د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساینس د مرکز معینیت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف عمومي ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولګی

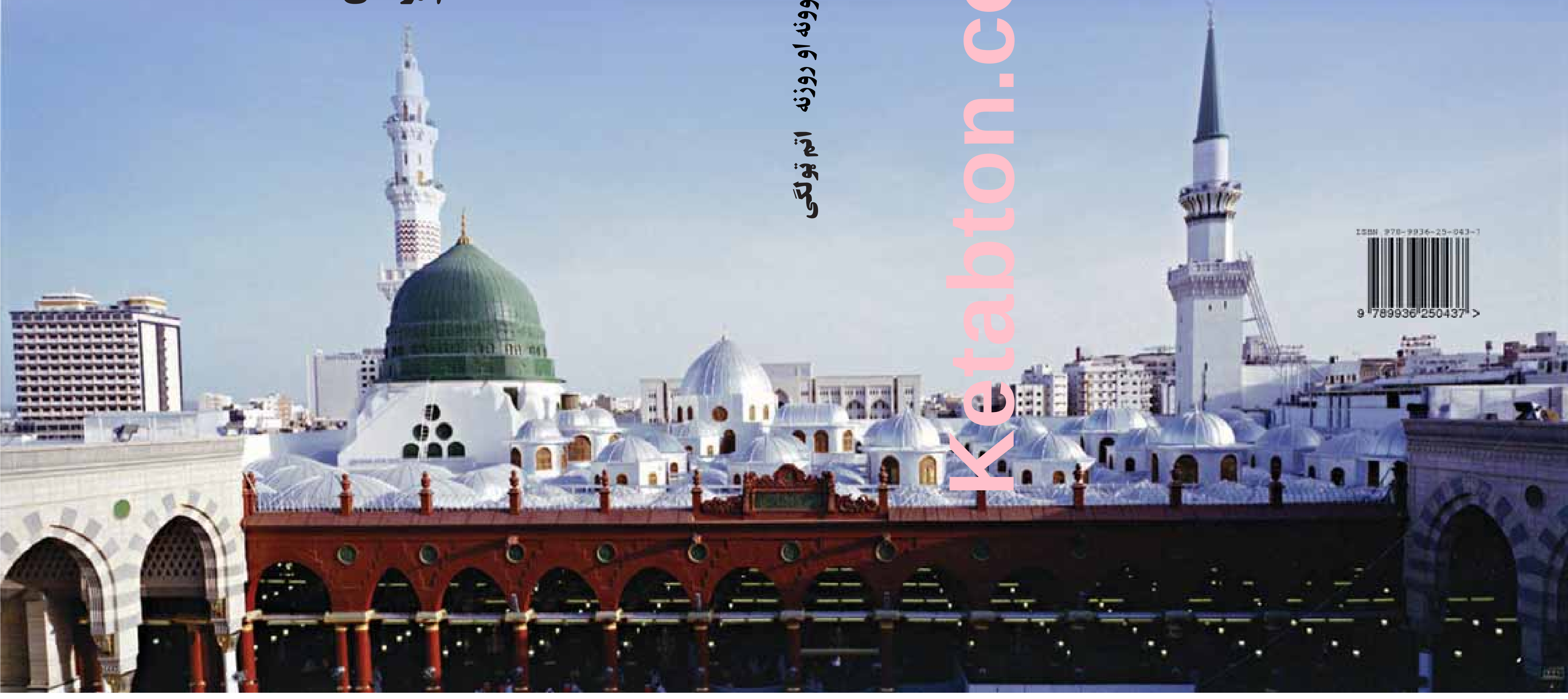

۱۳۹۰ اسلامي ښوونه او روزنه اتم ټولګی

درسي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري،
په بازار کې یې اخیستنه او خرڅونه په کلکه منع ده.
له سرغړوونکو سره قانوني چلند کیږي.

ISBN 978-9936-25-043-7

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

جمهوری اسلامی افغانستان
د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د
روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو
د تالیف عمومي ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولګی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکوالان:

نعمت الله محمودي.

حبيب الله فوزي.

مولوي عبد الصبور عربي.

فضل الله نیازی

رقيب الله ابراهيمي.

علمی او مسلکی اډيټوران:

- دکتور محمد يوسف نيازی
- نورالله صافی
- محمد آصف کوچی
- فيض محمد عثمانی
- قيام الدين کشاف

د ديني، سياسي او فرهنگي کميټه:

دکتور محمد يوسف نيازي

حبيب الله راحل د پوهنې وزارت سلاکار.

د څارنې کمېټه:

ـ دکتور اسدالله محقق د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو د روزنې او د ساينس مرکز معين.

ـ دکتور شېرعلي ظريفي د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژې مسؤول.

ـ د سرمؤلف مرستيال عبدالظاهر گلستاني د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف لوی رئيس.

کمپوز:

رقيب الله ابراهيمي

ډيزاين:

عنايت الله غفاری

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستـــان دی		دا عزت د هــر افــغان دی

کور د سولې کور د تورې		هر بچی یې قهرمـــان دی

دا وطن د ټولو کـور دی		د بـــلوڅــو د ازبکـــو

د پښتـــون او هزاره وو		د تـــرکمنـــو د تاجکـــو

ورسره عرب، گوجــر دي		پـــامیـریان، نورستانیـــان

براهوي دي، قزلباش دي		هـــم ایمـــاق، هم پشه یان

دا هیـــواد به تل ځلیږي		لـــکـــه لمـر پر شنه اسمـان

په سینـه کې د اسیـا به		لـــکـــه زړه وي جـاویدان

نوم د حق مو دی رهبــر		وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزیر پیغام

ګرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختیا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعلیمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د معاصر علمي پرمختګ او ټولنې د اړتیاوو له مخې رامنځته کېږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنیزې اړتیاوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعلیمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښایي چې تعلیمي نصاب د سیاسي بدلونونو او د اشخاصو د نظریو او هیلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتیب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زیاتې شوې دي. د زده کړې په بهیر کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدریسي پلان برخه ګرځېدلې ده.

هیله من یم دا کتاب له لارښوونو او تعلیمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د میتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده کوونکو میندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکیفیته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هیلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې بریاوې ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران ښوونکي د تعلیمي نصاب په رغنده پلي کولو کې خپل مسؤولیت په ریښتوني توګه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زیار کاږي چې د پوهنې تعلیمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دین له بنسټونو، دوطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معیارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتیاوو له مخې پراختیا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصیتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیله لرم چې د خپلو نظریو او رغنده وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تالیف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتیب کې یې مرسته کړې، له ملي او نړیوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نوي تعلیمي نصاب په چمتو کولو او تدوین او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې یې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفیق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

لومړی لوست	د ونو کینولو او کښت کرلو ارزښت	۱
دویم لوست	په پلورلو کې رښتیا ویل	۵
دریم لوست	د ګاونډي حقوق	۹
څلورم لوست	ګاونډي ته د تکلیف رسولو ګناه	۱۲
پنځم لوست	کینه لویه ګناه ده	۱۵
شپږم لوست	د مور او پلار حقوق	۱۸
اووم لوست	د مور حق	۲۱
اتم لوست	په اسلامي شریعت کې معاملات	۲٤
نهم لوست	د بیعې فقهي اصطلاحات	۲٦
لسم لوست	د بیعې د فقهي اصطلاحاتو ادامه	۲۸
یوولسم لوست	د بیعې د فقهي اصطلاحاتو ادامه	۳۱
دولسم لوست	بیعه	۳۳
دیارلسم لوست	د بیعې شرطونه	۳۵
څوارلسم لوست	د بیعې ډولونه	۳۹
پنځه لسم لوست	د بیعې د ډولونو دوام	٤۱
شپاړلسم لوست	خیار شرط (د خیار شرط تعریف او احکام ئې)	٤۳
اوولسم لوست	خیار رؤیت	٤٥
اتلسم لوست	خیار عیب	٤۷
نولسم لوست	منعه شوې بیعې (باطله بیعه)	٤۹
شلم لوست	ښکاره بلنه	٥۱
یوویشتم لوست	د حق دعوت له اوریدو څخه د مکې مکرمې د زایرینو منع کول	٥٤
دوه ویشتم لوست	د مخالفینو لخوا د دعوت د خپریدو مخنیوی	٥۷
درویشتم لوست	ابوطالب ته د قریشو د پلاوي لیږدول	٥۹
څلرویشتم لوست	د حبشې په لور هجرت	٦۲
پنځه ویشتم لوست	د حبشې د مهاجرینو پر خلاف د قریشو دسیسه	٦٥
شپږویشتم لوست	د حمزه (رض) د اسلام راوړل	٦۹

اوویشتم لوست	د عمرﷺ مسلمانیدل	۷۱
اته ویشتم لوست	هر اړخیز پرېکون	۷۵
نهه ویشتم لوست	د غم کال (عام الحزن)	۷۹
دېرشم لوست	طایف ته د رسول اللهﷺ د سفر تفصیل	۸۱
یو دېرشم لوست	د عقبې لومړنۍ بیعت	۸۵
دوه دېرشم لوست	د عقبې دویم بیعت	۸۹
دري دېرشم لوست	ظلم تورتم او تیارې دي	۹۳
څلور دېرشم لوست	د نرم خوی فضیلت	۹۵
پنځه دېرشم لوست	زغم او حوصله	۹۸
شپږدېرشم لوست	بدخویونه	۱۰۱
اوه دېرشم لوست	د تېر لوست د حدیث شریف پاتې برخه	۱۰۵
اته دېرشم لوست	نیشه یې توکي	۱۰۷
نهه دېرشم لوست	فاسده بیعه	۱۱۰
څلوېښتم لوست	مکروهه بیعه	۱۱۲
یو څلوېښتم لوست	اقاله	۱۱۵
دوه څلوېښتم لوست	د مرابحې بیعه	۱۱۷
درې څلوېشتم لوست	د تولیې بیعه	۱۱۹
څلور څلوېښتم لوست	ربا (سود)	۱۲۱
پنځه څلوېښتم لوست	قرض	۱۲۳
شپږ څلوېښتم لوست	د صرف بیعه	۱۲۶
اوه څلوېښتم لوست	د سلم بیعه	۱۲۸
اته څلوېښتم لوست	رهن (ګروي)	۱۳۱
نهه څلوېښتم لوست	اجاره	۱۳٤

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی لوست

د ونو کېنولو او کښت کرلو ارزښت

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ» متفق عليه

د راوي پېژندنه:

د دې حديث شريف د راوي نوم حضرت انس رضی الله عنه او د پلار نوم يې مالک انصاري دی د پيغمبر ﷺ په کورکې لوی شوی او پوره لس کاله يې د پيغمبر ﷺ خدمت کړی دی، د فقهاو او مجتهدينو اصحابو له جملې څخه ګڼل کېږي پيغمبر ﷺ ورته د اوږده عمر، په مال کې د برکت او جنت ته د تللو دعا کړې ده، له همدې امله يې د نورو اصحابو په پرتله د نبي کريم ﷺ څخه زيات احاديث راويت کړي دي. نوموړی د هجرت په ۹۳ کال د بصرې په ښار کې وفات شوی دی.

د کلمو معنا:

۱. يَغْرِسُ: ونې کېنوي
۲. غَرْسًا: کېنول
۳. يَزْرَعُ: کښت کري
۴. طَيْرٌ: الوتونکی مرغه
۵. بَهِيمَةٌ: څاروی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا:

له حضرت انس رضی الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ وفرمایل: څوک چې ونې کینوي او یا کښت وکړي او بیا له دغې ونې او کښت څخه مرغه یا انسان او یا څاروی وخوري په ریښتیا چې دغه ټول ورته صدقه ګرځي او ثواب یې ورکول کېږي.

د حدیث شریف حکمت:

د زیات شمیر ژوو ژوند کرهنې او زراعت پورې تړلی دی، او بې له شکه هر ډول کرهنه او زراعت د انسان په پایښت او د هغه د ژوند د چاپیریال په ښکلا کې اغیزه لري. هوا صافوي، د سیلابونو او زلزلو په وړاندې څمکه له خرابوالي څخه ساتي. زموږ د ژوند فضا پاکه اوزرغونوي، ضرر رسونکي ګازونه لکه کاربن دای اکساید جذبوی او اکسیجن تولیدوي.
هر ډول میوې دانې چې زموږ د لومړنیو اړتیاو څخه دي د کرکیلې له لارې په لاس راځي کرکیلې ته پا ملرنې او له ځمکو څخه لازموګټو پورته کولو په نړۍ کې بې شمیره تمدونونه زیږولي دي.
او نن هم چې کومو هېوادونو کرهنې او مالدارۍ ته شا کړې د لوږې له خطر او د ژوند د چاپریال د ککړتیا او د سیلابونو او د ځمکو د ښویدلو له ګواښ سره مخامخ دي څرنګه چې کرنه او د فضا شینوالی د تمدن له اړینو بیلګو څخه دي نولدې امله د پیغمبرﷺ په تعلیماتو کې ځانګړی مقام لري.

فعالیت

زده کوونکي دې په ډلیزه توګه د ونو کښینولو د ګټو په اړه بحث وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف ګټې:

۱. د چاپېريال ساتنه: د ژوند لپاره غوره چاپېريال هماغه دی چې خورا سمسور وي ښکلې اوبه او پاکه هوا ولري او د ټولو ساکښو د ژوندکولو لپاره چې یو د بل د ژوند د اړتیاوو پوره کونکي دي برابر وي، دغه ډول چاپېريال هغه وخت جوړېدای شي چې په ونو اوکښتونو سمسور وي او سمسورتیا ته يې ځانګړې پاملرنه وشي.

۲. د ونو کښېنولو ارزښت: نیالګیو کښېنولو او کرنې ته پاملرنه د موجوده معاصرې زمانې غوښتنه نه ده بلکې اسلام لا له پخوا په فکري او عملي لحاظ دغه مهم او اړین کار ته ځانګړې پاملرنه کړې او د اسلام له پیل څخه يې ورباندې ټینګار کړی دی.

۳. د کرنې اهمیت: کرنه د ژوند د تامین او د لوږې او بې کارۍ سره د مبارزې تر ټولو مهمه لار او د تمدن غوره بېلګه ده ځکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم مسلمانانو ته ځانګړې دستورونه ورکړي تر څو د ونو او کښتونو د له منځه وړلو څخه ځان وژغوري او د ساتلو هڅه يې وکړي.

۴. نورو ته د خیر رسول: مسلمانان باید داسې کارونه وکړي چې خیر يې یوازې بندګانو ته نه بلکه ټولو ساکښو ته ورسیږي او لدې لارې د ثواب مستحق وګرځي.

۵. د غذایي توکو برابرول ثواب لري: څرنګه چې یو انسان ته د غذا برابرول ثواب لري همدارنګه د یو الوتونکي او یا ژوي له پاره يې برابرول هم ثواب لري.

۶. د ونو کښېنول تل پاتې صدقه ده: د ونو کښېنول اوکرنه داسې یوه صدقه ده چې تر څو ونه او یاکښت موجود وي، کرونکي لپاره به يې ثواب وي.

فعالیت

زده کوونکي دې دوه ډلې شي او د چاپېريال د ساتنې په باره کې دې سره بحث وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱. د حدیث شریف راوي معرفي کړئ.
۲. د حدیث شریف لنډه معنا بیان کړئ.
۳. د حدیث شریف ګټې ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

۱. د غه حدیث له معنا سره حفظ کړئ.
۲. د چاپېریال خرابولو د ضررونو په باره کې یوه لنډه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم لوست

په پلورلو کې رښتيا ويل

عَن ابْنِ عُمَرَ قَالَ مَرَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بطَعَام وَقَدْ حَسَّنَهُ صَاحبُهُ فَأَدْخَلَ يَدَهُ فيه فإذَا طَعَامٌ رَديءٌ فقَال ((بِعْ هَذَا عَلَى حَدَة وَهَذَا عَلَى حدَة فَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا)). متفق عليه.

د راوي پېژندنه

د دې حديث شريف راوي عبدالله رضي الله عنه د حضرت عمر بن خطاب رضي الله عنه زوی د قريشو له قبيلې څخه دی. په کوچنيوالي کې يې ايمان راوړ او له خپل پلار سره يې مدينې منورې ته هجرت وکړ د فقهاو او علماء اصحابو له جملې څخه دی.

د کلماتو معنا:

١. حَسَّنَهُ:	ښائسته کړی يې و
٢. رَديءٌ:	خراب
٣. بِعْ:	وپلوره
٤. فَمَنْ غَشَّنَا:	څوک چې له مونږ سره دوکه وکړي
٥. فَلَيْسَ مِنَّا:	له مونږ څخه نه دی.

د حدیث شریف معنا:

د عبدالله ابن عمر رضي الله عنه څخه روایت دی چې یوه ورځ پیغمبرﷺ د غلې د پلورونکي تر څنګ تیریده پلورونکي (ښې او وچې دانې د درمند له پاسه او د خلکو مخې ته اچولې وې ولې لمدې او خرابې دانې یې ترې لاندې کړې وې) پیغمبرﷺ خپل لاس مبارک ورلاندې کړ ویې لیدل چې لمدې اوخرابې دانې یې لاندې پټې کړې دي نو ورته یې وفرمایل:

ښه غله بیله او خرابه بیله وپلوره او پوه شه چې څوک مونږ ته دوکه راکوي له مونږ (مسلمانانو) څخه نه دی.

د حدیث شریف حکمت:

د نورو د مال د لاس ته راوړلو په مقصد دوکه کول او خلک غولول له هغو ناوړو خویونو څخه دي چې د خلکو ترمنځ د دښمنۍ تخم شیندي د اړیکو د خرابوالي او جګړو لامل ګرځي او د بې باورۍ فضا را منځ ته کوي.

د وګړو مال، وخت او ابرو ته خورا زیان اړوي اقتصادي چارې کمزورې کوي د راکړې ورکړې اخلاق او د سوداګرۍ کار او بار خرابوي.

او که چیرې له صداقت څخه کار واخستل شي او سوداګران ښه سامان را وارد کړې او د خپل مال د عیب په ښکاره کولو یې په مناسب قیمت وپلوري نو الله تعالي به یې د خپلو بندګانو په زړونو کې ګران او په ځان او مال کې برکت واچوي، خلک به د دوکې، فریب او زیان منۍ له تشویشه خلاص شي او په یو بل به د باور او اعتماد په فضا کې ژوند وکړي.

فعالیت

په معاملاتو او سوداګرۍ کې دوکه او فریب څنګه منځ ته راځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديث شريف ګټې:

۱. **د بازار کنترول**: لازمه ده چې د سوداګرۍ او تجارتي کړنو څارنه وشي، پکار ده چې چارواکي د بازار څارنه وکړي او د اخلاقو له پلوه کمزوري او فرصت غوښتونکي کسان پرې نږدي چې د چل، دوکې او فرېب له لارو خلکو ته زيان ورسوي.

۲. **د معاملو سپېڅلتيا**: هر مسلمان سوداګر مکلف دی چې ښه او بد جنس جلا وپلوري او د خپل جنس اوصاف په څرګند ډول بيان کړي.

۳. **فريب او دوکه بدګڼل**: اسلام چې د عدالت، انصاف، ريښتينولۍ او امانتدارۍ دين دی له فريبکار او هغه انسان څخه چې ټولنيزې اړيکې خرابوي او د دښمنيو لامل ګرځي دومره کرکه لري چې هغه د کاملو مسلمانانو له جملې څخه نه بولي او دا اعلانوي چې خلک دې د ده دغه ناوړه عمل اسلام ته نه منسوبوي.

۴. **پر شفافيت او ريښتينولۍ ولاړ اقتصاد**:

د ټولنې اقتصاد هغه وخت ښه پرمختګ کولای شي چې د مالونو تبادله او ګټه د دواړو خواوو پر مصلحتونو ولاړه وي او معامله په پاک ډول د انصاف څخه په ډکه فضاء د دواړو خواوو په کامل رضايت او خوښۍ سرته ورسېږي. دا ښکاره خبره ده چې په دوکه او چل ول باور او صداقت له منځه ځي او کوم لوری چې دوکه يې خوړلې وي هېڅکله خوښ او راضي نه وي.

له دې امله لازم دي چې د ټولنې ټول وګړي د دوکې او فرېب څخه ځانونه وساتي او نور هم د دوکې او فريب له ضررونو څخه خبر کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱. د عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ژوند په لنډ ډول بیان کړئ.
۲. دوکه په ټولنه کې کومې ناوړه پایلې رامنځته کوي؟ واضح یې کړئ.
۳. د حدیث شریف له ګټو څخه درې ګټې ولیکئ.
٤. لاندې کلمې معنا کړئ.
أ. حَسَّنَهُ
ب. فَأَدْخَلَ يَدَهُ
ج. فَمَنْ غَشَّنَا

کورنۍ دنده

۱. د غه عبارت حفظ کړئ (فَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا)
۲. د لاندې عنوانونو څخه یو عنوان غوره او د هغه په هکله یوه مقاله ولیکئ چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي:
آ- په معاملو کې د فریبکارۍ ضررونه.
ب- په ټولنیز ژوند کې د دوکې ضررونه.
ج- په ازموینه کې دوکه (نقل) کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ګاونډي حقوق

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَازَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه:

په وړاندېني لوست کې پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

١. مَازَالَ: تل.
٢. الْجَار: ګاونډی
٣. ظَنَنْتُ: ګومان مې وکړ.

د حديث شريف معنا:

له حضرت عبدالله ابن عمر رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: تل به جبرئيل عليه السلام (د الله تعالی له لوري) ماته د ګاونډي په هکله توصيه کوله تردې چې ما فکر وکړ چې په ميراث کې به ورته برخه ورکړي (يعني د يو چا له مړيني وروسته به يې ګاونډی هم د نورو وارثانو په څېر د مړي له مال څخه برخه اخلي).

د حدیث شریف حکمت:

انسان په خپل ژوند کې د مور، پلار، اولادونو او دوستانو څخه سربېره د ګاونډیو سره هم ځانګړې اړیکې لري د دغو اړیکو ښه والی او بد والی په اخلاقو باندې زیاته اغیزه لري.

تر ټولو لومړی هغه څوک چې په غم او ښادۍ کې زمونږ پر شاوخوا را ټولیږي هغه ګاونډیان دي: که د چا اړیکې د خپلو ګاونډیانو سره نیکې وي له ډیرو خواو څخه به په امن او ډاډ کې وي او د هغوی له تجربو او فضایلو څخه به ګټه اخلي.

او د ګاونډیانو سره د اړیکو د خرپدو په صورت کې به انسان له هر لوري د خطر احساس کوي او یو د بل له لیدلو څخه به کرکه کوي او ډیر ژر به یې ځاني، مالي او رواني ډاډ له منځه ولاړ شي.

له ګاونډیو سره د اړیکو ښه والی په خپلو کې د حقوقو د رعایت کولو پورې تړاو لري بناءً پیغمبرﷺ په دې او نورو ډیرو احادیثو کې د ګاونډي مقام او منزلت په خورا تاکیدي اسلوب سره بیان کړی دی.

فعالیت

څرنګه کولی شو د خپلو ګاونډیانو حقوق پر ځای کړو؟ د دې سوال ځواب په ډله ییز ډول ورکړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **د وارث پر ځای د ګاونډي دریدل:** ګاونډی هغه چا ته وایي چې ستاسې په شاوخوا کې اوسیږي، اسلام د ګاونډي حقوقو ته دومره پاملرنه کړې ده چې ګاونډی سره د دې چې میراث نشي وړای خو د ټولنیزو حقونو له پلوه له هغه چا سره چې میراث وړي برابر دی.

۲. **د ګاونډي پر حقوقو زیات ټینګار:** د اسلام ګران پیغمبرﷺ فرمایي: جبرئیل علیه السلام د الله تعالی په امر ما ته تل د ګاونډي په حق کې توصیه او لارښوونه کوله.

۳. **له جبرئیل علیه السلام سره د پیغمبرﷺ اړیکې:** جبرئیل علیه السلام د ملائکو له جملې څخه هغه ملائکه ده چې پیغمبرﷺ ته به یې وحې راوړله، او د دیني کارونو په زده کړه کې یې د پیغمبرﷺ ملګرتیا کوله.

۴. **ګاونډي ته د هر ډول تکلیف له رسولو څخه ځان ساتل:** که چیرې انسان د ګاونډي سره مرسته نشي کولای نو لږ تر لږه ګاونډي ته له ضرر رسولو څخه باید ډډه وکړي، په بل حدیث

(c) ketabton.com: The Digital Library

شریف کې راغلي دي: (هغه کس کامل مسلمان نه دی چې د هغه ګاونډی د ده له ضرر څخه په امن کې نه وي).

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

۱. مَازَالَ

۲. یُوصِینِي

۳. ظَنَنْتُ

۴. سَیُوَرِّثُهُ

۲. د حدیث شریف اجمالي معنا ووایاست.

۳. د حدیث شریف ګټې ووایاست.

کورنۍ دنده

۱. د پورتني لوست حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.

۲. د لاندې موضوعاتو څخه په یوه موضوع کې یوه مقاله ولیکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

آ- دګاونډي حقوق.

ب- ګاونډي ته د ضرر رسولو ډولونه.

ج- ګاونډي ته د ضرر نه رسولو څرنګوالی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګاونډي ته د تکليف رسولو ګناه

عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْه وَسَلَّمَ قَالَ: ((وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللهِ لَا يُؤمِنُ قالُوا: وَمَا ذَاكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: الْجَارُ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا بَوَائِقُهُ؟ قَالَ: شَرُّهُ.)) مسند احمد

د راوي پيژندنه:

نوم يې عبدالرحمن د صخر دوسي زوی او په ابوهريره ﷺ باندې شهرت لري.
د هجرت په اووم کال يې مدينې ته تشريف راوړ او د رسول الله ﷺ ملتيا يې غوره کړه پيغمبر ﷺ ورته د احاديثو د حفظ د عا وکړه، چې له برکته يې د نورو اصحابو په پرتله زيات شمېر احاديث له رسول الله ﷺ څخه روايت کړي دي او د هجرت په ۷۵ کال وفات شو.

د کلماتو معنا:

۱–لَا يُؤْمِنُ: د پوره ايمان خاوند کېدای نشي.
۲–الْجَارُ: ګاونډی.
۳–بَوَائِقَهُ: د هغه له ضرر څخه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا:

له حضرت ابوهریره رضی الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ وفرمایل: په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی.
ورته وویل شول، څوک؟ یا رسول الله. پیغمبر ﷺ وویل: هغه څوک چې ګاونډی یې له شر څخه په امان کې نه وي.

د حدیث شریف حکمت:

ټولنه د وګړو، کورنیو، کلیو او ښارونو څخه جوړېږي، که چېرې د کورنیو او کلیو وګړي ټولنیز آداب مراعات کړي او کوښښ وکړي چې هېڅ ته یې کوم ضرر ونه رسېږي په ځانګړې ډول هغه چا چې ورسره ګاونډیتوب لري که هغه د کور او کلي ګاونډی وي او که د دفتر یا د کار د ځای څکه چې دغه ټول ګاونډیان شمېرل کېږي په دې صورت کې هېڅکله په ټولنه کې کومه ستونزه نه پیداکېږي او که چېرې پیدا هم شي ډېر زر حل کېږي، په همدې بناء د اسلام مقدس دین د ګاونډي احترام لازم ګرځولی دی او هغه ته یې له ضرر رسولو څخه منع کړې ده.

د حدیث شریف ګټې:

۱. ګاونډي ته ضرر رسول خورا لویه ګناه او حرام کار دی، ځکه چې پیغمبر ﷺ پدې هکله سخت وعید فرمایلی دی او د زیات ټینګار په خاطر یې د الله تعالی په پاک نوم درې ځلې قسم یاد کړ او ویې فرمایل: ((وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ...)) چې داګاونډي ته د ضرر رسولو د ګناه په ډېر والي ښکاره دلالت کوي. سره لدې چې د (لَا يُؤْمِنُ) عبارت بېخي د مسلمان څخه د ایمان نفې کوي، خو د دې لپاره چې خلک څوک د ګناه په کولو کافر و نه ګڼي علماء د دې عبارت معنا داسې کوي: (د کامل ایمان خاوند نه دی). بیا هم د حدیث شریف د نص څخه څرګنده معلومېږي چې ګاونډي ته ضرر رسول خورا لویه ګناه ده.

۲. نورو ته د دې ګناه د لوی والي بیانول: ځینې خلک چې د دې ګناه له لوی والي څخه خبر نه وي، ګاونډیانو ته په ضرر رسولو کې کومه ځانګړې پاملرنه نه کوي، په همدې بناء لازم دي چې د دې ګناه لوی والی او خطر خلکو ته په ډاګه او بیان کړل شي، او که چېرې خلک د دې ګناه له لوی والي څخه خبر شي نو ارو مرو به ورڅخه ډډه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

په ټولګي کې په ګروپي شکل ګاونډي ته د ضرر او تکلیف رسولو ځینې مثالونه وواياست.

ارزونه

۱- د حدیث شریف راوي څوك دی؟ په لنډ ډول يې څرګند کړئ.
۲- دګاونډیو ځینې حقوق بیان کړئ.
۳- لاندې کلمې معنا کړئ.
أ- لَا يُؤْمِنُ:
ب- الْجَارُ:
ج- بَوَائِقَهُ:

کورنی دنده

کوم شیان دګاونډي د ضرر او تکلیف لامل ګرځي پدې اړه پنځه کرښې مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم لوست

کينه لويه ګناه ده

عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ.) رواه ابو ادؤد.

د راوي پيژندنه:

دغه رواي په وړاندې لوست کې پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

١-الْحَسَدَ:	له نورو څخه د نعمت د زوال هيله.
٢-إِيَّاكُمْ:	ځان وساتئ.
٣-يَأْكُلِ الْحَسَنَاتِ:	ښېګڼې خوري (له منځه يې وړي).
٤-الْحَطَبَ:	لرګي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا:

له ابوهریره ﷺ څخه روایت دی چې نبي کریم ﷺ وفرمایل: د کینې له بیمارۍ څخه ځان وساتئ ځکه چې کینه کول د سړي نیک عمل خوی (داسې له منځه وړي) لکه اور چې لرګي سوزوي او له منځه یې وړي.

د حدیث شریف حکمت:

د اسلام سپیڅلي دین مسلمانانو ته په مینې، وروروګلوۍ، مرستې او یووالي امر کړی دی. او له هر هغه څه چې د اړیکو د زیانمنېدو او ورته د ضرر رسولو لامل ګرځي منع کړي دي.
دا چې کینه او حسد د بدګومانۍ، کرکې، ازار او تکلیف رسولو اصلي عامل دی پیغمبر ﷺ په کلکه ورڅخه منع فرمایلې ده.

حسد څه ته وايي:

حسد دا دی چې یو څوک د نورو د نعمتونو د زوال هیله کوي او پر نورو یې د خداي احسان نه لوریږي.

غبطه څه ته وايي:

غبطه دې ته وايي چې یو څوک د نورو د نعمت په څېر ځانته هم د هماغسې نعمت هیله کوي او د نورو د نعمت زوال نه غواړي چې دا یو نیک او جایز کار دی.

د حسد ضررونه:

آ- حسد مینه، وروروګلوي او ښېګڼې چې ایماني غوښتنې دي له منځه وړي او پر نورو د ظلم او تېري لامل ګرځي.
ب- حسد د حسد کونکي د زړه ناولتیا ښکاره کوي ځکه چې دی هغه څه چې ځان ته یې خوښوي نورو ته یې نه خوښوي.
ج- حسد انسان نا ارامه وي، ځکه چې حسد کوونکی همیشه په دې اندېښنه کې وي چې هغه فلاني ته ولې دومره نعمتونه ورکړل شوي دي او ماته نه دي راکړل شوي، هغه تل د نورو د هوسایني او د ځان د محرومتیا سوچونه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

د حسد او کینې ځینې نور ضررونه په ګوته کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱-د حسد حرام والی: پیغمبرﷺ په خورا سخت اسلوب له کینې کولو څخه منع کړې ده.
۲-حسد نیکي له منځه وړي: حسد بر سېره پردې چې لویه ګناه ده د حسد کوونکي نورې نیکۍ هم له منځه وړي.

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:
أ. إِيَّاكُمْ:
ب. يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ:
ج. الْحَطَبَ:
۲- حسد تعریف او له غبطې سره یې توپیر واضح کړئ.
۳- د حسد ضررونه بیان کړئ.

کورنۍ دنده

۱- د لوست حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.
۲- د حسد ضررونه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست

د مور او پلار حقوق

عن عبد الله بن عمرو ، قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : «رِضَا اللهِ فِيْ رِضَا الْوَالِدَيْنِ، وَ سَخَطُ اللهِ فِي سَخَطِ الْوَالِدَيْنِ» رواه البيهقي في شعب الاٍيمان

د راوي پېژندنه:

دغه لوی او جليل القدر صحابي عبد الله بن عمروبن العاص رضی الله تعالی عنه دی، نسب يې له نبي کريم صلی الله عليه وسلم سره په کعب بن لؤي کې يو ځای کېږي.
دغه صحابي عالم، د قرآن کريم قاري او د احاديثو د حافظانو له جملې څخه دی، زيات شمېر احاديث يې روايت کړي دي، او د هجرت په (٦٥) کال وفات شو.

د کلماتو معنا:

رِضَا اللهِ:	د الله تعالی خوښې.
سَخَطُ اللهِ:	د الله تعالی قهر او غوسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديث شريف معنا:

د عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله تعالى عنه څخه روايت دى چې نبي كريم صلى الله عليه وسلم وفرمايل: د الله تعالى خوښي د مور او پلار په خوښی او د هغه قهر او غوسه د مور او پلار په قهر او غوسه كې نغښتې ده.

د حديث شريف حكمت:

الله تعالى د انسانانو حقيقي خالق دى، مور او پلار په عالم اسباب كې د خپل ماشوم د ودې لپاره زياتې ستونزې ګالي، دوې شپه او ورځ د خپل ماشوم لپاره د خوړو، جامو او د ژوند لپاره د مناسب ځاى او سالمې تربيې د چاپېريال د برابرولو په هڅه كې وي، لدې امله د الله تعالى په وړاندې د مور او پلار مقام او منزلت ډېر لوړ دى، او په ډېرو ځايونو كې يې خپل حق د مور او پلار له حقوقو سره يو ځاى ذكر كړى دى، همدا راز رسول الله ﷺ پدې حديث شريف كې هم د الله تعالى له حقوقو څخه چې يو يې د هغه خوښي تر لاسه كول دي د مور او پلار د حقونو سره يو ځاى ذكر كړى دي، ان تر دې چې د مور او پلار د حق پر ځاى كول يې د الله تعالى د حق پر ځاى كول ګڼلي دي.

د مور او پلار سره نيكي كول:

له مور او پلار سره نيكي بايد د دوې په ژوند او هم د دوې له مرګ څخه وروسته دوام ومومي، كله چې دوى ژوندي وي اولادونه مكلف دي چې له دوى سره په نيكى، مهربانى، نرمه ژبه او ښو اخلاقو چلند وكړي، له هغو خبرو څخه چې دوى پرې خفه كېږي ډډه وكړي، د دوى په وړاندې لوړوالى ونه كړي، په نېكو كارونو كې د دوې اطاعت وكړي، د دوى غوښتنې پر نفلي عبادتونو مخكې كړي، او هر وخت د دوى په خدمت كې واوسئ، د دوى د اړتياو په پوره كولو كې له هر ډول كوښښ څخه دريغ ونه كړئ، دوى دواړه پر ښځه او اولادونو وړاندې وګڼئ، له دوى څخه د هغه څه غوښتنه ونه كړئ چې دوى يې توان نه لري، دوى ته فرياد ونه كړئ، په نامه سره يې ياد نه كړئ، د دوى له مرګ څخه وروسته په ډېر اخلاص د رحمت او مغفرت دعا ورته وكړئ، كه دوى له چا سره وعده كړې وي هغه بايد سرته ورسوئ او د دوستانو او خپلوانو عزت يې وكړئ.

د حديث شريف ګټې:

١- د مور او پلار د خوښی د تر لاسه كولو فرضيت: څرنګه چې د الله تعالى خوښي د مور او پلار په خوښی پورې تړلې ده او د الله تعالى خوښي تر لاسه كول په هر انسان فرض دي نو د مور او پلار خوښي تر لاسه كول هم فرض دي. له همدې امله يوه ورځ يو تن صحابي غوښتل چې په جهاد كې ګډون وكړي، نبي كريم صلى الله عليه وسلم هغه ته وفرمايل: (آيا مور او پلار دې ژوندي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

صحابي وويل: هو. نبي کریمﷺ ورته وفرمایل: (ولاړ شه د هغوي خدمت وکړه، جنت د مور د قدمونو لاندې دی).

۲- د مور او پلار د غوسه کولو حرام والی: څرنګه چې د الله تعالی غوسه کول حرام دي او د الله تعالی غوسه د مور او پلار په غوسه کې ده، نو د مور او پلار غوسه کول هم حرام دي.

۳- نیکمرغي او بریالیتوب: د مور او پلار خوښي د نېکمرغۍ او بریالیتوب، او د دې پر خلاف د دوی قهر او غوسه د انسان د بد بختۍ او ناکامۍ لامل ګرځي.

فعالیت

هغه کارونه چې د مور او پلار د خوښۍ او هغه کارونه چې د دوې د غوسې لامل ګرځي په فردي او یا ډله ییز ډول بیان کړئ.

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

أ. الْوَالِدَيْن:

ب. رِضَا:

ج. سَخَط:

۲- اسلام د مور او پلار په حقونو باندې ولې دومره ټینګار کړی دی؟

۳- آیا له مور او پلار سره نیکي کول یوازې د دوې تر ژوند پورې تړلې ده؟

کورنۍ دنده

دغه عبارت « رِضَا اللَّهِ فِيْ رِضَا الْوَالِدَيْنِ، وَ سَخَطُ اللَّهِ فِي سَخَطِ الْوَالِدَيْن » له معنی سره حفظ کړئ.

مورړ څرنګه کولای شو د مور او پلار خوښي تر لاسه کړو؟ پدې اړه یوه مقاله ولیکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

د مورحق

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْه وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي قَالَ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أَبُوكَ.) متفق عليه

د راوي پيژندنه:

د راوي پيژندنه مخکي ذکر شوي ده.

د کلماتو معنا:

مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ:	تر ټولو خلکو ډېر د استحقاق خاوند څوک دی.
بِحُسْنِ صَحَابَتِي:	زما د ملګرتيا او نيک چلند.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا:

له ابو هريرة رضي الله تعالی څخه روایت دی چې یو سړی نبي کریم صلی الله علیه وسلم ته راغی او عرض یې وکړ: پر ما باندې څوک د زیات خدمت او ښه چلند حقدار دی؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل: ستا مور. بیا هغه سړي پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ستا مور. بیا هغه پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ستا مور. هغه سړي بیا پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم وفریل: بیا ستا پلار.

د حدیث شریف حکمت:

مور له هر پلوه لکه: رواني، عاطفي، جسمي د خپل ماشوم د خدمت لپاره ډېرې لويې قرباني ورکوي، له همدې امله مو په پورتني حديث شريف کې ولوستل چې نبي کريم صلی الله علیه وسلم درې ځلې ځواب ورکړ چې تر ټولو خلکو د زیات خدمت او ښه چلند حقداره مورده.

تر ټولو لوی تکلیفونه چې مور یې د خپل اولاد په وړاندې ګالي عبارت دي له:

۱-د حمل تکلیفونه: مور د حمل په وخت کې ډېر جسمي او رواني تکلیفونه ګالي، او د خپل بدن د هډوکو او وینې شیره خپل ماشوم ته ورکوي.

۲-د ولادت تکلیفونه: چې د ولادت تکلیفونه خورا درانه او ټکان ورکوونکي وي.

۳-د تي د شیدو ورکولو د وخت تکلیفونه: مور د خپلو غوښو او هډوکو زیښنل شوي څیزونه خپل ماشوم ته د شیدو په بڼه ورکوي او پر خپل ماشوم باندې له ټولو خلکو ډېره مهربانه وي د هغه سره مینه کوي په خدمت یې نه ستړې کېږي، په خپل ماشوم غوسه نه کوي، او دې ته سترګې په لاره وي چې ماشوم یې سالمه وده وکړي.

مور د امیدوارۍ په وخت کې ډېرې زیاتې ستونزې ګالي، د زیږیدنې پر مهال له خطرناکو پړاونو تیرېږي، د تي ورکولو او تربیه کولو پر وخت ډېرې ستونزې ګالي او د خپل ماشوم د أرامی لپاره د خپلو ډېرو أرامیو څخه تیرېږي، له همدې امله دغه حدیث شریف د خدمت او ښه چلند په اړه د مور حق د پلار له حق څخه زیات او مخکې ذکر کړی دی.

د حدیث شریف ګټې:

۱-د مور غوره والی او مخکې والی: مور او پلار دواړه په خپل اولاد زیات حقونه لري، خو مور د ذکر شوو دلایلو په رڼا کې ډېر زیات حقونه او ځانګړی مقام لري، اولاد باید د مور اطاعت، په هغې باندې شفقت او مهرباني ته زیاته پاملرنه وکړي.

۲-د مور سره په نېکۍ کولو ډېر ټینګار: څکه چې نبي کریمﷺ مور درې ځلې ذکر کړی او په څلورم ځل یې پلار ذکر کړی دی، له دې څخه معلومېږي چې مور تر هر چا زیاته د نېکۍ حقداره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

۱- لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

مَنْ أَحَقُّ النَّاس:

بِحُسْنِ صَحَابَتِي:

۲- د حديث شريف د راوي په اړه معلومات ورکړئ.

۳- نبي کريم صلی الله عليه وسلم ولې د مور په حقونو ډېر ټينګار کړی دی؟

کورنۍ دنده

۱- د حديث شريف معنا حفظ کړئ.

۲- زده کوونکي دې د مور د حقونو په اړه يوه مقاله وليکي چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اسلامي شریعت کې معاملات [۳]

اسلامي شریعت لکه چې د عقایدو، اخلاقو او عباداتو په هکله ارزښتناکې لارښوونې لري، د معاملاتو(راکړې ورکړې) په هکله یې هم ځانګړي احکام او آداب وضع کړي دي، ترڅو خلک خپل معاملات د عدل، ریښتونولی، او له درغلی او دوکې څخه لرې سرته ورسوي، نو لازمه ده چې هر مسلمان د معاملاتو دشرعي احکامو څخه باخبره وي، روا او ناروا احکام وپیژني، او دا باور تر لاسه کړي چې د اسلامي ادابو او احکامو په پام کې نیولو سره معامله کول اجر او ثواب لري ، او د انسان په مال کې د برکت وسیله ګرځي.

په اسلامي شریعت کې د معاملاتو ځانګړتیاوې:

- د نورو خلکو شتمنیو ته احترام او پر هغو باندې له تېرې نه ځان ساتل.
- دحلال رزق د لاس ته راوړلو لپاره معاملات یوه وسیله ده.
- نیک اخلاق لرل.
- خپله ګټه او د نورو ګټې په پام کې نیول.
- په معامله کې صدق او ریښتینونولي.
- په معامله کې له دروغ ویلو نه ځان ساتل.
- په معامله کې د دواړو اړخونو رضایت.
- په معامله کې وضاحت او بیان.
- له هرې هغه کړنې څخه ډډه کول چې د شخړې لامل ګرځي.
- له ټګی او دوکې څخه ډډه کول.
- له بې عدالتی، سود، ظلم او احتکار څخه ډډه کول.

د تجارت (سوداګرۍ) آداب:

مسلمان سوداګر (تجار) باید لاندې آداب په پام کې ولري:

۱- د پلورلو او پیرودلو په شرعي احکامو پوهیدل.

۲- دهر ډول درغلیو څخه ځان ساتل.

---

۳ - معاملات د معاملة جمع ده، معاملة په لغت کې راکړې ورکړې ته وایی، او په اصطلاح کې هغه مالي تړونونه دي چې دهغه په مقابل کې عوض اخیستل کیږي. لسان العرب ج ۹/مخ ۱۰٤.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- په تجارت کې داسې نیت درلودل چې د ځان او خپل عیال لپاره حلال رزق وګټي، پرته له دې چې بل چاته ضرر ورسوي.

٤- له قسم کولو ځخه ځان ژغورل، په تېره په ناحقه قسم کول.

٥- خپلو دیني فرایضو او واجباتو ته وخت ورکول.

٦- د خپل توان په اندازه له بیوزلو سره مرسته کول.

۷- که د نصاب څښتن وي په خپل وخت د زکات اداکول.

۸- په خپلو ټولو کړنو او خبرو کې رېښتینولي په پام کې نیول.

۹- د تبادلې په وخت کې دخپل جنس عیبونه بیانول.

۱۰- د خلکو ګټې باید په پام کې نیول او د هغه څه د خرڅولو ځخه ډډه کول چې خلکو ته په کې زیان رسیږي، لکه مخدره او نیشه یي توکي.

د رېښتیني او امین تاجر غوره والی:

له ابو سعید خدری‌ﷺ څخه روایت دی چې نبی کریمﷺ وفرمایل: {التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ}(٤)

ترجمه: رېښتوني او امانت‌کار تاجر به له نبیانو، صدیقینو، او شهیدانو سره په جنت کې یوځای وي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱- په اسلام کې د معاملاتو ځانګړتیاوې بیان کړئ.

۲- هر زده کوونکی دې د تجارت له آدابو څخه درې آدابه ذکر کړي.

۳- د رېښتیني او امین تاجر غوره والی بیان کړئ.

کورنۍ دنده

ستاسو په نظر یو تاجر باید کوم آداب مراعات کړي ؟ په دې هکله یوه لنډه مقاله ولیکئ چې د لسو کرښو څخه کمه نه وي.

٤ - المستدرک للحاکم ۲/ ۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم لوست

د بيعې فقهي اصطلاحات

مخکې له دې چې د بيعې مسائل په تفصيل سره وڅيړو، مناسبه ده چې ځينې هغه اصطلاحات چې د بيعې په بحثونو کې تکراريږي وپيژنو، تر څو د مطالبو، او موضوعاتو پوهيدل راته اسان شي.

بَيع:

بيعه: د خرڅوونکي او اخيستونکي په رضايت د يو مال په بل مال بدلولو ته بيعه وايي.

بايع:

بايِعِ پلورونکي (خرڅوونکي) ته ويل کيږي.

مُشتَري:

مشترَي اخيستونکي ته ويل کيږي.

اِيْجَاب:

ايجاب هغه لومړۍ خبره ده چې د عقد (تړون) کولو لپاره ويل کيږي، لکه چې خرڅوونکی داسې ووايي: دا قلم مې په لس افغانۍ درکړ.

قبُول:

قبول هغه دويمه خبره ده چې له ايجاب څخه وروسته د عقد د منلو لپاره ويل کيږي، لکه د پورتني مثال په ځواب کې چې اخيستونکی ووايي: ما په لس افغانۍ واخيست.

عَقد:

په لغت کې تړلو ته وايي او په اصطلاح کې: د هغه اتفاق څخه عبارت دی چې دوو طرفونو تر مينځ د يوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کيږي، لکه د بايع او مشتري تر مينځ دبيعې تړون .

مَال:

مال هغه شی دی چې قيمت ولري او د تبادلې او ملکيت قابل وي.

مُتَقَوِّم مال:

متقوم مال هغه مال دی چې شرعا قيمت ولري، او ګټه اخيستل ورڅخه روا وي.

مَنْقُول:

منقول هغه مال دی چې له يو ځای څخه يې بل ځای ته وړل ممکن وي، لکه نغدې پيسې، جامې، او داسې نور.

غَيْرِ مَنْقُول (عقارات):

غير منقول هغه مال دی چې له يو ځای څخه يې بل ځای ته نقلول او وړل ممکن نه وي، لکه: کورونه، ځمکې، باغونه، او داسې نور.

فعاليت

د پورتنيو اصطلاحاتو په هکله يو تر بله پوښتنې وکړئ.

ارزونه

لاندې اصطلاحات تعريف کړئ:

آ- ايجاب.

ب- قبول.

ج- منقول مال.

د- متقوم مال.

د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱. قبول: هغه خبره ده چې لومړی د عقد د کولو لپاره کېږي ( )

۲. عقد: له هغه اتفاق څخه عبارت دی چې د دوه طرفونو تر منځ د يوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کېږي. ( )

۳. بيعه: په ګټو او منافعو د مال بدلولو ته ويل کېږي. ( )

کورنۍ دنده

د درس اصطلاحات په لنډه توګه وليکئ.

۵- مجلة الاحكام العدلية - (ج ۱ / ص ۲۹)

۶- مجلة الاحكام العدلية - (ج ۱ / ص ۳۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بيعې د فقهي اصطلاحاتو ادامه

په تير لوست کې مو ځينې هغه اصطلاحات وپيژندل چې په بيعه کې تکراريږي، ځينې نور پاتې يې نن په دې لوست کې پېژنو.

مبيعه :
هغه جنس ته ويل کيږي چې ثمن د هغې په مقابل کې واقع کيږي ، اوپه بيعه کې اصلي موخه وي.

ثمن :
هغه مال ته ويل کيږي چې د مبيعې په مقابل کې واقع کيږي، او غالبا نقود اوپيسې وي.

نُقُود:
نقود د نقد جمع ده، په اصل کې سرو زرو، او سپينو زرو ته ويل کيږي، خو اوس پيسې هم د نقودو په نامه ياديږي کومې چې ددې دواړو په ځای استعماليږي، لکه بانک نوټونه او فلزی پيسې.

کَيْلِي :
کيلي هغه شيان دي چې په پيمانه کولو سره معلوميږي، لکه پترول، اوبه، او داسې نورمايعات.(چې اوس د دې رايج واحد ته ليتر ويل کېږي.)

وزني:
وزني هغه شيان دي چې په وزن کولو (تللو) سره معلوميږي لکه سره زر، سپين زر، غوښه ، د سوځولو لرګي او داسې نور، (چې اوس د دې رايج واحد ګرام او کيلو ګرام دی).

عَدَدِي:
عددي هغه شيان دي چې اندازه يې په عام ډول په شمارلو سره معلوميږي.

ذَرْعِي:
ذرعي هغه شيان دي چې اندازه يې دطول په واسطه معلوميږي ، لکه ټوکرونه.(په اوسنی زمانه کې د دې د اندازه کولو واحد متر دی).

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشاع:

هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هرشریک برخه د (فیصدۍ او یا نصف او ربع او ثمن ...) د سهم په اساس معلومه وي. لکه سهامي شرکتونه، میراثي مالونه چې لاتقسیم شوي نه وي.

مِثلِي:

مثلي هغه شی دی چې مثل يې په بازارکې پیداکیږي، او ډیر توپیر سره نلري، لکه غنم، اوربشې، او داسې نور، څکه چې لږ توپیر په قیمت کی ډیر فرق نه راولي، غټ او واړه په یوه بیه خرڅیږي، لکه وزني، کیلي او متقاربه عددي شیان.

قِیَمِي:

قیمي هغه شیان دي چې افراد يې په بازارکې سره متفاوت وي، او قیمتونه يې هم سره تفاوت ولري لکه: اسونه، پسونه، غواګانې، او داسې نور.

مُتَقَارِبَه عَدَدِیَّات:

دا هغه شیان دي چې په بازارکې په شمېرلوخرڅیږي، او د افرادو تر مینځ يې په قیمت او بیه کې توپیر نه وي، دا ټول له مثلیاتو څخه ګڼل کیږي. لکه هګی، او چارمغز او داسې نور.

مُتَفاوِته عَدَدِیَّات:

دا هغه شیان دي چې په شمیرلو سره نه پلورل کیږي، څکه چې د افرادو تر مینځ يې په قیمت او بیه کې ډیرتوپیر موجود وي، دا ټول له قِیمِیّاتو څخه شمېرل کیږي.لکه : کدو، هندوانه او داسې نور.

فعالیت

د متقاربه عددي شیانو څخه د پنځو، او د متفاوته عددي شیانوڅخه دشپږو نومونه واخلئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

د لاندې اصطلاحاتو فرق بیان کړئ:

۱. مشاع او غیرمشاع مال.
۲. عددیات متقاربه، او عددیات متفاوته.
۳. مثلي او قیمي.
٤. کیلي او وزني.
٥. ذرعي او عددي.

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱- مشاع مال: هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هرشریک برخه پکې د سهم په اساس معلومه وي. ( )

۲- عددیات متقاربه: هغه د شمیرلو وړ شیان دي چې د افرادو ترمینځ یې په قیمت کې توپیر وي. ( )

۳- مبیعه: هغه شي ته ویل کیږي چې په بیعه کې اصلي مقصود وي( ).

کورنۍ دنده

د درس اصطلاحات په مختصره توگه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم لوست

د بیعې د فقهي اصطلاحاتو ادامه

په تیرو دوو لوستونوکې مو ځینې هغه فقهي اصطلاحات وپیژندل چې په بیعه کې تکرارېږي، پاتې نور به یې په دې لوست کې وپیژنو.

رُکْنُ الْبَیْع:

د بیعې رکن: ایجاب او قبول دی، چې د عقد په صیغه هم ورڅخه تعبیر کیږي.

ثمن مسمی:

مسمی ثمن هغه ثمن دی چې دعقد په وخت کې په څرګنده توګه وټاکل شي او د دواړو خواوو اتفاق پرې وشي، که هغه دبازار دنرخ مطابق وي، او یا له هغه سره توپیر ولري.

قیمت:

قیمت د یوه شي حقیقي ارزښت دی.

تأجیل:

د دَیْن (پور) مُعَلَّقْ کول، او تر معلوم وخته یې ځنډول دی.

تقْسِیْط:

په متعددو قسطونو د یوه مبلغ تسلیمول.

دیْن:

دین (پور) هغه مال دی چې د چا په ذمه ثابتیږي (وربه غاړه کیږي)، لکه یوه اندازه پیسې چې څوک د چا څخه پور واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غَبْن فَاْحِش:

دخپل نرخ څخه په ډېر لوړ نرخ د يوشي خرخولو ته ويل کېږي، لکه د مثال په ډول: چې د يو کيلو گاز مروج قيمت په بازار کې (۳۰) افغانی وي او يو پلورونکی يې په (۵۰) افغانی په چا خرڅ کړي.

ارزونه

آ- لاندې اصطلاحات تعريف کړئ:

۱- ثمن.
۲- قيمت.
۳- تاجيل.
٤- بايع.
٥- مشتري.

ب- د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږدئ:

۱- تقسيط: د دَيْن (پور) په جلا جلا وختونو کې اداء کول دي. (   )
۲- دين هغه مال دی چې په ذمه ثابتيږي. (   )

کورنۍ دنده

د درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۷- مجلة الاحکام العدلية - (ج ۱ / ص ۳۳)
۸- مجلة الاحکام العدلية - (ج ۱ / ص ۳۴)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم لوست

بيع

انسانان په خپل ورځني ژوند کې دې ته اړ دي چې له يوله بل سره راکړه ورکړه ولري، ځو خپلې اړتياوې له دې لارې پوره کړي ، د فقهې کتابونو دغه چارې دبيعې تر عنوان لاندې بيان کړې دي.

د بيعې تعريف:

بيعه په لغت کې: مطلق بدلولو ته ويل کيږي.

بيعه شرعاَ: (د بايع او مشتري په رضا) په مال باندې د مال بدلولو ته وايي.

د بيعې حکم:

دبيعې په نتيجه کې د مشتري ملکيت په مبيعه کې او دبايع ملکيت په ثمن کې ثابتيږي.

د بيعې رکن:

د بيعې رکن، ايجاب او قبول دی.

د بيعې د ترون لیارې:

د بيعې ترون په دوو طريقو سره تر سره کيږي:

۱. دخبرو له لارې.

۲. اوکله د عمل اوکړنې له لارې.

د خبرو له لارې بيعه کول:

هغه ده چې د ايجاب اوقبول وسيله تر سره شي.

بيعه په فعل سره يا د تعاطی بيعه:

دا بيعه په عملي راکړه ورکړه باندې تر سره کيږي، که څه هم ايجاب او قبول ورسره نه وي، لکه:

دډوډۍ پلورونکي مخ ته يو څوک د ډوډۍ مروج قيمت ږدي او يوه ډوډۍ ورڅخه اخلي.

فعاليت

د لفظ د ويلو په ځای په ورکړې سره دبيعې څو مثالونه ووایاست.او همدارازدبيعې تړون عملا تمثيل کړئ.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د دې لوست اصطلاحات بيان کړئ.

۲. د بيعې حکم څه دی؟

۳. د بيعې رکن څه دی؟ اوپه څه شی بيعه ترسره کيږي؟

لاندی جملې په مناسبو کلمو بشپړې کړئ:

بيعه په لغت کې: ....او شرعاً:..................ته وايي.

کورنۍ دنده

د دې لوست عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

---

۹ - فقه المعاملات - (ج ۱ / ص ۷)

۱۰ - درر الحكام شرح غرر الاحكام - (ج ۶ / ص ۱۵۱)- تبيين الحقائق شرح كنز الدقائق - (ج ۱۰ / ص ۲۲۸)

۱۱- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۵)- العناية شرح الهداية - (ج ۸ / ص ۳۶۸)

۱۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بيعې شرطونه

وروسته له دې چې دبيعې له تعريف او د ترسره كيدلو له څرنګوالى سره آشنا شوو، اوس غواړو چې دبيعې شرطونه وپيژنو، ځكه د شرط پاتې كيدل د بيعې د صحت مانع ګرځي، او دشرايطو مراعاتول د شخړو مخنيوې كوي.

شرط په لغت كې: علامې او نښې ته وايې.[13]

په اصطلاح كې: شرط دى ته ويل كيږي چې د هغه د وجود پورې د بل شي وجود تړلى وي، او له هغه څخه پرته نه ترسره كيږي، لكه اودس چې دلمانځه لپاره شرط دى.[14]

د بيعې شرطونه په څلور ډوله دي:

١. دا نعقاد شرطونه.[15]

٢. د نفاذ شرطونه.[16]

٣. د صحت شرطونه.

٤. د لزوم شرطونه.[17]

لومړى:

(د انعقاد شرطونه) په لاندې ډول دي:

١. عقد كوونكى بايد د عقل او پوهې خاوند وي، نو د ليوني او د ناپوهه كوچني چې دښه اوبد تميز نه شي كولاى عقد نه صحيح كيږي.

٢. عقد كوونكي بايد له يوه كس څخه زيات وي، يعنى په بيعه كې له دواړو اړخونو څخه يو تن عاقد نه شي جوړيداى، چې هم خرڅونكى او هم اخيستونكى اوسي، ځكه يو شخص هم قابض (اخيستونكى) او هم ورسپارونكى (خرڅوونكى) نشي كيدلاى.[18]

١٣- العناية شرح الهداية - (١ / ٤١٤)

١٤- رد المحتار - (ج ٣ / ص ٢٤٢)

١٥- درر الحكام شرح مجلة الاحكام - (١ / ٩٢)

١٦- درر الحكام شرح مجلة الاحكام - (١ / ٩٥)

١٧- رد المحتار - (ج ١٨ / ص ١٩٩)

١٨- بدائع الصنائع - (٥ / ١٣٦)

۳. قبول باید له ایجاب سره موافقت ولري، نو که ایجاب یو شی وي او قبول بل شی دا بیعه نه تر سره کیږي، لکه بایع چې ووایي: ما دغه کتاب په لس افغانۍ در باندې خرڅ کړ، او مشتري ووایي: ما هغه قلم په لس افغانۍ در څخه واخیست.

٤. ایجاب او قبول باید په داسې الفاظو سره وي چې في الحال دعقد د سرته رسولواو د رضایت معنا ورکړي، که داسې الفاظ وي چې د وعدې مفهوم افاده کوي پرهغو الفاظو بیعه نه منعقده کیږي. لکه چې ووایي: زه به دا قلم په تا باندې خرڅ کړم. او یا داچې اخیستونکي ووایي: زه به دا قلم له تا څخه واخلم.

٥. د متعاقدینو دبیعې دمجلس یو والی: که د متعاقدینو څخه یو په همدې مجلس کې دا بیعه قبوله نه کړي، دا عقد او بیعه نه ترسره کیږي.

٦. د مبیعې شتون: مبیعه باید شتون و لري، له دې امله دهغه شي خرڅول چې موجود نه وي نه ترسره کیږي، لکه دهغې میوې بیعه چې تر اوسه یې ګل نه وي ښکاره کړی.

۷. مبیعه باید متقوم مال وي، نو له هم دې امله دشرابو، او خنزیر بیعه دمسلمان لپاره نه صحیح کیږي.

۸. مبیعه باید د پلورونکې ملکیت وي.

۹. مبیعه باید د تسلیم کیدلو قابلیت ولري، دهغه شی بیعه نه منعقده کیږي چې بایع یې له تسلیمولو څخه عاجز وي، لکه په هوا کې د یوه مرغه خرڅول.

۱۹- بدائع الصنائع - (٥ / ١٣٥).

۲۰- البحر الرائق شرح کنز الدقائق - (ج ١٥ / ص ٤٣)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده کوونکي دې په ډلو وېشل شي او د بيعې د شرطونو په هکله دې يو له بل سره ډلییزه مباحثه وکړي.

دويم:

د نفاذ شرطونه:

۱. ملکيت يا د ملکيت ولايت: د چا په ملك او مال کې د تصرف حق لرل په دوو طريقو ترلاسه کېداى شي.[21]

آ- د نيابت له لارې: چې دمال يا حق خاوند د ځان پرځاى بل څوك وټاکي لکه وکالت.

ب- د شارع له لارې: هغه حق چې د شارع لخوا چاته ورکړشوى وي، لکه د پلارولايت د واړه ځوى په ملك کې.

۲. په مبيعه کې بايد له بايع پرته د بل چا حق نه وي.[22]

دريم:

د بيعې د صحت شرطونه:

۱. بيعه بايد په مؤقته توگه نه وي، نو که داسې ووايي: (دغه قلم د يوى ورځې لپاره خرخوم) دغه بيعه نه صحيح کيږي.

۲. مبيعه بايد معلومه او مشخصه وي، که بايع ووايي: (له رمې څخه مې يو پسه دربانديې خرڅ کړ)، او معلوم يې نکړي، دابيعه صحيح نده، ځکه چې د مجهول شي پلورل د شخړو لامل گرځي.

۳. قيمت بايد معلوم وي، که بايع مشتري ته داسې ووايي: (دا آس مې دربانديې خرڅ کړ په څومره چې ارزښت لري)، اومعلوم يې نکړي، دا بيعه صحيح نه ده.

٤. بيعه بايد له فاسد شرط څخه خالي وي، مثلا ووايي: (دغه کور دربانديې په دې شرط خرڅوم چې هغه په کرايه ورنکړې).

۵. بيعه بايد په رضايت سره ترسره شوې وي؛ بناء د مُکره (د هغه چا بيعه چې زور وربانديې شوي وي) بيعه فاسده ده.

۲۱- رد المحتار - (۱۰ / ۲٦۵)

۲۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم:

د بیعې د لزوم شرطونه:

یوه بیعه هغه وخت لازمه کیږي چې په هغې کې خیارونه، لکه: (خیار شرط او خیار رؤیت) نه وي اېښودل شوي، او که اېښودل شوي وي هغه بشپړ شوي وي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱. دبیعې شرطونه په څو ډوله دي؟ بیان یې کړئ

۲. دبیعې د انعقاد شرطونه ووایاست.

۳. د بیعې د نفاذ شرطونه کوم دي؟

٤. د بیعې د صحت شرطونه بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۲۳- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۳)- البحر الرائق - (٥ / ۲۸۲)

۲٤- البحر الرائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱٥ / ص ٤۳)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بيعې ډولونه

بيعه ګڼ ډولونه لري او هرډول يې ځانګړې حکم لري، نو اړينه ده ترڅو بيعه د حکم له پلوه وپېژنو.

د بيعې ډولونه:

بيعه د حکم له نظره په پنځه ډوله ده:

۱. صحيحه نا فذه لازمه بيعه[۲۵]:

دا هغه روا بيعه ده چې د اصل او وصف دواړو له مخې صحيحه وي، نه د چا حق ورپورې تړلی وي، او نه په کې له خيارونو څخه کوم خيار موجود وي.

حکم يې: د تړون څخه وروسته سمدلاسه د مشتري ملکيت په کې ثابتيږي.[۲۶]

۲. صحيحه نافذه غير لازمه بيعه:

دا هغه روا بيعه ده چې دکوم چا حق ورپورې تړلی نه وي ، خو يو له خيارونو څخه پکې يو خيار شرط ګرځول شوې وي.

حکم يې: په دې صورت کې مبيعه د بايع (پلورونکي) د ملکيت څخه نه خارجيږي او د مشتري په ملکيت کې نه تر هغه داخليږي تر څو چې خيار شتون ولري، همداراز د ثمنو حکم هم دی.

۳. صحيحه موقوفه بيعه:

دا هغه بيعه ده چې د بل چا حق ورپورې تړلی وي، لکه يو څوک چې د بل چا مال د هغه له اجازې پرته خرڅ کړي.

حکم: په دې صورت کې د ملکيت ثابت کيدل د اصلي مالک د اجازې پورې تړلی دی.[۲۷]

۴. فاسده بيعه:

دا هغه بيعه ده چې د اصل له مخې صحيحه وي خو د صفت له مخې صحيحه نه وي، يعنې د صحت کوم شرط په کې نه وي مراعت شوی.

۲۵ - صحيحه بيعه هغه بيعه ده چې په روا توګه، د ايجاب اوقبول له لارې د مال بدلول په مال ترسره شي، او اثر (ملکيت) يې په مبيعه اوثمن کې ځرګند شي.

۲۶- درر الحکام شرح مجلة الاحکام - (۱ / ۹۵)- رد المحتار - (۱۸ / ۱۸۵).

۲۷- شرح المجلة الاتاسي: ۳۴۳- بدائع الصنائع- (۱۱ / ۴۹۴) البحر الرائق - (۱۵ / ۴۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فاسدې بيعې حکم: په مبيعه يا ثمنو کې ملکيت په قبضولو سره ثابتېږي، په دې صورت کې د مبيعې او ثمن په قبض کولو سره ملکيت ثابتېږي، خو متعاقدين هر يو کولای شي چې بيعه فسخه کړي ځو فساد لري او د شخړو مخنيوی وشي، لکه په ثمن کې جهالت ، او يا کوم بل داسې شرط کېښودل چې د بيعې د تقاضا خلاف وي.

۵. باطله بيعه:

دا هغه بيعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې:

آ-د انعقاد کوم شرط په کې نه وي، لکه د ليوني سړي بيعه ، يا د داسې ماشوم بيعه چې د ښه او بد تميز ونه لري.

ب- مبيعه مال نه وي، لکه په اوسنی زمانه کې د انسان خرڅول.

د باطلې بيعې حکم: په باطله بيعه کې ملکيت نه ثابتېږي.[۲۸]

فعاليت

زده کونکي دې په پنځو ډلو وويشل شي، بيا دې هره ډله د بيعې د لاندې ډولونو صورتونه بيان کړي :

۱- باطله بيعه. ۲ - فاسده بيعه . ۳ – نافذه لازمه بيعه٤ – نافذه غير لازمه بيعه. ٥ –موقوفه بيعه.

ارزونه

۱.بيعه څو ډولونه لري؟

۲ .نافذه بيعه کومه بيعه ده؟

لاندې جملې بشپړې کړئ:

۱.باطله بيعه: دا هغه بيعه ده چې ....

۲ .فاسده بيعه: د اهغه بيعه ده چې ....

کورنۍ دنده

د بيعې انواع او احکام په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۲۸- درر الحكام في شرح مجلة الاحكام - (۲ / ۳۱۰)- الجوهرة النيرة.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

د بيعې د ډولونو دوام

په مخکې درس کې مو بيعه د حکم له پلوه وپيژندله، اوس غواړو چې بيعه د مبيعې او بيا د ثمنو له نظره وپيژنو.

د مبيعې له نظره د بيعې ډولونه:

بيعه د مبيعې له نظره په څلور ډوله ده:

۱- مطلقه بيعه: مطلقه بيعه هغه ده چې بې له کوم قيد څخه ذکر شي او له ځان سره لکه د صرف، سلم او داسې نور قيدونه ونه لري، او دا بيعه د جنس خرخول دي په مطلقو ثمنو (لکه سپين زر، سره زر، بانک نوټونه او فلزی پيسې).

دا بيعه د مشهورو بيعو له جملې څخه شميرل کيږي، او له همدې امله ورته (کامله) بيعه ويل کيږي.[۲۹]

۲- د صرف بيعه: دا د نغدو بيعه ده په نغدو باندې، لکه په سرو زرو چې سپين زر، يا په افغانيو کالدارې، يا ډالر يا نور څه واخيستل شي.

۳- مقايضه بيعه: دا د جنس بيعه ده په جنس باندې، لکه په يوه کمپيوټر چې موټر سايکل واخيستل شي.

۴- د سلم بيعه: دا بيعه د مؤجل ده په معجل باندې، پدې معنی چې قيمت او پيسې سمدلاسه واخيستل شي، او جنس (مبيعه) څه موده وروسته ورکول کيږي، چې په ثمنو کې په عاجله (سمدلاسه) توګه، او په مثمن (مبيعه) کې په آجله (څه ځنډ وروسته) توګه ملک ثابتيږي.[۳۰]

فعاليت

د بيعې په پورتنيو څلورو ډولونو کې فکر وکړئ او يو د بل سره يې توپير په ګوته کړئ.

د ثمنو له نظره د بيعې ډولونه:

بيعه د ثمنو له نظره په څلور ډوله ده:

۱. مرابحه: په معلومه ګټه باندې د مال پلورلو ته د مرابحې بيعه وايي.

لکه چې يو سړی ٤٥ کيلو اوړه په ۱۰۰۰ افغانيو واخلي، او ووايي چې دغه وړه په ۱۰۰ افغانيو ګټه

۲۹- تبيين الحقائق شرح كنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۳۷۲)

۳۰- المرجع السابق. بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۵۲)

خرڅوي، او بيا يې په ۱۱۰۰ افغانيو باندې خرڅ کړي.

۲. توليه: په خپل سر د يوشی خرڅولو ته د تولیې بیعه وايي چې نه په کې ګټه وي او نه نقصان.

لکه چې يو سړی ٤٥ کيلو اوړه په ۱۰۰۰ افغانيو واخلي، او ووايي چې دغه اوړه په خپل سر خرڅوم، او بيايې په ۱۰۰۰ افغانيو باندې خرڅ کړي.

۳. وضيعه: په معين تاوان باندې د مال پلورلو ته د وضيعې بيعه وايي.

لکه په پورتني مثال کې چې ووايي: زه دغه اوړه په ۱۰۰ افغانيو تاوان خرڅوم ، اوبيا هغه اوړه په ۹۰۰ افغانيو خرڅ کړي.

۴. مساومه: دا هغه بيعه ده چې جانبين په کې په يوه قيمت سره اتفاق وکړي، خو د ګټې اونقصان، او يا د اخيستلو د قيمت ذکر پکې د سره نه کوي، چې په بازارونو کې اوس اکثره په همدې طريقې راکړه ورکړه کيږي . [31]

ارزونه

آ- لاندې پوښتنوته ځوابونه ووایاست:

۱- د مبيعې له نظره بيعه په څو قسمه ده؟

۲- د سلم بيعه کومه بيعه ده؟

۳- دثمنو له نظره بيعه په څو ډوله ده؟

٤- د مرابحې بيعه کومه بيعه ده؟

ب- د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږدئ:

۱. مقايضه بيعه: دا د جنس بيعه ده په جنس باندې.(   )

۲. د توليې بيعه: په خپل سر د يوه شي خرڅولو ته دتوليې بيعه وايي.(   )

۳. دوضيعې بيعه: په معينه ګټه باندې دمال پلورلو ته د وضيعې بيعه وايي.(   )

کورنۍ دنده

د بيعې اقسام د مبيعې او ثمن په نظر کې نيولو سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۳۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۵۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپاړسم لوست

خِیَار
(د خیار شرط تعرِیف، او احکام یې)

په بیعه کې د خلکو د ضرورت له مخې ځینې خیارونه رواګرځول شوي دي، چې له دې جملې څخه مهم یې خیار شرط، خیار رویت، او خیار عیب دي، غواړو چې په دې لوست کې خیار شرط وپیژنو.

د خیار شرط تعریف:

په لغت کې: خیار اسم مصدردی چې (خوښولو، ټاکلو او واک لرلو) ته وایي.
په اصطلاح کې: خیارشرط هغه واک او اختیار دی چې یو جانب او یا دواړه لوري یې د یوې معلومې مودې لپاره د بیعې د منلو او یا نه منلو په هکله د ځان لپاره ساتي.
البته خیار شرط هغه وخت ثابتیږي چې دعقد په وخت کې یې ذکر وشي او جانبین پرې اتفاق وکړي.

د رواوالی حکمت یې:

خیار د خلکو د ضرورت او اړتیا له مخې رواشوی دی، څو خلکو ته د فکر او مشورې وخت په لاس ورشي او د ضرر مخه ونیول شي.[32]

د خیار شرط حکم:

په شریعت کې خیار شرط ایښودل جائز دي، او تر هغه د اختیار د خاوند مال د هغه له ملکیت څخه نه خارجیږي اود مقابل لوری په ملک کې نه داخلیږي تر څو خیار شرط شتون ولري.[33]

فعالیت

زده کوونکي دې د خیار دګټو او د مشروعیت په حکمت بحث وکړي.

۳۲- الفقه الإسلامي وآدلته - (ج ٤ / ص ٦٠٣)- العناية شرح الهداية - (٨ / ٤٤٦)
۳۳- درر الحكام في شرح مجلة الاحكام - (ج ١ / ص ٢٠٨)- الفقه الحنفي و ادلته ٢ - ٣٠- العناية - (٨ /

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خیارشرط موده:

د امام ابوحنیفه رحمه الله په نظر بایع او مشتري کولای شي د دریو ورځو، او یا له دریو ورځو څخه کم خیار شرط کیږدي، خوله درې ورځوڅخه زیات وخت جواز نه لري، او امام ابویوسف، او امام محمد رحمهما الله وايي: که چیرته یې یوه معلومه موده شرط کړې وي ولو که هغه له دریو ورځو څخه زیاته هم وي جوازلري.

د خیار شرط ساقط کیدل او له منځه تلل:

په لاندې امورو سره خیار شرط ساقطیږي:

۱.کله چې د خیارشرط خاوند خپل اختیار له منځه یوسي، لکه چې ووایي: ما خپل اختیار باطل کړ، بیعه مې قبوله ده او وربانديې راضي یم.

۲.د خیار د خاوند لخوا داسې کړه تر سره کول چې د خیار په له مینځه وړلو او د بیعې په قبلولو دلالت وکړي، لکه په کور کې اوسیدل، یا د بل میشته کول، یا د هغه خرڅول.

۳.د ضرورت له مخې د اختیار له منځه تلل، لکه د اختیار د خاوند مړینه.[۳۴]

٤.د خیار د مودې پای ته رسیدل.

په خیار شرط باندې د بیعې د فسخه کولو شرطونه:

۱.د عقد فسخه کول به د خیارشرط په موده کې وي، ځکه که په دې موده کې د خیار خاوند عقد فسخه نه کړي پهدې صورت کې عقد لازمیږي.

۲.دوهم طرف به د عقد په فسخه کولو باندې خبر وي.[۳۵]

ارزونه

۱. له خیار شرط څخه مطلب څه دی؟

۲. د خیار شرط کله ساقطیږي؟

۳. د خیار شرط موده څومره ده؟

٤. په خیار شرط باندې د بیعې د فسخه کولو شرطونه کوم دي؟

کورنۍ دنده

د خیار شرط په هکله یوه مقاله ولیکئ چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

۳٤- الفقه الإسلامي وآدلته - (٦١٢/٤) بحواله البدائع: ٢٦٧/٥-٢٧٢، المبسوط: ٤٢/١٣-٤٤، فتح القدیر: ١١٧- ١٢٥، الدر المختار: ٤/٥٢، ٥٧.

۳۵- الفقه الإسلامي وآدلته - (٤ / ٦١١) بحواله البدائع: ٥/٢٧٣، تبیین الحقائق: ٤/١٨.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوولسم لوست

خیار رؤیت

په تیر لوست کې مو خیارشرط وپیژاند، په دې لوست کې غواړو خیار رویت وپیژنو.

خیار رؤیت:

رؤیت په لغت کې: لیدلو ته وایي.

او په اصطلاح کې: د مال د لیدلو په وخت کې مشتري ته د بیعې د منلو او نه منلو واک ته خیار رؤیت وایي.

البته خیاررؤیت هغه وخت ثابتیږي چې مشتري د اخیستلو په وخت کې مال نه وي لیدلی.

د خیار رؤیت د ثبوت وخت:

مشتري چې مال ویني په همدې وخت کې ورته اختیار ثابتیږي، له هغه څخه مخکې ورته اختیار نه شته، حتی که مشتري مخکې له لیدلو بیعه قبوله کړي بیاهم بیعه نه لازمیږي، او خیارهم نه ساقطیږي.

د خیاررؤیت حکم:

مشتري د مال د لیدلو په وخت کې اختیار لري چې بیعه فسخه کړي او یا یې قبوله کړي.[36]

د خیار رؤیت احکام:

۱.که د خیاررؤیت خاوند هغه شی خرڅ کړي چې لیدلی یې نه دی، نو خپل اختیار له لاسه ورکوي.

۲.خوک چې د خیار رؤیت خاوند وي او مړ شي، خیار یې باطل ګرځي، او ورثو ته یې نه انتقالیږي.[37]

۳.خیار رؤیت معین وخت نه لري، تر هغه پورې په خپل حال پاتې کیږي تر څو چې یې باطلوونکی او د منځه وړونکی سبب پیدا نه شي.

۳۶ - تحفة الفقهاء - (ج ۲ / ص ۸۲)

۳۷ - الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۱۸۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. د وکيل ليدل کټ مټ د مشتري د ليدلو په څېر وي، نوکوم شی چې ووينې هغه بيرته نشي گرځولای مگردا چې کوم عيب ولري.

٥. که چاکوم شی پخوا ليدلی وي او بيا يې له څه مودې څخه وروسته واخلي، نوکه هغه شی پخپل حال پاتې و، نو په دې صورت کې خيار ورته نشته، اوکه په هغه شي کې کوم منفي بدلون راغلی و په دې صورت کې، د اخيستلو يا نه اخيستلو اختيار لري.[38]

فعاليت

د خيار رؤيت گټې په انفرادي او يا گروپي توگه بيان کړئ .

ارزونه

١. خيار رؤيت څه ته ويل کيږي؟

٢. خيار رؤيت کله ثابتيږي؟

٣. د خيار رؤيت حکم څه دی؟

د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږدئ:

١. د خيار رؤيت خاوند چې مړ شي خيار يې باطليږي. ( )

٢. خيار رؤيت موقت ندی، او تر هغه پورې په خپل حال پاتې کيږي چې باطلوونکی يې نه وي پيداشوی. ( )

٣. د وکيل ليدل د مشتري د ليدلو په څېر نه دي. ( )

کورنۍ دنده

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ .

38 - العناية شرح الهداية - (ج ٩ / ص ٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیارعیب

له خیار شرط، اوخیار رؤیت د پېژندلو څخه وروسته غواړو په دې لوست کې خیارعیب وپېژنو.

دخیارعیب تعریف:

دمشتري(اخیستونکي) هغه خیارته ویل کېږي چې له املهٔ یې عیبجن مال(مبیع) بېرته بایع (دمال خښتن) ته ردکولای شي.[39]

د مشروعیت حکمت یې:

بایع او مشتري یو پر بل دا حق لري، چې یو بل ته سالم او له عیب څخه پاك مال ورکړي، اوکه یو بل ته عیب جن شی ورکړي نو شریعت ورته ددې اختیار ورکوي چې مال یې بېرته ور رد کړي، ترڅو د ده څخه ضرر دفع شي او داسې څه وربانديې لازم نه شي چې هغه ته پکې تاوان وي.[40]

د عیب پټول:

په حدیث کې رسول اللهﷺ فرمایي: (مسلمان د مسلمان ورور دی، اومسلمان ته دا روا نه ده چې پخپل ورور باندې عیبجن شی وپلوري، مگر دا چې د هغه عیب ورپه گوته کړي).

او فرمایي: (که بایع او مشتري په بیعه کې صداقت وکړي او حقیقت بیان کړي؛ پدې بیعه کې به یې برکت واچول شي، او که دروغ ووایي او عیب یې پټ کړي نو د بیعې برکت به یې له منځه ولاړ شي).[41]

د خیار عیب حکم:

د متعاقدینو هر یو اړخ چې په مبیعه یا ثمنو کې په عیب خبر شي کولای شي چې هغه شی بیرته رد کړي.

د خیار عیب د ثبوت شرطونه:

۱. عیب باید مخکې له عقد څخه موجود وي. که چېرې عیب له تسلیمولو اوسپارلو څخه وروسته، له مشتري سره پیداشي، په دې صورت کې د خیارعیب واك نه لري.

۲. دهغه عیب په هکله مشتري اویا بایع ته د خیار عیب واك ورکول کیږي چې د عقد اوقبض په وخت کې په هغه عیب خبر نه وي، اوکه چیرې د عقد او یا قبض په وخت کې وربانديې خبروي نو بیا ورته خیار نه شته. ځکه په هغه وخت کې دی دلالتاً وربانديې راضي و.

۳. مشتري باید د عقد پروخت کې له عیبونو څخه ابرا نه وي کړي، خوکه چیرې یې دعیب سره مبیعه قبوله کړې وه بیا مشتري ته خیار نه شته، ځکه چې په دې حالت کې دی پخپله خپل حق له منځه وړی دی.[42]

---

۳۹ - البحر الرائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۵ / ص ۳۹۸)

۴۰ - العنایة شرح الهدایة.

۴۱ - تبیین الحقائق - (ج ۱۰ / ص ۳۶۵)- رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ- والحاکم والطبراني وآحمد.

د خیارعیب احکام:

۱.که چیرې مشتري په بیعه کې له عیب څخه خبر شي نودی اختیارلري:

که غواړي مبیعه واخلي نو په ټولو ثمنو (یاد شوي قیمت) به یې اخلي، د عیب په صورت کې مبیعه ردکولای هم شي، خو دا حق نلري چې مبیعه وساتي او د عیب په مقابل کې د بایع څخه تاوان وغواړي، مګر دا چې مقابل لوری یې ورسره ومني.[43]

۲.که چیرته مبیعه د مشتري په لاس کې عیبجنه شي، او بیا وروسته په هغه عیب هم خبر شي چې له بایع سره د موجودیت په وخت کې وو، نو مشتري دا حق لري چې له بایع څخه د عیب د نقصان غوښتنه وکړي، او مال دې بېرته نه ورکوي، مګر دا چې بایع له عیب سره په بیرته ردولو راضي وي.

فعالیت

شاکر له ذبیح الله څخه یو موټر واخیست او د دې موټر ماشین په هره اونی کې یو لیتر موبلایل کموي، نو شاکر دعوه کوي چې دا عیب دی او ذبیح الله منکر دی نو د دې مسئلې حل څه دی؟

ارزونه

آ-لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱.خیارعیب تعریف کړئ.

۲.د مشروعیت حکمت یې څه دی؟

۳.څه شی عیب بلل کیږي؟

٤.د خیارعیب د ثبوت شرطونه کوم دي؟

ب-د صحیح جملو په وړاندې دا (√) نښه او د غلطو جملو په وړاندې دا (X) کېږدئ:

۱.کله چې مشتري په اخیستل شوي مال کې عیب پیدا کړي، اختیار لري، که خوښه یې وه د ټولو پیسو په مقابل کې یې دې قبول کړي او که خوښه یې نه وه بېرته دې یې رد کړي، خو د ساتلو سره د نقصان د غوښتلو حق نه لري. (   ).

۲.که مال د مشتري په لاس کې عیبجن شي او بیا وروسته خبر شي چې په هغه کې د بایع په وړاندې بل عیب هم موجود و، مشتري کولای شي چې مال بېرته رد کړي. ( )

کورنی دنده

د خیار عیب په هکله یوه مقاله ولیکئ.

---

۴۲ - الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ٤ / ص ٦١٥)

۴۳ - العنایة شرح الهدایة - (ج ۹ / ص ۲۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست

منعه شوي بيعې
(باطله بيعه)

وروسته له دې چې صحيحې او روا بيعې مو وپېژندلې، غواړو منعه شوې او ناروا بيعې هم وپېژنو،
ناروا بيعې په درې ډوله دي: باطله بيعه، فاسده بيعه او مکروه بيعه.

د باطلې بيعې تعريف:

په لغت کې باطل: د حق ضد ته وايي.[44]

په اصطلاح کې باطله بيعه: هغه بيعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې د انعقاد په کوم شرط کې يې خلل وي، لکه د ليونې او يا د واړه ماشوم بيعه، او يا دا چې مبيعه مال نه وي، لکه دخنزير د غوښې پلورل.[45]

حکم يې:

په دې بيعه باندې ملکيت نه ثابتيږي. که مشتري (اخيستونکی) مبيعه يې قبض کړې وي او يا يې نه وي قبض کړې.[46]

د باطلې بيعې د احکامو توضيح:

- هرهغه شی چې د بيعې په رکن کې خلل رامنځ ته کړې هغه باطلوونکی دی لکه په اوسنۍ زمانه کې د انسان خرڅول.[47]
- د هغه شي خرڅول چې مال نه وي او مبيعه يې وګرځوي، دا بيعه باطله ده، ځکه چې دلته د بيعې رکن نشته چې هغه په مال باندې د مال بدلول دي.
- په پيسو باندې د غيرمتقوم مال لکه د خنزير او شرابو اخيستل باطله بيعه ده، ځکه مقصد په بيعه کې د مبيعې ذات دی چې په هغې باندې نفعه اخيستل کيږي.[48]
- د لا مالکه شي پلورل باطله بيعه ده، لکه د بحر په اوبوکې د ماهي پلورل، او يا لکه په هوا کې د مرغه پلورل.[49]

---

٤٤ - البحر الرائق (ج١٦/ ص٣٠) تبيين الحقائق (١٠/ ص٤٢٣). مختار الصحاح - (١ / ٧٣)
٤٥- درر الحکام في شرح مجلة الاحکام - (ج ١ / ص ٢٠١) - تبيين الحقائق (١١/ ص٥٦).
٤٦- مجلة الاحکام ٧٣. رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٢٤١)
٤٧ - درر الحکام - (ج ٦ / ص ٢٤٩)- العناية شرح الهداية - (ج ٩ / ص ٩٠). البحر الرائق ٢١\١٦)
٤٨-هداية : ٥٣\١٣- مجمع الانهر - (ج ٥ / ص ٢٤٣). رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٢٢٧)
٤٩- مجمع الانهر في شرح ملتقی الابحر - (ج ٥ / ص ٢٤١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. باطله بیعه تعریف کړئ.

۲. د باطلې بیعې حکم څه دی؟

۳. د باطلې بیعې درې حکمونه بیان کړئ؟

کورنۍ دنده

د باطلې بیعې په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست

ښکاره بلنه

د ښکاره بلنې پیل:

کله چې د مسلمانانو شمېر دې اندازې ته ورسېده چې د مشرکانو د مقابلې توان یې پیدا کړ او له بلې خوا د مکې مشرکانو د اسلام د مقدس دین او مسلمانانو په هکله ډول ډول خبرې اورېدلې او ځینې مسلمانان د خپل دین په خاطر زورېدل؛ نو له دې امله د بعثت په څلورم کال اسلام ته بلنه په څرګنده او ښکاره بڼه پیل شوه او لاندې آیت نازل شو.

((وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الأَقْرَبِينَ)) الشعراء ۲۱۴

ژباړه: او خپل نږدې خپلوان (د الله ﷻ له عذابه څخه) ووېروه.

د خپلوانو بلنه:

کله چې پورتنی آیت نازل شو، نو پېغمبر ﷺ خپل قوم (بني هاشم) راوبلل او وروسته له حمد او ثنا څخه یې هغوی ته وفرمایل:

((د یو قوم لارښوونکی هېڅکله هم خپل قوم ته دروغ نه وایي، قسم په الله ﷻ چې زه تاسو او نورو خلکو ته رالېږل شوی یم، قسم په الله ﷻ چې تاسې به داسې مړه شئ، لکه څنګه چې مو خوب وړي او داسې به راژوندي شئ، لکه څنګه د خوب څخه راپورته کېږئ. بیا به د خپلو کړو پوښتنه درڅخه کېږي، یا به تل پاتې جنتته ځئ او یا به دوزخ ته)).

په دې مهال ابوطالب وویل: موږ په ډېره مېرانه ستا ملاتړ کوو، ستا لارښوونې او نصیحتونه منو ستا د خبرو تصدیق کوو، دلته د قوم ټول مشران راټول شوي دي چې زه هم یو له هغو څخه یم او تر ټولو زیاتې مې ستا خبرې خوښېږي، نو په کومه لاره چې مامور شوی یې پر هغې ولاړ شه، قسم پر خدای ﷻ ترڅو چې زه ژوندی یم له تا څخه به ساتنه او دفاع کوم، خو هېڅکله هم له خپل پلرنی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دین څخه زړه نه شم صبرولی.

ابولهب وویل: قسم په خدای ﷻ چې دا د شرم کار دی، مخکې له دې چې نور یې مخه ونیسي، تاسو د هغه مخنیوی وکړئ.

ابو طالب وویل: قسم په خدای ﷻ ترڅو چې ژوندی یم له هغه څخه به دفاع کوم.

د صفا غونډۍ پرسر:

کله چې رسول الله ﷺ د ابو طالب له ملاتړ څخه ډاډه شو، نو بله ورځ د صفا غونډۍ پرسر وخوت او په لوړ أواز یې ناري کړې: ای خلکو! پاڅېږئ راوبښ شئ او ځان د دښمن څخه وژغورئ! لکه څرنګه چې قریش د داسې غږ په اورېدو سره راټولېدل، دلته هم ټول یو ځای راغونډ شول.

رسول الله ﷺ دوی ته وفرمایل: که چېرې زه تاسو ته ووایم چې د مکې د غرونو تر شا یو لوی لښکر راغونډ شوی دی او غواړي چې پر تاسو یرغل وکړي، نو تاسې به زما خبره ومنئ؟

هغوی وویل: هو! موږ تر اوسه له تا څخه پرته له رښتیا بل څه ندي اورېدلي، رسول الله(ص) وفرمایل: همدارنګه زه تاسې له یو یقیني راتلونکي عذابه ویروم. خپل ځان د دوزخ له اوره وژغورئ.

بیا یې وفرمایل: ای بني کعبو! ای بني مره ؤ! ای بني عبدالمطلبو! تر دې چې د خپلې لور فاطمې نوم یې هم واخیست او هغوی ته یې وویل: په ایمان راوړلو سره ځان د دوزخ له اوره وژغورئ، زه ستاسو لپاره هېڅ کولای نه شم، مګر دا چې په دنیا کې تاسو سره خپلوي ولرم او ښېګڼه درسره وکړم، خو په أخرت کې زه ستاسو هېڅ مرسته نه شم کولی.

د ابولهب غبرګون:

پر دغه مهال ابو لهب رسول الله ﷺ ته وویل: برباد او تباه شې، آیا تا موږ د دې لپاره راټول کړي یو؟ نو بیا دا آیت ((تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ۱ مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ۲)) چې د ابو لهب پر دایمي هلاکت او تباهۍ څرګنده دلیل و نازل شو.

فعالیت

له خپلوانو څخه د بلنې د پیل حکمت څه و؟ څرګند یې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلامي دعوت سره د قریشو دښمني:

قریشو له دې وېرې چې پلرنی دود، دستور او معتقدات یې له منځه ولاړ نشي او د بت پرستی د دین مشري او ګټې یې له لاسه ونه وځي، لدې امله یې په مخالفت او ډېر سخت غبرګون لاس پورې کړ.

د دې لوست ګټې:

۱ـ د اسلامي دعوت اصلاحي کړنلارې باید د وخت د شرایطو او حالاتو سره سمون ولري.

۲ـ د هرې اصلاحي کړنلارې د پلي کولو لپاره د مرستندویو او پلویانو شتون اړین دی.

۳ـ د اصلاحي کړنلارو د پلي کولو په وړاندې د ځینو مغرضینو مخالفت باید د مایوسی او پښېمانۍ

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ رسول الله ﷺ د انذار آیت له نازلېدو وروسته تر هر څه دمخه څه وکړل؟

۲ـ د صفا غونډۍ پرسر قریشو ته د رسول الله ﷺ د ویناوو مفهوم په لنډ ډول بیان کړئ.

۳ـ اسلامي دعوت سره د قریشو د مشرانو د دښمنۍ لامل څه و؟ څرګند یې کړئ.

ب: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ وروسته د ((وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الأَقْرَبِينَ)) آیت له نازلېدو څخه پیغمبر ﷺ خپلوان راټول کړل او هغوی یې په ټولنیزه توګه اسلام ته راوبلل. ( )

۲ـ پیغمبر ﷺ د صفا غونډۍ پرسر د قریشو مختلف قبایل اسلام ته راوبلل. ( )

۳ـ د هجرت په څلورم کال اسلام ته بلنه په ښکاره ډول پیل شوه. ( )

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې ولیکئ او مناسب عنوان ورته وټاکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوويشتم لوست

د حق دعوت له اوريدو څخه د مكې مكرمې د زايرينو منع كول

د دعوت له ښكاره كېدو څخه ډېره زياته موده نه وه تېره شوې چې قريش د يوې بلې غميزې سره مخامخ كېدونكي وو او هغه مكې مكرمې ته د زايرينو د راتګ مراسم وو، هغوى پوهېدل چې دغه زايرين د جزيرة العرب له مختلفو سيمو څخه مكې مكرمې ته راځي او رسول اللهﷺ به اورمرو د هغوى سره كتنه كوي. د هغوى غوږونو ته به د اسلامي دعوت خبرې رسېږي، نو مخكې له دې چې هغوى د محمدﷺ له خبرو متاثره شي، لازمه ده چې داسې احتياطي تدابير ونيول شي، ترڅو د دې كار مخنيوى پرې وشي.

د وليد بن مغيره سره مشوره:

د دې خبرې لپاره ټول وليد بن مغيره ته د مشورې لپاره ورغلل. وليد وويل: د محمدﷺ په هكله بايد په يوه خبره راغونډ شو او بېلې بېلې خبرې ونكړو، ټولو وويل:

ته ښه وايې:

وليد وويل: تاسې خپل نظر وړاندې كړئ، زه به يې واورم.

هغوى وويل: موږ وايو چې محمدﷺ كوډګر دى.

وليد وويل: قسم په اللهﷺ چې هغه كوډګر نه دى، موږ كوډګران ليدلي دي، دى هغو ته ورته والى نه لري.

قريشو وويل: موږ به ووايو چې لېونى دى.

وليد وويل: هغه لېونى نه دى، موږ لېوانيان ليدلي دي، لېونتوب پېژنو، نه بې خوده دى او نه بې واكه، او نه بې ځايه خبرې كوي.

هغوى وويل: و به وايو چې شاعر دى.

وليد وويل: شاعر هم نه دى، موږ شعر او د شعر ټول ډولونه پېژنو، د ده خبرې هېڅكله هم شعر ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته نه دي.
هغوی وویل: موږ به دا ووایو چې ساحر دی.
ولید وویل: نه، هغه ساحر هم نه دی، موږ ساحران لیدلي دي، د هغه کړنې او حرکات د ساحرانو په څېر نه دي.

د قریشو اتفاق پر دې چې محمدﷺ ته ساحر ووایي:

قریشو وویل: نو څه ووایو؟
ولید وویل: قسم په الله ﷻ چې د ده خبرې ډېرې خوږې، ربښتیني، ژورې او څانګې يې مېوه لرونکي دي، تاسې چې د ده په هکله څه وایئ له ډاګه بربښي چې خبره مو غلطه ده.
یوازې یوه خبره د ده په هکله ویلی شو او هغه دا چې ووایو: هغه ساحر دی.
داسې یو سحر يې له ځان سره راوړی دی چې پلار له زویه، ورور له وروره، مېړه له ښځې او سړی له خپلوانو څخه جلا کوي او یو د بل دښمن ګرځوي، د ټولو دا خبره خوښه شوه او سره خپاره شول.

ولید بن مغیره د وحې په هنداره کې:

د ولید بن مغیره په هکله د مدثر سورت څو آیتونه نازل شول چې د ده کړنې په کې ذکر شوې دي.
الله تعالی فرمايي: ((إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ١٨ فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ١٩ ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ٢٠ ثُمَّ نَظَرَ ٢١ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ٢٢ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ٢٣ فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلاَّ سِحْرٌ يُؤْثَرُ ٢٤))
ژباړه: هغه فکر وکړ اندازه يې ولګوله (چې څه طعنه ورکړي) په دې اندازه لګولو دې دی تباه شي، بیا ښه ځیر شو، بیا يې تندی تریو او خوله يې کږه کړه، بیا يې شا کړه او لويي يې وکړه او ويې ویل: دا قرآن هغه اغېزمن جادو او سحر دی چې له خورا پخوا زمانو څخه پاتې دی.[1]

د قریشو د دسیسې پلې کول:

د دې لپاره چې قریش خپله دسیسه او توطئه په سمه توګه پلې کړي، نو زیات شمېر خلک يې وټاکل، ترڅو د کعبې شریفې زایرین پر محمدﷺ باندې بدګومانه کړي چې د دې کار د پرمخ بیولو زیات مسؤولیت د ابولهب پر غاړه و.

د ابولهب دریځ:

کله به چې رسول اللهﷺ د دعوت لپاره د زایرینو خیمو، تم ځایونو او د سیمې بازارونو ته ورتلو، ابولهب به د ده ترشا خلکو ته ویل: د محمدﷺ خبرې ونه منئ، هغه خپل پلرنی دین پرېښی دی او دروغ وايي.

١- دا فقره په آزموینه کې شامله نه ده، یوازې د زده کوونکو د علمي زېرمې لپاره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جزیرة العرب کې د بعثت د خبر خپرېدل:

د قریشو ظالمانه هڅو هغوی ته هېڅ ګټه ونه رسوله اوﷺ د دعوت کار تر هغه ځایه ورساوه چې قریشو یې تصور هم نه کاوه، هغه دا چې ټول زایرین د رسول اللهﷺ د دعوت او بلنې څخه خبر شول او د هغوی په ستنېدو سره د بعثت خبر په جزیرة العرب کې خپور شو.

د لوست ګټې:

۱. د حق دعوت منکران پدې هڅه کې و، ترڅو نورو ته د حق اواز د رسېدو مخنیوی وکړي.

۲. د خپل توان په اندازه د حق دعوت د رسولو لپاره هڅه او هاند او په دې لاره کې د هر ډول ممکن فرصت څخه استفاده کول.

۳. د منکرینو د دسایسو سره سره، د حق دعوت بیا هم پر مخ ځي او خپله لاره پرانیزي.

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ د مکې مکرمې زایرینو ته د حق دعوت د رسېدو د مخنیوي لپاره قریشو څه تدابیر ونیول؟

۲_ د دې لوست ګټې څرګندې کړئ.

۳_ ولید بن مغیره قریشو ته څه مشوره ورکړه؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ قریش د مشورې لپاره (   ) ته ورغلل.

۲_ د قریشو غوټه شوې خبره دا وه چې ووایي (   ) دی.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ قریش د مشورې لپاره ابوجهل ته ورغلل. (   )

۲_ د رسول اللهﷺ د بعثت خبر د مکې مکرمې د زایرینو په مرسته جزیرة العرب کې خپور شو. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست د مطالبو په هکله په خپل تعبیر او خپلې ژبه یوه لنډه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ویشتم لوست

د مخالفینو لخوا د دعوت د خپرېدو مخنیوی

د دعوت د مخنیوي لپاره د قریشو نورې دسیسې:

کله چې قریش په دې خبره پوه شول چې محمدﷺ له خپل دعوت څخه نشو ګرځولی، نو یوځل بیا اندېښمن شول او د اسلامي دعوت د مخنیوي لپاره یې لاندینۍ دسیسې وکارولې.

۱ـ ملنډې، ټوکې کول، سپک او دروغجن ګڼل: مشرکینو په دې توګه د مسلمانانو د سپکاوي او د دوی د معنویاتو د ضعیفولو هڅه کوله او پیغمبرﷺ ته به یې سپکې سپورې ویلې کله به یې لېونی او کله به یې دروغجن او جادوګر باله.

۲ـ د رسول اللهﷺ د لارښوونو په هکله بدګماني او شکونه پیداکول (ایجابول) او د خلکو په وړاندې یې بې اغېزه ښکاره کول.

۳ـ قرآن کریم به یې زړو کیسو ته ورته او مشابه ګاڼه.

د مشرکینو یوه بله هڅه:

مشرکانو د دعوت د مخنیوي لپاره ډېرې هلې ځلې وکړې چې د دغو هلو ځلو څخه یو هم رسول اللهﷺ ته د قریشو د استازي عتبه بن ربیعه وړاندیز و، عتبه رسول اللهﷺ ته د ډېر مال، د قریشو د مشرۍ او د هر ډول دنیوي غوښتنو د بشپړولو وړاندیز وکړ، خو رسول اللهﷺ د هغه په ځواب کې وویل: زه د دې لپاره نه یم رالېږل شوی چې ستاسو مالونه واخلم او یا پرتاسو مشري وکړم، بلکې زه الله تعالی ستاسو لپاره رسول رالېږلی یم، پر ما د الله ﷻ کتاب نازل شوی دی او ماته امر شوی دی چې تاسو ته د جنت زیری درکوونکی او له دوزخ نه وېرونکی اوسم.

د دې لوست ګټې:

۱.کله چې یو بلونکی (داعي) سپېڅلی وي، هېڅ ډول تورونه او افتراګانې نشي کولی د هغه د دعوت مخه ونیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. که چېرې مسلمانان د دعوت په لاره کې د ستونزو سره مخ شي، نو لازمه ده چې ثبات او استقامت ولري او په صبر او حکمت سره د ټولنې د اصلاح لپاره هڅه وکړي.

۳. د ټولنې اصلاح د اسلام د مبین دین د لارښوونو په پلي کولو سره د دنیا د هر مال او متاع څخه لوړ او غوره کار دی او دا نه ښايي چې د دنيوي امتيازاتو لپاره له هغې تنازل وشي.

ارزونه

۱ــ قریشو د رسول اللهﷺ په وړاندې له نورو کومو دسایسو کار واخیست؟

۲ــ عتبه بن ربیعه رسول اللهﷺ ته د څه وړاندیز وکړ؟

۳ــ رسول اللهﷺ د عتبه بن ربیعه وړاندیز ته څرنګه ځواب ورکړ؟

٤ــ د دې لوست ګټې په لنډ ډول بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توګه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دري ويشتم لوست

ابوطالب ته د قريشو د پلاوي ليږل

قريشو په ډېر جديت سره د دعوت د مخنيوي لپاره هڅه کوله، خو په دې نه پوهېدل چې د داسې ستر شخصيت په وړاندې کوم چې ابوطالب ته ډېر گران او عزتمن و څه تدابير ونيسي.
وروسته له ډېر فکر او مشورې دې پايلې ته ورسېدل، چې ابوطالب ته ورشي او د هغه په مرسته د حضرت محمدﷺ د دعوت مخه ونيسي.

ابوطالب ته د قريشو پلاوی:

څرنگه چې ابوطالب د قوم سپين ږيری و، له دې امله يې په قوم کې ډېر عزت او لوړ مقام درلود او خبرې يې منل کېدلې، له بلې خوا هغه د رسول اللهﷺ ملاتړ، حمايت او پلوي کوله، نو د دې لپاره چې قريش په داخلي اختلافاتو کې ښکېل نشي ابو طالب ته ورغلل، ترڅو د دعوت د مخنيوي لپاره د هغه قناعت او رضا حاصله کړي او د قريشو او محمدﷺ ترمنځ داسې يو تړون لاسليک کړي چې د هغه پر بنسټ محمدﷺ د خلکو له دعوت څخه لاس واخلي او په مقابل کې يې چې هر امتياز غواړي هغه ته به ورکړل شي.
ابوطالب خپل وراره محمدﷺ راوغوښت او هغه ته يې وويل: گرانه وراره!
دوی ستا د قوم مشران دي او د دې لپاره راغلي، ترڅو تاسو ته ژمنه درکړي او له تاسو ژمنه واخلي.

ابوطالب ته د رسول اللهﷺ وړانديز:

کله چې رسول اللهﷺ د خپل تره څخه د مشرکينو غوښتنې واورېدلې، نو هغه ته يې وويل: زه دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

يواځې يوې کلمې ته رابولم، که دوی ومنله نو خدای تعالٰی به دوی ته په دواړو جهانونو کې عزت او سرلوړي ور په برخه کړي.

ابو جهل په دې خبره خوشحاله شو چې د يوې کلمې په ويلو به ټولو امتيازاتو خاوند شي.

ابوطالب وويل: هغه کلمه څه ده؟ پېغمبرﷺ وفرمايل: تاسو د (لا اله الا الله) کلمه ووايئ. د دې خبرې په اورېدو سره د قريشو مشران مايوسه او نااميده شول او وېې ويل:

په الله ﷻ سوگند چې دی به هېڅکله هم ستاسو غوښتنې ونه مني.

په بل روايت کې راغلي دي کله چې رسول اللهﷺ د ابوطالب خبرې واورېدلې، نو په دې فکر شو چې شايد تره يې د ده له ملاتړ څخه لاس اخيستلی دی، نو خپل تره ته يې داسې وويل: گرانه کاکا! قسم په خدای ﷻ دی که چېرې دوی لمر په ښي لاس او سپوږمی په کيڼ لاس کې راته کېږدي (يعنې د ځمکې او د هغې د چاپېريا ل واک او اختيار راکړي) او له ما نه وغواړي چې د توحيد دعوت پرېږدم، نو زه به هېڅکله رادعوت پرې نږدم او تر هغه به دوام ورکړم چې يا زه بريمن او يا په دې لار کې شهيد شم.

ابو طالب د دې خبرې په اورېدو سره هغه ته د مرستې او ملاتړ ډاډ ورکړ او ورته يې وويل: قسم په خدای ﷻ هېڅکله به دې هيچا ته ونه سپارم.

د لوست ټکي:

۱. د اسلام د مقدس دين متابعت او هغه ته بلنه، د دنيا له ټولو امتيازاتو څخه غوره ده، مسلمان لره دا نه ښايي چې د دنيوي امتيازاتو لپاره ورڅخه تنازل وکړي.

۲. ابوطالب د قريشو له خوا ټول تکاليف وزغمل، خو د رسول اللهﷺ له ملاتړ څخه لاس په سر نه شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

الف: ابوطالب ته د قریشو د پلاوي د لېږلو کیسه په لنډ ډول بیان کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ قریش دې پایلې ته ورسېدل چې (   ) ته ورشي.

۲ـ که چېرې دوی (   ) په ښي لاس او (   ) په کیڼ لاس راته کېږدي.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ د قریشو یوه ډله ابوجهل ته ورغله. (   )

۲ـ ابوطالب محمدﷺ ته وویل: قسم په خدای جل جلاله هېڅکله به دې هیچا ته ونه سپارم. (   )

کورنۍ دنده

د دې درس مطالب د یوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپلې ژبې او تعبیر ولیکئ او یو مناسب عنوان ورکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورويشتم لوست

د حبشې په لور هجرت

وروسته له دې چې حضرت محمدﷺ د بعثت په څلورم کال په ښکاره ډول بلنه پيل کړه، د قريشو ظلم او تېرى هم پر مسلمانانو پيل شو.

د قريشو دغه ظلم او تېرى د پنځم کال تر نيمايي خپلې لوړې پوړۍ ته ورسېد او مکه مکرمه پر مسلمانانو تنګه شوه او د دې ستونزو څخه دخلاصون په لټه کې شول.

حضرت محمدﷺ ته دا معلومه وه چې د حبشې پاچا (نجاشي) يو ډېر عادل سړى دى، نو مسلمانانو ته يې د دين د ژغورلو په هيله د حبشې په لور د هجرت امر وکړ.

د حبشې په لور د مسلمانانو لومړنى هجرت:

د نبوت په پنځم کال د رجب په مياشت کې د مسلمانانو لومړنۍ ډله چې له دولسو سړيو او څلورو ښځو څخه جوړه شوې وه د حضرت عثمان بن عفانؓ په مشرۍ د رسول اللهﷺ د لور بي بي رقيه رضی الله عنها په ګډون حبشې ته روانه شوه.

د دې لپاره چې قريش يې مخه ونه نيسي دا کاروان د شپې له لورې د شعيبه د بندرګاه په لور روان شو، هلته دوې سوداګريزې کښتۍ ولاړې وې چې دوى يې سپاره کړل او د حبشې په لور روانې شوې.

قريش ډېر ژر د مسلمانانو د دې کار څخه خبر شول او د دوى د راګرځولو لپاره يې بندرګاه ته خپل کسان ولېږل، خو د مسلمانانو ډله د دوى له رسېدو دمخه له هغه ځايه وتلې وه چې په دې توګه د مسلمانانو دغه ډله د مشرکانو له ظلم او تېري څخه په امان شوه.

فعالیت

په دغې ډلې کې د حضرت محمدﷺ د نیږدې خپلوانو څخه څوك و؟ نومونه یې واخلئ.

د قریشو د مشرانو د مسلمانېدلو خبر:

د حبشې مهاجرینو ته دا خبر ورسېد چې د مسلمانانو او قریشو تر منځ تاوتریخوالی کم شوی دی او هغه داسې چې د قریشو مشرانو په حرم کې د نجم سورت د څو آیتونو له اورېدو وروسته د مسلمانانو سره یو ځای سجده وکړه او داسې حالات رامنځ ته شوي چې د قریشو مشرکان مسلمانان نه ازاروي، نو له دې امله هغوی د بېرته راتگ نیت وکړ او د مکې په لور راروان شول، کله چې مکې مکرمې ته د یوې ورځې مزل په واټن نژدې شول، نو پوه شول چې خبره هسې نه ده او د قریشو ظلمونه د پخوا په څېر دوام لري، نو زیات شمېر مهاجرین بېرته حبشې ته ولاړل او یواځې څو تنه یې په پټه مکې مکرمې ته ننوتل.

د حبشې په لور د مسلمانانو دویم هجرت:

د حبشې د مهاجرینو د بېرته راتگ وروسته د قریشو ظلم او تېری نور هم زیات شو، نو له دې امله رسول اللهﷺ نورو مسلمانانو ته هم اجازه ورکړه، ترڅو په پټه د دویم ځل لپاره حبشې ته هجرت وکړي.

د مسلمانانو شمېر دا ځلې (۱۰۲) تنه و چې (۸۳) تنه یې سړي او (۱۹) تنه یې ښځې وې، د دې ډلې مشري جعفر بن ابي طالبؓ کوله.

د لوست ګټې:

۱. هجرت کول د پېغمبرﷺ د سنتو څخه دی چې د مسلمانانو لپاره مشروع گرځېدلی دی، ترڅو د ظالمانو د ظلم او تېري څخه په امن شي او وکولای شي خپل دیني شعایر پرته له کوم ډار او خوف څخه ترسره کړي.

۲. د الله ﷻ په لار کې هجرت کول او له ایمان او عقیدې څخه حفاظت د بشري تاریخ په اوږدو کې د لویو تحولاتو لامل شوی دی.

۳. مسلمان لره ښایي چې په بې بنیاده خبرو، اوازو او شایعاتو ونه غولېږي او خپل معلومات او پوهه د موثقو منابعو څخه ترلاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤ . مسلمان باید تل د صبر او زغم په ګاڼه سمبال وي او په ځانګړي ډول کله چې حالات خراب او کړکېچن وي.

ارزونه

١. حبشې ته د مسلمانانو د لومړني او دويم هجرت لنډه يادونه وکړئ.
٢. د حبشې په دواړو هجرتونو کې د مهاجرينو شمېر وښاياست.
٣. د دې لوست ګټې څرګندې کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مهم ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه ویشتم لوست

د حبشې د مهاجرینو پرخلاف د قریشو دسیسه

حبشې ته د استازو لیږل:

دا چې مهاجرین هوسا ژوند ولري، ترڅو د هغوی ځان، مال او دین په امن وي، دا کار د قریشو د مشرکانو لپاره د زغم وړ نه و، نو له دې امله یې عمرو بن العاص او عبدالله بن ربیعه چې هوښیاره او کارپوهه کسان وو، د خورا غوره او قیمتي ډالیو سره نجاشي ته ولیږل، دواړو استازو قیمتي ډالۍ دربار ته نږدې سردارانو ته ورکړې او هغه دلایل یې هم ورته وویل چې د هغو له مخې مسلمانان باید د حبشې څخه وشړل شي، د دربار سرداران په یوه خوله شول چې نجاشي به د مهاجرینو په ویستلو رضا کړي، دوی ټول د نجاشي دربار ته ولاړل او خپلې ډالۍ یې وړاندې کړې او نجاشي ته یې وویل:

زموږ څو تنه ناپوهه ځوانان ستاسې پاچاهۍ ته په پټه راغلي دي، دوی خپل دین پریښی دی او ستاسو دین یې هم نه دی منلی، نوی دین یې جوړ کړی دی چې نه یې موږ پېژنو او نه یې هم تاسې، موږ د قوم مشرانو تاسو ته رالیږلي یو، ترڅو تاسې زموږ فراریان موږ ته وسپارئ.

د درباریانو سپارښتنه:

د دربار سردارانو وویل: د پاچا سر دې سلامت وي، دا استازي رښتیا وایي، سرې یې وروسپارئ چې له ځان سره یې بوځي، خو نجاشي وویل:

دا موضوع باید ښه وڅېړل شي او د دواړو اړخونو دلایل واورېدل شي. مسلمانان یې خپل دربار ته راوغوښتل او د هغوی څخه یې پوښتنه وکړه: دا کوم دین دی چې د خپل قوم څخه پرې جلا شوي یاست؟ نه مو زموږ دین منلی او نه د نړۍ کوم بل دین؟

د مسلمانانو وياند:

د مسلمانانو وياند جعفر بن ابي طالب وويل:

قدرمنه پاچا! موږ ناپوهه وو د بتانو عبادت مو کاوه او مرداري مو خوړه، زنا موږ کې ډېره وه، خپلوی مونه پاللې، ګاونډي مو ربړول او زموږ زورور په کمزوري تېری کاوه، موږ دغه ناوړه عادات درلودل چې پاک الله تعالی زموږ له منځ څخه خپل استازی غوره کړ، نسب يې موږ ته معلوم دی، په ريښتينولی، امانتداری او نورو ښو اخلاقو سره زموږ په منځ کې مشهور دی، موږ ته يې د يو الله ﷻ د عبادت بلنه راکړه، او د هغو بتانو او کاڼو له عبادت څخه يې منع کړو د کومو چې زموږ پلرونو عبادت کاوه، موږ ته يې لارښوونه وکړه چې تل بايد ريښتيا ووايو، امانت پوره ورکړو، خپلوي وپالو، له ګاونډيانو سره ښه ژوند وکړو، له ناروا او وينو تويولو څخه لاس واخلو، موږ يې له زنا کولو، دروغو ويلو، د يتيم د مال له خوړلو او په پاک لمنو ښځو د تور لګولو څخه منع کړو.

موږ ته يې امر وکړ چې د يو الله ﷻ عبادت وکړو، هېڅ شی ورسره شريک او سيال ونه ګڼو، حلال يې حلال او حرام يې حرام وګڼو، نو زموږ قوم له موږ سره په همدې خبرو دښمن شو او موږ يې سخت وربړول، ترڅو موږ اسلام پرېږدو او بېرته د بتانو عبادت پيل کړو او هغه ناروا کارونه وکړو چې وړاندې مو کول، کله چې دوی پر موږ ظلم او تېری پيل کړ او ځمکه يې راباندې تنګه کړه، نو ستا پاچايی ته مو هجرت وکړ او له ټولو خلکو څخه مو تاسې غوره وګڼلې او ستاسو په ګاونډ کې موږ ته ژوند ښه ښکاره شو، اوس هيله لرو ترڅو ستاسو په خوا کې پر موږ ظلم ونشي.

فعاليت

د زده کوونکو څخه دې يو تن د جعفر رضي الله عنه د وينا مهم ټکي په خپلو الفاظو ووايي.

د نجاشي غبرګون:

نجاشي وويل: آيا هغه څه چې ستاسو پېغمبر راوړي له ځانه سره لرئ؟

جعفر رضي الله عنه ځواب ورکړ: هو! بيا يې د قرآن عظيم الشان د مريم سورت څو آيتونه تلاوت کړل، نجاشي د قرآن کريم د آيتونو په اورېدو سره ډېر وژړل، تر دې چې ږيره يې لنده شوه او د دربار مذهبي مشرانو يې هم وژړل چې د ژړا له امله يې په لاسونو کې نيولي کتابونه هم لانده شول، بيا نجاشي دوی ته وويل: دا او هغه څه چې عيسٰی عليه السلام راوړي وو دواړه د يو څراغ رڼا ده.

عمرو بن عاص او د هغه ملګري ته يې وويل: ولاړ شئ، قسم په الله ﷻ چې هېڅکله به هم دا خلک تاسو ته ونه سپارم.

د نجاشي د ذهنيت د خرابولو کوښښ:

د هغه حسد او کينې له مخې چې د قريشو استازو په زړه کې درلوده پاچا ته يې وويل:

دوی د عيسٰی عليه السلام په هکله بې ځايه خبرې کوي. هغه مسلمانان راوغوښتل او له هغو څخه يې پوښتنه وکړه، جعفر رضي الله عنه ورته وويل: موږ د حضرت عيسٰی عليه السلام په هکله هغه څه وايو چې زموږ پېغمبر موږ ته راوړي دي. هغه د خدای جل جلاله بنده، د خدای جل جلاله پېغمبر او د خدای جل جلاله روح او کلمه ده چې پاکې او پېغلې بي بي مريم ته يې القاکړه. نجاشي د ځمکې څخه يو ډکی راپورته کړ او ويې ويل: قسم په الله جل جلاله چې د عيسٰی عليه السلام حقيقت د دې ډکي په اندازه هم ستاسو له خبرو څخه زيات نه دی.

نجاشي مسلمانانو ته وويل: ولاړ شئ! زما د پاچاهۍ په حدودو کې په بشپړ ډاډ سره ژوند کولی شئ، چا چې تاسو ته ناوړه خبرې وکړې، نو زه به ارو مرو هغه ته سزا ورکړم.

د لوست ګټې:

۱. څوک چې د چانمايندګي کوي، لازمه ده چې هغه پوه، زيرکه، باخبره او د منطق خاوند وي.

۲. د حضرت عيسٰی عليه السلام په هکله د واقعي مسيحيت او اسلام ترمنځ کوم توپير نه لېدل کېږي.

۳. پر قاضيانو او حاکمانو لازمه ده مخکې له دې چې نهايي فيصله صادره کړي د دعوې د جانبينو دلايل او نظريات واوري.

٤. که د اسلام دښمنان ډېر زيات چالاکه او زيرکه هم وي، بيا هم د پوه او هوښيار مسلمان د منطق او استدلال په وړاندې ماتې خوري.

فعاليت

د دې لوست څخه چې نورې ګټې اخيستل کېږي هغه بيان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ د دې لوست مهم ټکي په لنډ ډول بيان کړئ.

۲_ عمرو بن عاص او عبدالله بن ربيعه د مهاجرو مسلمانانو د دين په هکله نجاشي ته څه وويل ؟

۳_ جعفر بن ابي طالب رضي الله عنه نجاشي ته د اسلام د ښېګڼو په هکله څه وويل ؟

٤_ عمرو بن عاص او عبدالله بن ربيعه د عيسیٰ عليه السلام په اړوند د مسلمانانو د نظر په هکله څه وويل ؟

٥_ جعفر بن ابي طالب رضي الله عنه د عيسیٰ عليه السلام په هکله څه وويل ؟

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ دا او هغه څه چې عيسیٰ عليه السلام راوړي دي دواړو د يو (   ) رڼا ده.

۲_ موږ د عيسیٰ عليه السلام په هکله هغه څه وايو چې زموږ (   ) موږ ته راوړي دي.

۳_ نجاشي له ځمکې څخه يو نرى (   ) راپورته کړ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د يوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او ژبه وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ ویشتم لوست

د حمزه رضي الله عنه اسلام راوړل

حمزه رضي الله عنه د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په میاشت کې اسلام راوړ، یوه ورځ رسول الله ﷺ د صفا غونډۍ سره ناست و، د جهل پلار ابو جهل رسول الله ﷺ ډېر وربړاوه، تر دې چې هغه يې په کاڼي وویشت او داسې يې زخمي کړ چې وينې ترې روانې شوې، وروسته بيا ابو جهل د کعبې خوا ته ولاړ او د قریشو په غونډه کې شریک شو. د عبدالله بن جدعان وینځې چې دغه زړه دردوونکی حالت په خپلو سترګو لیدلی و، حضرت حمزه رضي الله عنه ته چې تازه له ښکار څخه راغلی و او لیندۍ يې هم په لاس کې وه بیان کړ.

د ابو جهل څخه بدله:

حضرت حمزه رضي الله عنه چې د قریشو ترټولو زړور پیاوړی او تکړه ځوان و د خپل وراره د مظلومیت څخه يې غیرت په جوش راغی، پرته له کوم ځنډه په ابوجهل پسې د کعبې ساحې ته ورغی د ابوجهل په سر ودرېد او ورته يې په ډېر قهر او غوسه وویل:

ای بې غیرته! ته زما وراره ته بدرد وایې او له دې څخه خبر نه يې چې زه د هغه په دین یم؟ بیا يې په لیندۍ وویشت او ډېر سخت يې زخمي کړ، او په دې ترتیب سره حضرت حمزه بن عبدالمطلب رضي الله عنه د اسلام په مبارک دین مشرف شو او په پوره میړانه يې له اسلام او پیغمبر ﷺ څخه دفاع وکړه.

د لوست ګټې:

۱- رسول الله ﷺ د اسلام د دین په تبلیغ کې له ابو جهل څخه ډېر تکالیف او ستونزې ولیدلې، خو بیا يې هم د هغو په وړاندې له صبر او زغم څخه کار واخیست.

۲-د اسلام دښمنان تل د اسلامي دعوت د مخنیوي لپاره له هر ډول وسایلو څخه کار اخلي، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلامي دعوت‌گرانو شکنجه کول او تعذیبول د اسلامي دعوت د مخنیوي په لار کې د دوی له تل پاتې وسایلو څخه دي.
۳- له مظلومانو او اسلامي مقدساتو څخه په مېړانه دفاع کول د مسلمانانو په ځانګړې توګه د ځوانانو مسلمانانو یوه ځانګړتیا ده.

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستل کېدای شي څرګندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ د حضرت حمزه‌رضي الله عنه د اسلام منلو لامل څه و؟

۲_ ولې حضرت حمزه‌رضي الله عنه پر ابوجهل په قهر شو؟

۳_ حضرت حمزه‌رضي الله عنه ابو جهل ته د وهلو پر مهال څه وویل؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ حضرت حمزه‌رضي الله عنه د بعثت په (   ) کال د ذولحجې په میاشت کې مسلمان شو.

۲_ حضرت حمزه‌رضي الله عنه د قریشو تر ټولو (   ) ځوان و.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ حضرت حمزه‌رضي الله عنه د بعثت په اتم کال مسلمان شو. (   )

۲_ د حضرت حمزه‌رضي الله عنه د مسلمانېدو لامل د ابوجهل ظلم پر حضرت محمدصلی الله علیه وسلم باندې و. (   )

۳_حضرت حمزه‌رضي الله عنه د خپل اسلام اعلان په مسجدالحرام کې وکړ. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د یوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او ژبه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوه ویشتم لوست

د حضرت عمرﷺ مسلمانېدل

حضرت عمرﷺ د حضرت حمزهﷺ له مسلمانېدو څخه درې ورځې وروسته د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په میاشت کې مسلمان شو.

د عمرﷺ او نعیمﷺ تر منځ خبرې:

حضرت عمرﷺ د هغه دښمنۍ له مخې چې د حضرت محمدﷺ سره یې درلوده یوه ورځ د محمدﷺ د وژلو په تکل له خپل کور څخه ووت.

د لارې په اوږدو کې د نعیم بن عبدالله العدوی سره مخامخ شو، هغه پوښتنه وکړه:

عمره! چېرته ځې؟ عمرﷺ ووېل: غواړم چې محمد ووژنم.

نعیم ووېل: که محمد ووژنې نو د بني هاشمو او بني زهرؤ له دښمنۍ څخه به څرنګه ځان وژغورې؟

عمرﷺ ووېل: معلومېږي چې خپل دین دې پرېښی دی او بې دینه شوی یې.

نعیم ورته ووېل: عمره! یوه حیرانونکې خبره درته وکړم؟ ستا خور او د خور خاوند (اوښی) دې هم بې دینه شوي دي.

د دې خبرې په اورېدو سره د عمرﷺ خبره له غوسې سره شوه، د هغوی د کور په لور روان شو.

خبابﷺ چې هغوی ته د قرآن تعلیم ورکاوه د عمرﷺ په لیدو ځان ګوښه کړ او د عمرﷺ خور فاطمې (رضی الله عنها) د عمرﷺ څخه د قرآن پاڼه پټه کړه، څرنګه چې عمرﷺ کور ته د ننوتلو پر مهال د خبابﷺ قرائت اورېدلی و، نو پوښتنه یې وکړه: دا وړو غږ د چا و؟

هغو ځواب ورکړ: هېڅ نه و، موږ په خپلو کې خبرې کولې.

عمرﷺ ووېل لکه چې بې دینه شوي یاست .

د خور او اوښي ځواب:

اوښي یې وویل: عمره! که چېرې ستا له دین څخه پرته بل دین حق وي؟

عمرﷺ په خپل اوښي سعید بن زیدﷺ برید وکړ او هغه یې ډېر زیات وواهه، خور یې راغله او غوښتل یې چې خپل خاوند د ورور څخه خلاص کړي. عمرﷺ هغه هم په درنه څپېړه ووهله چې له مخ څخه یې وینې روانې شوې. خور یې د قهر او غوسې په حال کې وویل: عمره! حق د ستا د دین څخه پرته په بل دین کې دی، بیا یې د توحید کلمه په جهر سره وویله.

د عمرﷺ په زړه کې د اسلام ځای نیول:

عمرﷺ چې کله د اسلام په دین باندې د دوی ټینګار او ثبات ولید او له بلې خوا یې د خپلې خور مظلومیت او وینې ولیدلې، خورا پښېمانه شو او په مات زړه یې پوښتنه وکړه:

ښه ده، ستاسې کتاب راکړئ چې زه یې ولولم.

خور یې چې ډېره کرېدلې وه، عمرﷺ ته داسې وویل: ته ناولی یې او قرآن کریم باید په پاکو لاسونو واخیستل شي، که غواړې چې قرآن ولولې، نو پاځه غسل وکړه. عمرﷺ پاځېده او غسل یې وکړ، قرآنکریم یې راواخیست او شروع یې وکړه، د عمرﷺ سترګې په (بسم الله الرحمن الرحیم) ولګېدې، ویې ویل: دا څومره پاک او سپېڅلي نومونه دي؟ بیا یې د (طٰه) سورت تلاوت پیل کړ، ترڅو د (إِنَّنِيٓ أَنَا ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدۡنِي وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِذِكۡرِيٓ) د طه سورت ۱۴ آیت ته ورسېد.

ژباړه: (یقیناً همدا زه الله یم، له ما پرته بل برحق معبود نشته، نو همدا زما عبادت وکړه او زما په یاد لمونځ اداکړه.)

بیا یې وویل: دا څومره ښې او ښکلې خبرې دي؟ ماته محمدﷺ راوښایئ.

د حضرت عمرﷺ لاربښوونه دار ارقم ته:

خبابﷺ چې کله د حضرت عمرﷺ خبرې واورېدلې، ځان یې ښکاره کړ او ویې ویل: هیله من یم چې د رسول اللهﷺ دعا ستا په حق کې قبوله شوې وي.

حضرت عمرﷺ بیا خپله توره راواخیسته او د نبي اکرمﷺ په وړاندې د اسلام د منلو لپاره دار ارقم ته روان شو.

حضرت عمرﷺ ه دار ارقم کې:

دار ارقم ته په رسېدو سره حضرت عمرﷺ دروازه وټکوله، یوه صحابي عمرﷺ ولید چې له خپلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

توري سره ولاړ دی، پېغمبرﷺ يې خبر کړ، حضرت حمزهؓ وويل: دروازه ورته خلاصه کړئ، که د خير په نيت راغلی وي خير به ورته وروړسي او که په بد نيت راغلی وي، نو په خپله توره به يې سر غوڅ کړم.

کله چې حضرت عمرؓ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغی پېغمبرﷺ هغه د ګرېوان څخه ونيو او خپلې خواته يې راکش کړ او ورته يې وويل: عمره! ته له مخالفت څخه لاس نه اخلې، غواړې چې د وليد بن مغيره په څېر پايله ولرې؟

حضرت عمرؓ وويل: (اشهد ان لا اله الاالله و انک رسول الله) او د اسلام سپېڅلی دين يې قبول کړ.

حضرت عمرؓ ته د فاروق لقب ورکول:

کله چې عمرؓ مسلمان شو رسول اللهﷺ ته يې وويل آيا موږ د ژوند او يا مرګ په دواړو حالاتو کې په حقه نه يو؟ رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: قسم مې دې په هغه ذات وي چې زما ژوند د هغه په لاس کې دی، تاسې په حقه يئ که تاسې مړه شوی او يا ژوندي.

حضرت عمرؓ وويل: نو بيا ولې خپل اسلام نه څرګندوو؟ سوګند مې دې په هغه ذات وي چې ته يې په رېښتيا رالېږلی يې موږ به خامخا اسلام خلکو ته څرګندوو.

هماغه و چې مسلمانان د رسول اللهﷺ په ملتيا په دوه کتارونو کې د حرم په لور ووتل او حرم ته ورسېدل، قريشو دوی ته کتل، خو د حضرت عمرؓ او حضرت حمزهؓ شتون د مسلمانانو په ليکو کې د قريشو غرور مات کړ، هغوی دوی ته هېڅ ډول ضرر ونه رساوه، رسول اللهﷺ په همدې ورځ حضرت عمرؓ ته د فاروق لقب ورکړ.

د لوست ګټې:

۱. د پياوړو، مخلصو او مخورو مسلمانانو په يو والي سره د مسلمانانو ليکې ټينګښت مومي.

۲. ځوک چې د حقيقت په لټه کې وي ضرور به اسلام ته مخه کوي، که څه هم د اسلام د سرسختو مخالفينو څخه وي.

۳- د اسلامي دعوت په لار کې استقامت او صبر کول د رېښتونيو مسلمانانو له صفاتو څخه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستل کېږي څرګندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ حضرت عمرؓ د بعثت په کوم کال مسلمان شو؟

۲_ د حضرت عمرؓ د اسلام قبلولو لامل څه و؟

۳_ حضرت عمرؓ د خپلې خور په کور کې د کوم سورت آیتونه تلاوت کړه؟

٤_ ولې حضرت عمرؓ ته د فاروق لقب ورکړل؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ کله چې حضرت عمرؓ د رسول اللهﷺ د وژلو په نیت توره په لاس وووت، په لاره کې (   ) په مخه ورغی.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپله ژبه او خپل ځانګړي تعبیر ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر اړخيز پرېکون

هغه پېښې چې مشركان يې اندېښمن كړل:

د څلورو اونيو شخه په لږه موده كې مشركان له څلورو لويو پېښو سره مخ شول، دغو پېښو مشركان هك پك حيران كړل چې هغه عبارت دي له:

١. د حضرت حمزه رضي الله عنه مسلمانېدل.
٢. د حضرت عمر رضي الله عنه مسلمانېدل.
٣. د حضرت محمد ﷺ له اړخه د مشركانو د روغي جوړې د وړانديزونو نه منل.
٤. د حضرت محمد ﷺ دفاع او ملاتړ لپاره د بني هاشم او بني عبدالمطلب ترون.

دې پېښو مشركان په اندېښنه كې واچول او په دې پوه شول كه چېرې دوى حضرت محمد (ص) ته لاس اوږد كړي، نو د مكې لارې او كوڅې به د دوى په وينو رنگ شي له دې امله يې د حضرت محمد ﷺ له وژلو شخه لاس واخيست او يو بل ډول ظلم او تېري ته يې ملا وتړله.

د ظلم او تېري تړون:

د بعثت په اووم كال د قريشو مشركان په بني كنانه كې راټول شول او داسې پرېكړه يې وكړه چې له دې وروسته به د بني عبدالمطلب او بني هاشم سره (پرته له ابو لهب شخه)، نه څوك خپلوي كوي نه به پرې څه خرڅوي، نه به ورسره راشه درشه كوي او نه به ورسره خبرې كوي، ترڅو يې چې رسول الله ﷺ د وژلو لپاره دوى ته نه وي سپارلى، همدارنگه ورزياته يې كړه چې د هاشم له كورنى سره به هېڅ ډول روغه جوړه، نرمي او خوا خوږي نه كېږي، بيا يې دغه تړون د كعبې شريفې په منځ كې راوځړاوه، د يادونې وړ ده چې د دې تړون د ليكونكي لاسونه هماغه مهال شل شول.

هماغه و چې د دغو ټول غړي (مسلمان او كافر) د بعثت په اووم كال د محرم دمياشتې په لومړۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځ د ابوطالب په وادي (شعب ابي طالب) کې محاصره شول. محاصره ورځ په ورځ سختېده، د خوراک او څښاک توکي وسایل پر مسلمانانو بند شول، مشرکانو هېڅ شی نه پرېښود چې مسلمانانو ته ورسېږي، په پای کې مسلمانان دې زړه بوږنوونکي حالت ته ورسېدل چې د ونو پاڼې او د حېواناتو وچ پوستکي وخوري.

د کوچنیانو او ښځو ژړاګانې د لیرې ځایونو څخه اورېدل کېدې.

د بندیز درې کاله تېر شول، د بعثت په لسم کال د محرم په میاشت کې د محاصرې د ترون ناخوښه کسان د حجون په سیمه کې د دې ظالمانه بندیز د ماتولو لپاره راټول شول، زهیر وویل: سبا به زه لومړی کس یم چې د قریشو ټولنې ته به په دې هکله خبره کوم.

د وعدې سره سم هر سړي خپل ځان حرم ته ورساوه، زهیر چې نوې جامې یې اغوستې وې، لومړی یې د کعبې طواف وکړ، بیا یې خلکو ته مخ کړ او ویې ویل: ای د مکې خلکو! دا کوم انصاف دی؟ موږ په مړه ګېډه خوراکونه کوو، نوې جامې اغوندو او د هاشم کورنۍ له لوږې هلاکېږي، قسم په الله ﷻ چې د دې ظالمانه ترون پاڼه به ارومرو شکوم.

ابوجهل چې د مسجد په یوه څنډه کې ناست و، ورغبرګ کړ: تا دروغ وویل، قسم په الله ﷻ چې دا پاڼه به هېڅکله هم نه شکېږي.

وروسته بیا زمعة بن الاسود، ابوالبختري، مطعم بن عدي او هشام بن عمرو په خپل وار سره د زهیر خبرې تائید کړې او د پاڼې د شکولو خبرې یې وکړې او ابوجهل یې پرله پسې مخالفت کاوه.

د بندیز د ختمولو په هکله د ابوطالب وړاندیز:

ابوطالب هم په دغه غونډه کې موجود و او د دې لپاره راغلی و، ترڅو خلکو ته ووایي چې الله تعالی رسول الله ﷺ ته خبر ورکړی چې په دې پاڼه وینه (چینجی) اخته شوی دی او پرته د الله ﷻ د نوم څخه یې نورې د ظلم او تېري ټولې کلمې خوړلې دي، که چېرې د هغه خبر ې دورغ وي، نو زه به له منځه ووځم، تاسې پوه شه او هغه که چېرې زما د وراره خبره سمه او رېښتیا وه، نو تاسې باید په موږ ظلم او تېری بند کړئ او بندیز ختم کړئ.

قوم وویل: د انصاف خبره دې وکړه.

وروسته له دې چې د قوم د خلکو او ابوجهل ترمنځ خبرې تاوې راتاوې شوې مطعم بن عدي پاځېده، ترڅو ليکلې پاڼه وشکوي، ګوري چې چينجو ټوله خوړلې ده او يوازې د الله تعالیٰ پاک نوم پاتې دی، په دې ترتيب تړون ليک وشکېده، رسول اللهﷺ او ملګري يې د محاصرې څخه خلاص شول، مشرکانو د رسول اللهﷺ د نبوت د رښتينولۍ ډېر لوی او ستر دليل په غرېدلو سترګو وليد.

د لوست ټکي:

۱ .اقتصادي بنديز مسلمانان په ډول ډول تکاليفو او ستونزو اخته کړل.

۲ .په انسانانو باندې د خوراکي توکو بندول هغه ظالمانه منطق دی چې د تاريخ په اوږدو کې مستبدو او ناترسو ظالمانو کارولی دی.

۳ .د اسلام د سپېڅلي او مقدس دين د ساتلو لپاره مسلمانانو ډېرې ستونزې ګاللي دي.

٤ .اقتصادي محاصره داسې يو ناروا کار دی چې د ضمير او وجدان لرونکي مشرکانو هم د هغې مخالفت وکړ.

الف: لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ د تړون مهم ټکي وليکئ.

۲ـ د ظلم او تېري تړون څومره موده دوام وکړ؟

۳ـ د دې تړون د ماتولو بهير څرنګه و؟ څرګند يې کړئ.

٤ـ د دې تړون ليکونکي ته څه پېښ شول؟ بيان يې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ د مسلمانانو محاصره د بعثت په (   ) کال د محرم د میاشتې له لومړۍ نېټې پیل شوه.

۲ـ د مسلمانانو محاصره د بعثت په (   ) کال د محرم په میاشت کې ختمه شوه.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ د دغه تړون پرېکړه د کعبې په منځ کې وځړوله. ( )

۲ـ پرېکړه یې داسې وه چې مسلمانان به په مدینه منوره کې محاصره وي. ( )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توګه د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غم کال (عام الحزن)

د ابو طالب مړینه:

د نبوت په لسم کال کله چې محاصره ختمه شوه او مسلمانان بېرته مکې مکرمې ته راستانه شول د همدې کال د رجب په میاشت کې ابوطالب چې د مسلمانانو لپاره د ډال حیثیت درلود، وفات شو.

ابوطالب د هغې سترې کلا په څېر و چې مسلمانان يې د مشرکانو له ظلم او تېرې څخه ژغورلي و، خو بدبختانه په خپله يې ترې ګټه وانخيسته او د خپلو نيکونو په زاړه دين مړ شو.

د پیغمبر ﷺ سره د ابوطالب له مړینې وروسته د قریشو له خوا ظلم او تیری:

د ابوطالب له مړينې وروسته په رسول الله ﷺ د مشرکانو د ظلم او تيري جرئت لا زيات شو او هغه يې د ډېرو ستونزو، غمونو او کړاوونو سره مخ کړ، يوه ناپوهه قريشي په رسول الله ﷺ باندې مرداري خاورې واچولې، پيغمبر ﷺ په هماغه حالت کور ته ولاړ، فاطمې رضي الله عنها چې د ده دا حالت وليد په ژړا شوه او سر يې ورته ومينځه، رسول الله ﷺ ورته وويل: لورکۍ! مه ژاړه، پاک الله ﷻ به ارو مرو ستا پلار ژغوري.
رسول الله ﷺ به ويل: ماله قريشو څخه د ابوطالب په ژوندکې داسې بد چې زه يې ځورولم نه وو ليدلي.

خديجه الکبرىٰ رضي الله عنها د الله تعالى د رحمت په لور:

خديجه الکبرىٰ د ابوطالب له مرګ څخه څه موده وروسته وفات شوه. خديجه الکبرىٰ رضي الله عنها د الله ﷻ له لوري رسول الله ﷺ ته يوه ستره پيرزوينه وه چې د يوې پېړۍ څلورمه برخه يې ورسره تېره کړه چې د غم په وخت به يې پر رسول الله ﷺ شفقت او مهرباني کوله او د دعوت په خپرولو کې يې ملګرې وه.

رسول الله ﷺ د هغې په هکله فرمايي: هغه وخت يې پرما ايمان راوړ چې خلکو نه منلم، هغه وخت يې رېښتيني وګڼلم چې نورو راته دروغجن ويل او هغه وخت يې په خپل مال کې برخمن کړم چې هېچا څه نه راکول او الله پاک ﷻ له هغې څخه اولاد راکړ.

د طایف په لور د پیغمبرﷺ سفر او له هغه سره بد سلوک:

د څو اونیو په ترڅ کې چې کومې غمجنې پېښې منځته راغلې رسول اللهﷺ یې ډېر دردولی و، د ابوطالب د مړینې وروسته د اسلام د دښمنانو تېری نور هم زیات شو، رسول اللهﷺ پرته له دې چې طایف ته (چې مکې مکرمې ته تر ټولو لنډ ښار دی) سفر وکړي بله کومه چاره نه درلوده، ترڅو له دې لارې وکولی شي د طایف خلک اسلام ته را وبولي او هغوی د ده ملاتړ وکړي، خو د طایف خلکو نه یوازې دا چې د رسول اللهﷺ بلنه یې ونه منله، بلکې ده ته یې ډېرې ستونزې او تکلیفونه ورسول، د کاڼو په ویشتلو یې دی ډېر ژوبل کړ، تر دې چې پښې یې له وینو ډکې او بدن مبارک یې په وینو سور شو.

د لوست ټکي:

۱- د الله تعالیٰ له ازموینو څخه دا دی چې اسلامي دعوتگران په تکلیفونو او ستونزو اخته کوي، تر څو وکولی شي د دعوت درونږ پېټي او دنده په سمه توگه پرمخ بوځي.

۲- په اسلامي دعوت او د ټولنې په اصلاح کې د مسلمانې ښځې رول ډېر ارزښتناک دی او باید مسلمانه ښځه د اسلامي دعوت په وړاندې خپل رسالت اداء کړي.

ام المؤمنین خدیجه رضي الله عنها د رسول اللهﷺ څخه پنځلس کاله مشره وه، خو د هغې د حقې لارې ملگرتیا او د رسول اللهﷺ سره مخلصانه همدردي او خوا خوږي، رسول اللهﷺ دې ته اړ باسه ترڅو د نورو ازواجو په پرتله د هغې ښېگڼې وستایي.

صالحه ښځه په اسلامي ټولنه کې ډېر مهم رول لوبولی شي.

الف: د دې لوست مهم ټکي په مختصر ډول ووایاست.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ــ ابوطالب د بعثت په ( ) کال د ( ) په میاشت کې وفات شو.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ــ ابوطالب د رسول اللهﷺ نیکه و. ( )

۲ــ د بعثت اتم کال د غم په کال ونومول شو. ( )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په مختصر ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طایف ته د رسول الله ﷺ د سفر تفصیل

د بعثت په لسم کال کله چې رسول الله ﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، په دې هیله طایف ته روان شو چې د طایف خلک به يې بلنه ومني. طایف د مکې مکرمې په (۷۰) کیلومترۍ کې پروت دی.

په دې ستونزمن سفرکې زید بن حارثه هم د ده سره ملګری و. رسول الله ﷺ به چې په هرکلي تېرېده هغوی به يې اسلام ته رابلل.

له طایف څخه د رسول الله ﷺ ویستل:

رسول الله ﷺ لس ورځې په طایف کې تېرې کړې، د طایف له ټولو مشرانو سره یې خبرې وکړې او هغوی یې د اسلام سپېڅلي دین ته راوبلل، خو هغوی په یوه خوله په ډېر ذلت او سپکاوي، ازار او تکلیف ورکولو له طایف څخه د رسول الله ﷺ د ویستلو پرېکړه وکړه، همدغه و چې دوی خپل ناپوهان په رسول الله ﷺ پسې راوپارول، ترڅو هغه ته بدې خبرې وکړي هغه پسې چغې ووهي او په کاڼو يې وولي چې په پایله کې رسول الله ﷺ په کاڼو وویشتل شو او پښې مبارکې يې په وينو رنګ شوې.

زید بن حارثه رضي الله عنه به هڅه کوله تر څو د رسول الله ﷺ څخه دفاع وکړي او خپله د ډبرې مخ ته ودرېږي. چې پایله کې په سر او مخ زخمي شو.

ناپوهانو خپلو ویشتلو ته دوام ورکړ تر دې چې رسول الله ﷺ دې ته اړ شو، خو د عتبه او شیبه باغ ته چې د طایف څخه خلورنیم کیلومتره لرې پروت و پناه یوسي.

د پیغمبر ﷺ دعا :

رسول الله ﷺ وروسته له دې چې د عتبه او شیبه باغ ته خواشینی ننوت د انګورو تاک ته يې تکیه وکړه او داسې يې وویل: (یاالله! زه ډېر ضعیف او ناتوان یم، هېڅ مې په وس کې نشته، خلک هم په سپکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته گوري، ای ارحم الراحمين! ته د بې وسو خدایﷻ يې او زما هم رب يې، ته مې چاته سپارې؟ پردي ته، چې سختي راسره کوي؟ یا کوم دښمن ته، چې زما واک تا په لاس کې ورکړی دی؟ که ته راباندې په غوسه نه يې هيڅ باك مې نشته، ستا ښښنه خورا پراخه ده، ستا په هغه روښانه مخ چې ټولې تیارې پرې رڼا او د دنیا او اخرت ورانې پرې سمېږي، ستا له قهر څخه پناه غواړم، له خپل غضب څخه مې وژغوره، تا ته مې پناه دروړی ده چې ته راضي شې، له ګناه څخه ځان ژغورل او په طاعت صبر او استقامت کول ستا له توفیق پرته ناشوني دي.

د عداس سره پېژندګلوي:

کله چې د ربیعه زامنو رسول اللهﷺ په ډېر مظلوم حالت ولید زړونه یې پرې وخوږېدل، خپل عداس نومی نصراني غلام ته یې وویل چې د انګورو یو وږی رسول اللهﷺ ته یوسي، کله چې عداس د انګورو وږی د رسول اللهﷺ په وړاندې کېښود رسول اللهﷺ لاس اوږد کړ او د بسم الله په ویلو یې په خوراك پيل وکړ.

عداس وویل: د دې وطن خلك دا کلمات نه وايي. پېغمبرﷺ ورته وویل: ته د کوم وطن يې؟ او په کوم دين يې؟

عداس وویل: زه نصراني يم، د نينوا څخه.

پېغمبرﷺ ورته وویل: د نېک سړي يونس بن متیؑ له کلي څخه؟ عداس پوښتنه وکړه: یونس بن متیؑ څه پېژنې؟

رسول اللهﷺ ځواب ورکړ، هغه زما ورور دی، هغه پېغمبر و او زه هم.

عداس د دې خبرې په اورېدو سره منډه کړه او د رسول اللهﷺ لاسونه او پښې يې ښکلې کړې.

د ربیعه زامنو عداس ولید، کله چې عداس راغی نو هغوی ورته وویل: هلاك شې، دا دې څه وکړل؟

عداس وویل: د ځمکې په سر له ده څخه بل څوك غوره نشته، ماته يې داسې خبرې وکړې چې پرته له انبیاؤو څخه يې بل څوك نشي کولی.

هغوی وویل: هلاك شې له دين څخه دې وانه ړوي، ځکه ستا دين د هغه له دين څخه غوره دی.

رحمة للعالمين پېغمبرﷺ:

پېغمبرﷺ خورا ستړی او خواشینی د مکې لور ته روان شو، د لارې په اوږدو کې ورته جبرائيلؑ

....

۲ - د پاسنۍ فقرې يادونه په ازموينه کې اړينه نه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل: الله ستا سره ستا د قوم په کړنو خبر دی، که غواړې نو د مکې غرونه به پر دوی یو ځای کړم.

رسول اللهﷺ ځواب ورکړ: زه هیله من یم چې پاک الله جل جلاله به د دوی په راتلونکي نسل کې مسلمانان پیدا کړي او داسې دعا یې وکړه: (اللهم اهد قومي فانهم لایعلمون).

ژباړه: خدایه! ته زما قوم ته هدایت وکړه، دوی ناپوهان دي.

اسراء او معراج:

په همدغه شپو او ورځو کې چې پېغمبرﷺ ډېر غمجن او خواشینی و، د اسراء او معراج پېښه رامنځته شوه.

رسول اللهﷺ د جبرائیل علیه السلام په ملتیا له مسجد الحرام څخه بیت المقدس ته بوړل شو او بیا هماغه مهال د بیت المقدس څخه **آسمانونو** ته پورته شو.

د رسول اللهﷺ تګ له مسجدالحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی، بیا له بیت المقدس څخه آسمانونو ته ختل په مشهورو احادیثو ثابت دی.

د لوست ټکي:

۱- رسول اللهﷺ ته ستونزې او تکالیف پېښېدل، د هغو مصلحینو او داعیانو لپاره یو ښه درس دی کوم چې د ټولنې د دعوت او اصلاح په لار کې د ستونزو سره مخامخ کېږي.

۲- د اسلام نعمت چې د هغه له برکته د نړۍ ټول مسلمانان په امن، سوکالۍ او وروګلوۍ سره ژوند تېروي، د ډېرو ستونزو، تکالیفو او ربړونو (چې ترټولو وړاندې پېغمبرﷺ ګاللي دي) په زغملو خپور شوی دی، نو لازمه ده چې هر وخت پر رسول اللهﷺ باندې درود او سلام ووایو.

۳- پېغمبرﷺ رحمة اللعالمین دی، هېڅکله یې هم پر نورو د ظلم او تېري پلوي نه ده کړې او هر وخت په دې هڅه کې و ترڅو د نورو د ظلم او تېري په مقابل کې د نېکۍ ترحم او ښېګڼې څخه کار واخلي.

٤- د اسراء او معراج د ارزښت بیانول او د پېغمبرﷺ د عروج د ځای او د مسلمانانو د لومړنۍ قبلې (مسجد اقصی) لوړ مقام په ګوته کول چې باید د مسلمانانو له لوري یې ساتنه وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده کوونکي دې د مضمون د ښوونکي په مرسته د مسجد اقصی د ارزښت او د مسلمانانو د لومړنی قبلې او نبي کریم ﷺ د عروج د ځای په اړه د مسلمانانو د مکلفیتونو په هکله یو له بل سره مباحثه وکړي.

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

کله چې پیغمبرﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، نو چېرته ولاړ؟

د طایف په سفر کې د پیغمبرﷺ ملګری څوک و؟

پیغمبرﷺ په کوم کال طایف ته ولاړ؟

د اسراء او معراج په هکله خپل معلومات څرګند کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

طایف له مکې مکرمې څخه (   ) کیلومتره لیرې دی.

رسول اللهﷺ (   ) ورځې په طایف کې تېرې کړې.

ج: د سم عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه ولیکئ.

مکه مکره د طایف څخه (۳۰) کیلومتره لیرې ده. (   )

عداس وویل: زه نصراني یم د نینوا څخه. (   )

د پیغمبرﷺ تګ له مسجدالحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی او د هغه تګ له بیت المقدس نه **آسمانونو** ته په مشهورو احادیثو ثابت دی. (   )

کورنی دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یودېرشم لوست

د عقبې لومړنی بیعت

د بیعت څخه د مخه:

عقبه په مکه مکرمه کې د یو ځای نوم دی چې د مسجدالحرام په پنځه کیلومترۍ کې د جمراتو (کوم ځای کې چې شیطانان وېشتل کېږي) ترڅنګ پروت دی، د جزیرة العرب د خلکو به دا عادت وو چې د حج په موسم کې به د کعبې شریفې د زیارت لپاره مکې مکرمې ته راتلل، د نبوت په یوولسم کال هم د مدینې منورې شپږ تنه مشران مکې مکرمې ته راغلل، له رسول الله ﷺ سره یې وعده وکړه چې د ده پیغام به خپلو خلکو ته رسوي.

د عقبې لومړنی بیعت:

د بعثت په (۱۲) کال د مدینې منورې (۱۲) تنه اوسېدونکي چې پنځه تنه یې تېر کال هم راغلي وو، د رسول الله ﷺ په خدمت کې حاضر شول او په عقبې نومې ځای کې یې د رسول الله ﷺ سره غونډه وکړه او هم یې له هغه سره بیعت وکړ چې دغه بیعت د عقبې په لومړني بیعت ونومول شو.

د بیعت ټکي:

عبادة بن صامت رضي الله عنه د عقبې د لومړني بیعت په هکله داسې وایي: رسول الله ﷺ موږ ته داسې وفرمایل: راشئ زماسره په دې خبره بیعت وکړئ چې:

۱ـ د الله جل جلاله سره به هېڅ شریك نه نیسئ.

۲ـ غلا او زنا به نه کوئ.

۳ـ اولادونه به مو نه وژنئ.

٤ـ په خلکو به تور نه لګوئ.

۵ـ په نیکۍ کې به زما نافرماني نه کوئ.

عباده وایي: موږ د رسول الله ﷺ سره په همدې امورو بیعت وکړ.

په مدینه منوره کې د قرآن کریم او اسلامي روزنې ښوونکی:

وروسته له دې چې بیعت ترسره شو او د حج موسم هم پای ته ورسېد، رسول الله ﷺ یو مسلمان زلمی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیعت کوونکو سره یثرب ته ولیږه، ترڅو مسلمانانو ته د اسلام احکام ورزده کړي او په دین یې پوه کړي او هم د اسلام د سپېڅلي دین لپاره دعوت وکړي چې د دې ستر کار لپاره یې مصعب بن عمیر رضي الله عنه غوره کړ چې یو پوه او هوښیاره مسلمان زلمی و.

مصعب بن عمیر یو بریالی داعي:

مصعب بن عمیر رضي الله عنه د اسعد بن زراره په کور کې استوګنه پیل کړه، دوی دواړو په مېړانه او نه ستړي کېدونکو هلو ځلو سره یثرب کې اسلام خپراوه، مصعب بن عمیر رضي الله عنه په یثرب کې د قرآن کریم په معلم مشهور شو.

نورو ته په قناعت ورکولو کې د اخلاص او استدلال تاثیر:

یوه ورځ مصعب رضي الله عنه او اسعد رضي الله عنه د بني ظفر د کلي په لور روان شول او د بني ظفر په یوه باغ کې چې ډېر مسلمانان هلته راټول شوي و کېنښاستل. سعد بن معاذ او اسید بن حضیر چې د یثرب مشران و او لاتر اوسه یې اسلام نه و راوړی، د دوی په راتګ خبر شول. سعد اسید ته وویل: ولاړ شه او دغو دوو تنو ته چې زموږ ناپوهه خلک بې لارې کوي په قهر سره ووایه چې زموږ د کورونو لور ته رانشي، اسید توره په لاس کې واخیسته او په ډېر قهر د هغوی په لور ورغی، کله چې هغوی ته ورسېد، ویې ویل: ولې دلته رغلي یئ؟ غواړئ چې زموږ ساده ګان وغولوئ، که د ځان خیر غواړئ، نو بیا دلته رانشئ.

معصب رضي الله عنه ورته وویل: ډېر ښه، آیا ته نه غواړې چې زموږ خبرې واورې؟

که خوښې دې شوې ویې منه او که خوښې دې نه شوې، نو په زور یې څوک په تا نشي منلی.

اسید ورته وویل: خبره دې روغه ده، بیا یې توره په ځمکه وټومبله او کېنښاست، مصعب رضي الله عنه ورته د اسلام په هکله خبرې وکړې او قرآن کریم یې تلاوت کړ.

مصعب رضي الله عنه وایي: قسم په الله جل جلاله چې د ده په مخ کې د اسلام د نور روښانتیا مخکې له دې چې دی خبرې وکړي، موږ ولیده، بیا اسیر وویل: دا څومره ښکلی او په زړه پورې دین دی! دی دین ته د داخلېدو لاره څه ده ماته یې راوښایئ.

دواړو ورته وویل: لومړی به غسل وکړې او بیا به پاکې جامې واغوندی او د شهادت کلمه بهووایې او دوه رکعته لمونځ به وکړې. همغه و چې پاڅېده غسل یې وکړ، پاکې جامې یې واغوستلې، د توحید کلمه یې وویله او دوه رکعته لمونځ یې ادا کړ.

اسید وویل: زما یو بل ملګری هم شته که چېرې مسلمان شو، نو د قوم ټول خلک به مسلمانان شي.

هغه سعد بن معاذ دی، زه به یې همدا اوس تاسو ته راولېږم.

د سعد بن معاذ رضي الله عنه اسلام راوړل:

اسید خپله توره واخیسته او د سعد په لوري چې د قوم په منځ کې ناست و ورغی، سعد د قوم خلکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته وویل: قسم په الله جلاله چې اسید په کومه بڼه تللی و، په هغه نه دی راغلی. اسید چې د غونډې ځای ته ورسېد، سعد ترې پوښتنه وکړه څه دې وکړل؟

ده وویل له هغوی سره مې خبرې وکړې، قسم په الله جلاله ما په هغوکې څه بد ونه لیدل، خو بیا هم ما منع کړل، هغوی وویل: موږ به هغه څه کوو چې ستا خوښه وي، خو په لار کې مې واورېدل چې د حارثه کورنی راوتلې ده چې اسعد بن زراره د دې لپاره ووژني چې هغه ستا د ترور زوی دی، سعد د دې خبرې په اورېدو سره ډېر په قهر شو، توره یې واخیسته او د هغو دواړو په لور روان شو، کله یې چې هغوی دواړه ولیدل، نو پوه شو چې اسید غوښتل ترڅو زه هم د دې دواړو خبرې واورم، بیا یې په ډېر قهر او غوسه اسعد ته وویل: ای ابو امامة! قسم مې دې په الله جلاله وي که چېرې زما او ستا ترمنځ خپلوي نه وای روغ به راڅخه نه وې تللی. آیا ته زموږ کور ته هغه څه راوړې چې موږ یې نه خوښوو؟

مصعب رضي الله عنه سعد ته وویل: آیا ته نه کښېنې ترڅو زموږ خبرې واورې؟

که دې خوښې شوې نو ویې منه او که نه په زور خو یې په تا نشو منلی.

سعد وویل: خبره مو روغه ده، بیا یې توره په ځمکه نېغه ودروله او کښېناست، مصعب رضي الله عنه ورته اسلام بیان کړ، بیا یې ورته قرآن کریم تلاوت کړ.

مصعب رضي الله عنه وایي: قسم په الله رضي الله عنه چې له خبرو وړاندې یې موږ په مخ کې د اسلام نښې ولیدې چې ځلېدې او رڼا یې کوله.

سعد رضي الله عنه وویل: غواړم مسلمان شم څه وکړم؟ هغې ورته وویل: غسل به وکړې، بیا به پاکې جامې واغوندې او د توحید کلمه به ووایې، بیا به دوه رکعته لمونځ وکړې.

سعد همداسې وکړل.

د سعد رضي الله عنه خبرې له خپل قوم سره:

سعد رضي الله عنه خپله توره واخیسته او د خپل قوم په لور یې روان شو، کله چې خپل قوم ته ورسېد، نو ویې ویل: ای د اشهل اولادې! تاسې ما ته په کوم نظر ګورئ؟

ټولو وویل: ته زموږ مشر او لارښود یې.

سعد وویل: زه به ستاسې د نر او ښځو سره تر هغوی خبرې ونه کړم، ترڅو چې تاسې په الله جلاله او رسول الله صلی الله علیه وسلم ایمان نه وي راوړی. مخکې له دې چې ماښام شي د قوم ټول نر او ښځې پرته له یو تن څخه (چې هغه هم وروسته مسلمان شو) مسلمان شول.

مصعب بن عمیر رضي الله عنه چې د اسعد بن زراره رضي الله عنه په کور کې استوګن و وکولای شول له دغه ځای څخه په ټوله مدینه منوره کې اسلام خپور کړي.

مصعب بن عمیر رضي الله عنه د نبوت د دیارلسم کال د حج له موسم څخه وړاندې مکې مکرمې ته ستون

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو او رسول الله ﷺ ته يې د کاميابۍ زېرى، د قبايلو تود او ګرم هرکلى، د هغوى نيکې او پاکې هيلې او د ملاتړ ډاډ له ځان سره راوړ.

د لوست ګټې:

۱- د اسلامي دعوت د خپرونې او د ټولنې د اصلاح لپاره بايد داسې کسان وټاکل شي چې له يوې خوا مخلص وي او له بلې خوا په اسلام پوهه ولري.

۲- د ټولنې د مشرانو او متنفذينو په اصلاح سره کولى شو د ټولنې په اصلاح کې لويه ونډه واخلو.

۳- اسلام ته بلنه بايد د نرمۍ، نيکو خبرو، حکمت او استدلال له لارې مخ ته لاړ ه شي تر څو په زړونو کې لاره پيدا او مسخر يې کړي.

فعاليت

د سيرت نبي ﷺ د کتابونو په مرسته د دې لوست څخه که نورې ګټې ترلاسه کېږي څرګندې يې کړئ.

ارزونه

آ. لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱. د عقبى لومړنى بيعت په کوم کال ترسره شو؟

۲. په لومړني بيعت کې د بيعت کوونکو شمېر څو تنه و؟

۳. د اسيد بن حضير رضي الله عنه او سعد بن معاذ رضي الله عنه د مسلمانېدو کيسه په لنډ ډول بيان کړئ.

ب. لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱. د نبوت په يوولسم کال د حج په موسم کې د يثرب (   ) تنه مسلمان شول.

۲. مصعب بن عمير رضي الله عنه په يثرب کې په (   ) مشهور شو.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او الفاظو وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عقبې دويم بيعت

د بعثت دیارلسم کال:

د بعثت په دیارلسم کال د حج په موسم کې د یثرب د مشرکانو سره څه د پاسه (۷۰) تنه مسلمانان هم د حج لپاره راغلل، کله چې دوی مکې مکرمې ته راغلل د رسول الله ﷺ سره یې په پټه رابطه ونیوله چې په پایله کې په دې خبره متفق شول، ترڅو د تشریق د ورځو په لړ کې د شپې په تیاره کې په عقبه کې غونډه جوړه کړي.

د عقبې د دويم بيعت په هکله د کعب بن مالک رضي الله عنه څرګندونه:

کعب بن مالک رضي الله عنه فرمايي:

سره له دې چې موږ د رسول الله ﷺ سر د ليدنې خبره له مشرکانو پټوله، خو يوازې عبدالله بن حرام ته مو (چې د مدينې منورې نوميالی مشر و) وويل او هغه ته مو د اسلام بلنه ورکړه، هغه قبوله کړه او اسلام يې راوړ، هماغه و چې د عقبې د بيعت له ګډون څخه برخمن او بيا وروسته نقيب (نماينده) وټاکل شو.

کعب رضي الله عنه وايي: په دې شپه د نورو خلکو سره يو ځای په خپلو ځايونو کې ويده شو، دريمه برخه شپه چې تېره شوه، نو رسول الله ﷺ سره د وعدې په خاطر په ورو ورو راپورته شو او ټول په عقبې کې راغونډ شو او د رسول الله ﷺ د راتګ په انتظار وو.

عقبې ته د پيغمبر ﷺ راتګ:

هماغه و چې پيغمبر ﷺ راښکاره شو او تره يې عباس بن عبدالمطلب چې تر اوسه د خپل قوم په پخوانی دين و، هم ورسره و او اړينه يې وګڼله تر څو د خپل وراره په خاطر په مجلس کې ګډون وکړي او د بيعت په اهميت او خطرناکو پايلو د ګډونوالو سره خبرې شريکې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیعت د مسؤولیت او دروندوالي په هکله د عباس ﷺ څرګندوني:

د غونډې په پیل کې عباس ﷺ خبرې وکړې او د یثرب مسلمانانو ته یې هغه لوی او درونډ مسؤولیت ور په ګوته کړ چې د دې ترون څخه وروسته به د دوی په اوږو پروت وي او داسې یې وویل:

ای خلکو! ... دی (حضرت محمد ﷺ) په خپله غوره ګڼي له تاسو سره ولاړ شي او هلته ژوند وکړي، که تاسې باور لرئ چې له ده سره کړې وعدې پوره کولای شئ او له دښمنانو یې ژغورلای شئ، نو تاسې یې له ځان سره بوځئ او که اټکل کوئ چې دښمن ته به یې سپارئ، نو همدا اوس یې پرېږدئ، ترڅو دی په خپل قوم کې په عزت او ډاډ ژوند تېر کړي.

د غونډې د ګډونوالو څرګندوني:

کعب بن مالک ﷺ عباس ته وویل: ستا خبرې مو واورېدلې، بیا د غونډې ګډونوالو رسول الله ﷺ ته وویل: ای د الله ﷻ رسوله! د خدای ﷻ او د خدای ﷻ د رسول ﷺ (ځان) لپاره چې څه زمنې غواړې ویې غواړه، بیا رسول الله ﷺ خبرې وکړې او د بیعت ټکي یې څرګند کړل او بیعت ترسره شو.

د بیعت بندونه:

جابر ﷺ فرمايي: موږ رسول الله ﷺ ته وویل: په څه درسره بیعت وکړو؟ پیغمبر ﷺ وفرمایل:

په سختیو او آسانیو کې د اوامرو اورېدل او منل (یعني هر وخت).

په تنګ لاسي او پراخۍ کې د الله تعالی په لار کې خپل مال لګول.

په نیکیو امر کول او له بدیو څه منع کول.

د الله ﷻ په لاره ثابت درېدل او د هېڅ ملامتوونکي له ملامتی څخه نه وېرېدل.

او دا چې کله زه درغلم (مدینې منورې ته)، نو ملاتړ به مې کوئ او لکه څرنګه چې د خپلو ښځو او اولادونو ساتنه کوئ همغسې به زما ساتنه هم کوئ، که داسې مو وکړل جنت به مو ځای وي.

د بیعت کوونکو کلک او قاطع دریځ:

براء بن معرور د رسول الله ﷺ لاس ونیو او ویې ویل: هو! په همدې شروطو درسره بیعت کوم، قسم مې دې په هغه ذات وي چې ته یې په ریښتیا پیغمبر رالېږلی یې، موږ به دې له هغو څېزونو ساتو له کومو چې خپل ځان ساتو، ای د الله ﷻ رسوله! زموږ په بیعت باور ولره، قسم په الله ﷻ چې موږ ډېر جنګیالي، تورزن او مېړني خلک یو او داکار راته له پلرونو او نیکونو څخه په میراث پاتې شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیعت کوونکو شرطونه:

براء بن معرورﷺ د رسول اللهﷺ سره خبرې کولې چې ابوالهیثم په خبرو کې ورګډ شو او ویې ویل: ای د خدایﷻ رسوله! زموږ او د دې خلکو (یهودیانو) ترمنځ اړیکې دي، موږ اوس له دوی سره اړیکې پرې کوو، هسې نه چې نن موږ دا کار وکړو او سبا چې اللهﷻ تاته بری درکړي، نو ته موږ پرېږدې او خپل قوم ته ولاړ شې؟

د اللهﷻ رسول تبسم وکړ او ویې فرمایل: وینه د وینې لپاره توئېږي او اړیکې د اړیکو په بدل کې پرې کېږي، زه ستاسو یم او تاسې زما یئ، د هغو سره به جنګېږم چې تاسې ورسره په جګړه کې یئ او له هغو سره به روغه کوم چې تاسې ورسره روغه کول غواړئ.

وروسته له دې چې د بیعت کار بشپړ شو، نو رسول اللهﷺ د خلکو څخه غوښتنه وکړه چې له خپل منځ څخه دولس تنه نقیبان (نماینده ګان) وټاکي، ترڅو د خپل قوم او د تړون د موادو د عملي کېدو څارنه وکړي، هغوی خپل دولس تنه مشران معرفي کړل چې نهه تنه یې د خزرج له قبیلې او درې تنه یې د اوس له قبیلې څخه وو.

فعالیت

د لومړني او دویم بیعت ترمنځ څه توپیر و؟ څرګند یې کړئ.

د دې لوست ګټې:

۱_ مشران باید په هره پرېکړه کې د نمایندګانو نظر او موافقه واخلي.

۲- لارښود باید غیرتمن وي او له خپلو خلکو سره یې ریښتوني واوسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستلی شئ، څرګندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ د عقبې دویم بیعت په کوم کال ترسره شو؟

۲_ د عقبې دویم بیعت کې د بیعت کوونکو شمېر څو تنو ته رسېده؟

۳_ د بیعت بندونه بیان کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلماتو ډک کړئ.

۱_ د یثرب د مشرکانو سره څه دپاسه (   ) مسلمانان هم حج ته راغلل.

۲_ د نمایندګانو له ډلې څه نهه تنه (   ) او درې تنه (   ) و.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه ولیکئ.

۱_ د عقبې دویم بیعت د بعثت په څوارلسم کال ترسره شو. (   )

۲_ د عقبې په دویم بیعت کې د رسول الله ﷺ تره عباس هم برخه درلوده. (   )

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ښوونځي کتابتون ته ولاړ شي او د سیرت نبی ﷺ د کتابونو په اړه دې یو لیست جوړ کړي چې لږ تر لږه شپږ کتابونه د مولفینو د لنډې پیژندنې سره یې په کې ځای پر ځای وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دری دیرشم لوست

ظلم تور تم او تیارې دي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه:

په شپږم لوست کې یې پېژندنه وشوه.

د کلماتو معنا:

١ – الظُّلْمُ: جفا او له حد څخه تېرېدل.

٢ – ظُلُمَاتٌ: تیارې، مراد ورڅخه تشویشونه او سختی دي.

د حدیث شریف معنا:

له عبد الله بن عمر رضی الله تعالی عنهما څخه روایت دی چې رسول اکرم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: (ظلم د قیامت د ورځې تیارې دي).

د حدیث شریف حکمت:

ظلم د سختیو، دښمنیو، کینې او انتقام اخیستلو لامل ګرځي، چې د خلکو آرامي او اطمینان له منځه وړي، نو لازمه ده چې د هر ډول ظلم مخه ونیول شي، او ظالم انسان د ټولو عذابونو څخه د سخت عذاب مستحق ګرځي.

د حدیث شریف ګټې:

۱- د ظلم حرمت: د خلکو په ځان، مال او آبرو باندې ظلم او تېری کول حرام او لویه ګناه ده.

۲- ظالم به د قیامت په ورځ د خپل ظلم سزا خامخا ویني: الله تعالی هغه انسان نه بښي چې د نورو خلکو پر حقوقو تېری کوي، خو که چیرې د خلکو حقونه خاوندانو ته وسپاري او هغوی ده ته بښنه وکړي، هیله ده چې الله تعالی یې وبښي، لدې څخه پرته به ظالم د قیامت په ورځ د خپل ظلم سزا ارو مرو ویني.

ارزونه

۱- پورتنی حدیث شریف معنا کړئ.
۲- د پورتني حدیث شریف د راوي په هکله څرګندونه وکړئ.
۳- د پورتني حدیث شریف ګټې وواياست.

کورنۍ دنده

۱- د ظلم د نړوونکو تاثیراتو په اړه یوه مقاله ولیکئ.
۲- د حدیث شریف دغه برخه یاد کړئ. (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلوردېرشم لوست

د نرم خوی فضیلت

عَنْ عَائشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهَا قالت : (كُنْتُ عَلَى بَعِيرٍ صَعْبٍ فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكِ بِالرِّفْقِ فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ.) رواه احمد

د راوي پېژندنه:

نوم یې حضرت عایشه رضي الله عنها د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه لور او د پیغمبر ﷺ میرمن او د مسلمانانو مور ده د هجرت په دویم کال پیغمبر ﷺ ور سره نکاح وکړه خورا فقیهه او عالمه وه په ځانګړي ډول د پیغمبر ﷺ د ژوندانه له جزئیاتو څخه یې پوره آګاهي درلوده، له پیغمبر ﷺ څخه یې زیات شمېر احادیث روایت کړي دي او د هجرت په ۵۸ کال وفات شوه.

د کلماتو معنا:

۱. بَعِيرٍ صَعْبٍ: شوخ اوښ
۲. فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ : د هغه په وهلو مې پیل وکړ.
۳. عَلَيْكِ بِالرِّفْقِ: پر تا لازم دی تر څو نرمي او لطف وکړې.

د حدیث شریف معنا:

له حضرت عایشې صدیقې(رضی الله عنها) څخه روایت دی چې زه یوه ورځ په شوخ او ناأرامه اوښ

سپره وم، او ما د هغه اوښ په وهلو پیل وکړ تر څو هغه اوښ آرامه شي، پیغمبرﷺ راته وویل: پر تا لازم دي چې د دې اوښ سره د نرمۍ او لطف څخه کار واخلې، ځکه چې هر کار په نرمۍ او لطف سره ښائسته کېږي او هر کار چې نرمي او لطف پکې نه وي ښه نه ښکاري او پای یې ناوړه وي.

د حدیث شریف حکمت:

سختي او تېزي د ټولو ظلمونو، دښمنیو، جګړو او خفګانونو اساس دی، مګر نرمي او لطف هېڅکله هم د داسې ستونزو لامل نه ګرځي، بلکې انسان کولی شي په نرمۍ او لطف سره ټولې ستونزې له منځه یوسي، په همدې بناء پیغمبرﷺ په نرمۍ، لطف او شفقت امر کړی دی.

د حدیث شریف ګټې:

١. په وینا او کړنو کې نرمي: انسان باید په خپلو خبرو کې محتاط اوسي او کوښښ وکړي چې مهرباني، شفقت او نرمې خبرې خپل عادت وګرځوي تر څو الله تعالی او د هغه بندګان ورسره محبت وکړي. په یو بل حدیث شریف کې راغلي دي: ((نرمي او مهرباني د الله تعالی صفت دی او هغه نرمي او مهرباني خوښوي)).

٢. پر حیواناتو نرمي او شفقت کول: پر ټولو ژوندیو ژوو شفقت او مهرباني کول لازم دي، آن تر دې چې د هغه سرغړوونکي حیوان سره چې د خطر وېره ترې هم کېږي باید په نرمۍ چلن وشي.

٣. له قهر، غوسې او بدخویۍ څخه ځان ژغورل: د قهر او بدخویۍ په حالت کې انسان خپل اعصاب له لاسه ورکوي او کله ناکله ډېر خطرناک او ناوړه کارونه ورڅخه ترسره کېږي، چې بیا وروستهدې پښېمانه وي. ډېر وختونه سختي او بد خویي په مقابل لوري کې هم سختي پیدا کوي او د دې کار پایلې داسې اندازې ته ورسېږي چې یو لوری هم وروستهدې خوښ نه وي. په همدې اساس په کار ده چې سختي او بد خویي پرېږدو او خپل ځانونه په لطف، مهربانۍ او حوصلې عادت کړو، تر دې پورې چې د سختۍ په مقابل کې د حوصلې او نرمۍ څخه کار واخلو.

٤. د نرمۍ او مهربانۍ له کبله هر کار ښائسته کېږي: انسان کولای شي چې د نرمۍ او لطف نتیجه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو سترګو ووینې هغه داسې چې په لطف او مهربانۍ سره هر کار ښائسته او په ډېره غوره اوسمه توګه سرته رسېږي.

ارزونه

۱. لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

بَعِيرٍ صَعْبٍ: **فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ:**

۲. د حديث شريف اجمالي معنا بيان کړئ.

۳. د حديث شريف ګټې بيان کړئ.

کورنۍ دنده

۱. لاندې عبارتونه له معنا سره حفظ کړئ:

عَلَيْكِ بِالرِّفْقِ فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ

۲. د لوست د حديث شريف په اړه يوه مقاله وليکئ او د خپلې مقالې له پاره يو مناسب عنوان وټاکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دیرشم لوست

زغم او حوصله

عَن أبِي هُرَيرَة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلي الله عليه وسلم: (لَيسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرعَةِ إنَّمَا الشَّدِيدُ اَلَّذِي يَملِكُ نَفسَهُ عِندَ الغَضَبِ.) متفق عليه

د راوي پيژندنه:

دغه راوي په دريم لوست کې معرفي شوی دی.

د کلماتو معنا:

الشَّدِيدُ : قوي او پهلوان.

بالصُّرعَة: د مقابل لوري په ځملولو.

اَلَّذِي يَملِكُ نَفسَهُ: هغه کس چې ځان په کنترول کې ساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا :

له حضرت ابوهریره رضي الله عنه څخه روایت دي چې پیغمبر ﷺ وفرمایل: هغه څوك قوي نه دی چې په پهلوانی کې خپل مقابل لوری څملوي بلکې ربښتنی قوي هغه څوك دی چې د غوسې پر مهال ځان کنترول کړي.

د حدیث شریف حکمت:

د انسان له بدو خصلتونو څخه یو غوسه ده چې د غوسه کوونکي په اخلاقي کمزورتیا او ناوړه تربیت دلالت کوي او خورا بدې پایلې لري څکه چې انسان د غوسې په وخت کې ځان نشي کنترولولای او خپل اعصاب له لاسه ورکوي او په ډېرو وختونو کې د خپل غچ اخیستلو په فکر کې وي او خپل خیر او زیان په نظر کې نه نیسي چې په پایله کې نه جبرانېدونکي کارونه ورڅخه تر سره کېږي. له همدې امله پیغمبر ﷺ انسانانو ته داسې لارښوونه کوي چې د غوسې په حالاتو کې هم په خپل ځان کنترول ولري او د غچ اخیستلو او زور أزماینې په فکر کې ونه اوسي.

د حدیث شریف ګټې:

۱. قوي او پهلوان هغه کس دی چې حوصله ولري: د قهرمانۍ او پهلوانی لقب له هغه چا سره ښايي چې د غوسې په وخت پر خپل ځان کنترول او واك ولري او داسې څه ورڅخه ترسره نه شي چې د هوښیارۍ او عقل څخه لیرې وي اوپه راتلونکي کې د خفګان او پښېمانۍ لامل وګرځي.

۲. د غوسې پر وخت باید حوصله ولرو: څرنګه چې د هر انسان غوښتنه وي چې د غوسې پر وخت خپل ځان پهلوان ښکاره کړي او د مقابل لوري د څملولو په فکر کې وي تر څو د زور ازمایلو له لارې خپل هدف ته ورسېږي او خپل حق تر لاسه کړي مګر د الله تعالی پیغمبر ﷺ دغه عمل ناسم بولي او توصیه کوي چې زور ازمایل په حوصله او صبر کې دی.

۳. په خلکو کې د پیغمبر ﷺ د دې پیغام خپرول: پر خپل ځان باندې د دې حدیث شریف په تطبیقولو دې بسنه ونه شي، بلکې لازمه ده چې نور خلك هم له دې پیغام څخه خبر کړل شي په ځانګړې ډول هغه څوك چې د انتقام او غچ اخیستلو، او زور ازمایلو په فکر کې وي، او د دې امکان هم وي چې پر نورو خلکو ظلم او تیری وکړي. بناءً لازمه ده چې هغوی په ښه او غوره طریقه لدې حدیث

(c) ketabton.com: The Digital Library

شریف څخه خبر کړل شي، ځکه د ضرورت پر وخت د علم پټول ستره ګناه ده.

٤. په صبر او حوصلې سره د انسان حقوق له منځه نه ځي: د قهر او غوسې په حالت کې زیات انسانان یوه لاره نیسي چې ښې پایلې نه لري، مګر د حوصلې له برکته انسان ته ټولې لارې خلاصې وي، او کولای شي چې په ژور فکر، دقت او تدبیر سره داسې لار غوره کړي چې د ټولو پکې خیر وي او هیڅ ډول نقصان او پښېمانتیا ونه لري.

ارزونه

۱. د لوست حدیث معنا کړئ

۲. لاندې عبارتونه بشپړ او پوره کړئ:

لَيسَ الشَّدِيدُ بِ.......... إنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي .... نَفسَهُ عِندَ الغَضَبِ.

۳. د حدیث شریف ګټې ووایاست.

کورنۍ دنده

۱. د لوست حدیث شریف حفظ کړئ.

۲. د لوست د حدیث شریف د موضوع په اړوند یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دېرشم لوست

بد خویونه

عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيث وَلَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا.) متفق عليه

د راوي پېژندنه:

راوي په تېرو لوستونو کې پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

١. إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ: له بدگومان څخه ځانونه وساتئ

٢. لَا تَحَسَّسُوا: د نورو د بدو عملونو پلټنه مه کوئ.

٣. لَا تَجَسَّسُوا: د خلکو عيبو نه مه څېړئ

٤. لَا تَنَاجَشُوا: د توکو نرخ مه لوړوئ. پدې ډول چې خپله يې نه اخلي

٥. لَا تَحَاسَدُوا: یوله بل سره حسد مه کوئ.

٦. لَا تَبَاغَضُوا: یو له بل سره کينه مه کوئ

٧. لَا تَدَابَرُوا: یو له بل سره دښمني مه کوئ او اړيکې مه پرې کوئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث شریف معنا:

له حضرت ابو هریره‌رضی الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ وفرمایل: یو پربل بدګماني مه کوئ ځکه چې بدګماني لوی دروغ دی د یو او بل کمزوري مه بیانوئ، عیبونه یې مه رابرسیره کوئ او په نرخ کې دوکه مه کوئ او یو له بل سره حسد، کینه او دښمني مه کوئ. اې د الله بنده ګانو پخپلو کې سره ورونه شئ.

د حدیث شریف حکمت:

بدګوماني، د عیبونو لټول، کینه او بغض ساتل، مقاطعه او دښمني کول او نورو ته دوکه ورکول هغه ناوړه خویونه دي چې د وګړو د بدنامۍ لامل ګرځي او د ټولنې وګړي په بې ځایه ویناو او کړنو مصروفوي، کله ناکله خبره دومره سختو دښمنیو ته ورسېږي چې فیصله کول یې هم ناشوني وي.

د حدیث شریف ګټې:

۱. بدګوماني حرامه ده: بې له کوم دلیله پر چا بدګومانه کېدل حرام دي، کله داسې هم کېږي چې د یو چا پورې تهمت وتړل شي چې دا یو ناروا او حرام کار دی.

په اصل کې هر انسان عادل او پاک دی او بدي یو عارضي شی دی، چې په انسان کې پیدا کېږي، باید هر انسان ته د خپل اصلیت په نظر وکتل شي او تر څو پورې چې د یو انسان بدي د دلائلو او علامو په رڼا کې څرګند نشي هغه یو پاک او عادل شخصیت دی او هېڅوک دا حق نه لري چې په خپلو اټکلونو، تشو ګومانونو او بې ځایه آوازو د چا په حق کې د بدۍ قضاوت او فیصله وکړي.

په خپلو منځونو کې د بدګومانیو د ضررونو او ورڅخه د خلاصون د لارو چارو په هکله بحث وکړئ.

۲. تحسس او د نورو د ښو او بدو پلټل ښه کار ندی:

تحسس د خلکو د پټو رازونو پلټلو ته وایي، محسس انسان هغه چا ته وایي چې شپه او ورځ په دې لټه کې وي تر څو د خلکو د کورونو له پټو رازونو او پټو کړو وړو څخه ځان خبر کړي، او بیا خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليدلي او اورېدلي معلومات نورو ته بيان کړي.

۳.تجسس هم ناروا عمل دی:

تجسس د خلکو تر منځ د پټو رازونو را ټولو ته وايي، تر څو نورو ته ورسول شي، تجسس د مجلسونو مصئوونيت له منځه وړي انسانان دې ته اړ کوي چې ځينې ويناوې او جايزې کړنې (په ځانګړې ډول د کور داخلي کارونه) د خاصو خلکو او مجلسونو د غړو تر منځ (پټ وساتي) نو داسې ډول معلومات راټولول حرام عمل دی، لازم دي چې د داسې کار څخه ځان وساتل شي. البته د دولت د کشفي او استخباراتي شبکو له لوري د دښمنانو د دسيسو او پلانونو تعقيبول تر څو د مجرمينو او د هغوی د طرحو مخه ونيسي، همدا راز د اداري فساد، ټولنيزو او اخلاقي فسادونو څخه ځان خبرول د دې حديث د حکم څخه مستثنی دي، بلکې په ټولنه کې ځينې وخت د داسې کارونو ترسره کول فرض کفايي حسابېږي، چې د دې څخه سربېره ټولنه د لوی فساد په لمن کې لوېږي.

٤.تناجش حرام کار دی:

تناجش ډېر د مزايدې په بيعه کې منځ ته راځي، او هغه داسې وي چې د بازار د جنسونو د يو جنس د قېمت د اوچتولو په غرض يو کس د بل کس سره پدې خبره اتفاق وکړي چې د پېرودونکي په وړاندې به يو کس د پېرودونکي او بل د پلورونکي نقش اداء کړي، او پېرودونکی به د دې لپاره چې نورو ته دوکه ورکړي يو جنس په ډېر اوچت قېمت ورڅخه واخلي، چې دا کار له يوه پلوه فرېب او دوکه ده او له بل پلوه د يو څو دوکه بازو په وسيله د اجناسو د قېمتونو لوړول ټولې ټولنې ته ضرر رسول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده کوونکي دې د ښوونکي په مرسته د نجش ((مزايدې بيعه)) تمثيل کړي.

ارزونه

۱. د لوست د حديث شريف معنا بيان کړئ.

۲. لاندې کلمې معنا کړئ:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ:   لَا تَحَسَّسُوا: لَا تَدَابَرُوا:

۳- د پورتني حديث شريف ګټې په لنډ ډول بيان کړئ.

کورنۍ دنده

لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

۱. إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ .

۲. لَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخکې لوست د حديث شريف پاتې برخه

٤- يو له بل سره کينه او حسد کول جواز نه لري:

په تېرو لوستونو کې مو د دې موضوع په اړه مفصل معلومات تر لاسه کړي دي.

٥- کينه او بغض حرام دي:

کينه او بغض دوستي او ملګرتيا له منځه وړي، د خلکو تر منځ اړيکې پرې کوي، د جګړو او اختلافاتو لامل ګرځي، له همدې امله د اسلام مقدس دين بغض او هغه څه چې د بغض لامل ګرځي حرام ګرځولي دي.

فعاليت

حسد تعريف، او د غبطې سره څه توپير لري؟ بيان يې کړئ.

٦-د اړيکو پرې کول او يو له بل سره دښمني کول حرام کارونه دي: دا چې اسلام سوله ايز ژوند، او د ټولنيزو اړيکو ټينګښت ته ځانګړې پاملرنه کوي له دې امله د اړيکو پرې کول او دښمني کول د اسلام له روحيې سره مخالف کارونه دي.

په يو بل حديث شريف کې چې بخاري او مسلم روايت کړې دی راغلي دي: (د يو مسلمان لپاره دا روا نه دي چې د بل مسلمان سره له دريو ورځو څخه زياته مقاطعه وکړي، کله چې له يو بل سره مخامخ شي نو يو له بل څخه مخ اړوي، په دوی کې غوره هغه څوک دی چې پر بل باندې د سلام په اچولو کې لومړيتوب وکړي).

له بل پلوه له يو چا سره د خبرو نه کول مغرضو او فاسدو خلکو ته د دې زمينه برابروي چې له يو چا څخه بل چا ته تحريف شوې خبرې ورسوي، چې بالاخره خبره لوېې دښمنۍ ته رسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷- د الله تعالی بندګي:

انسانان باید عاجز او متواضع وي، او دا سوچ وکړي چې که هر څومره د قدرت، لوړ مقام او ډېرې پانګې خاوند وي بیا هم د الله تعالی عاجز بنده دی، نو په کار نده چې د الله تعالی له حکمونو څخه سرغړونه وکړي.

۸- د ورورولۍ ژوند:

په کار ده چې د مسلمانانو تر منځ د ورورولۍ اړیکې ټینګې او را ژوندۍ کړای شي چې د ورورولۍ څخه هدف همغه نږدې همدردي، خیر غوښتل او زړه خوږی وي لکه د یو بدن د اعضاؤ په څېر چې د یوې عضوې په درد سره ټولې اعضاوې د نا آرامۍ احساس کوي او د هغې په راحت سره ټولې اعضاوې د راحت احساس کوي.

ارزونه

۱. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ .... أَكْذَبُ الْحَدِيث وَلَا .... وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا .... وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا.

۲. د حدیث شریف کوم عبارت د بغض په حرمت دلالت کوي؟

۳. د حدیث شریف کوم عبارت د مقاطعې په حرمت دلالت کوي؟

٤. د حدیث شریف کوم عبارت د بدګومانۍ په حرمت دلالت کوي؟

کورنۍ دنده

۱. لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

لَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا

وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا.

۲. د یو مناسب عنوان لاندې د لوست د حدیث شریف په اړه یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست

نېشه يي توکي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ((كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ وَمَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ)) رواه ابن ماجة.

د راوي پېژندنه:

په دويم لوست کې يې پېژندنه وشوه.

د کلماتو معنا:

مَا أَسْكَرَ:	کوم شي چې نيشه راولي
كَثِيرُهُ:	ډېر يې
قَلِيلُهُ:	لږ يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديث معنا:

له حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چې پيغمبرﷺ وفرمايل: هر هغه څه چې مستي او نېشه راولي حرام دي او هر هغه څه چې زيات يې نيشه راولي لږه اندازه يې هم حرامه ده.

د حديث شريف حکمت:

نيشه يي توکي وګړي او ټولنه له خورا سختو زيانونو سره مخ کوي: لکه ديني زيانونه، روغتيايي زيانونه، ټولنيز زيانونه، اقتصادي زيانونه، سياسي زيانونه، امنيتي زيانونه، روحي زيانونه او داسې نور.

په همدې اساس په سالمه ټولنه کې بايد د نېشه يي توکو د استعمال څخه په کلکه ډډه وشي.

د نيشه اي توکو تعريف:

نيشه يي توکي هغه توکي دي چې متداوم استعمال يې د مرکزي اعصابو د فعاليت سيستم ته تغير ورکوي او زيات استعمال يې د بدني او روحي روږدوالي لامل ګرځي.

د نيشه اي توکو ډولونه:

نيشه اي توکي هم په طبعي توګه وجود لري لکه اپين چې د کوکنارو له بوټو څخه لاس ته راځي او هم په مصنوعي او کيمياوي ډول چې په لابراتوارونو کې جوړيږي لکه هيروين، مورفين، کوکائين، کودين او داسې نور.

د نيشه اي توکو ضررونه:

د نيشه يي توکو استعمال ډير جسمي اوروحي زيانونه لري لاندې يې بيانوو.

١. د بدن د دفاعي سيستم کمزوري کول.
٢. د مرکزي اعصابو د فعاليت سستول.
٣. د زړه د ټکان زياتوالی .
٤. د ستوني او بلبوړو سرطان
٥. د ليدکمزوري کول.
٦. د وينې د فشار لوړول.
٧. په وينه کې د غوړوالي زياتوالی.
٨. د زړه دربدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. د تنفسي سیستم خرابیدل.

۱۰. روحي تشویشونه لکه (خفګان، اضطراب، ځانته ناستی، په ځان باندې بې باوري او ناامیدي) پیدا کول.

ارزونه

۱. د حدیث شریف معنا واضح کړئ.

۲. د نیشه یي توکو مهم ضررونه بیان کړي.

۳. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:

((كُلُّ مُسْكِرٍ ....))

((مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَـ......... حَرَامٌ))

کورنۍ دنده

حدیث شریف له معنی سره حفظ کړئ.

د نیشه اي توکو د اضرارو په اړه یوه مقاله ولیکئ چي له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فاسده بیعه

په نولسم لوست کې مو باطله بیعه وپیژندله،اوس غواړو چې په فاسده بیعه وپوهیږو.

د فاسد تعریف:

فاسد په لغت کې: د صالح ضد دی یعنی نا سم.

اوپه اصطلاح کې: فاسده بیعه هغه ده چې په اصل کې مشروع او روا وي، خو د صفت له مخې صحیحه نه وي، یعنې د انعقاد شرطونه یې موجود وي، خو د صحت له شرطونو څخه یوکې کوم شرط مختل شوی وي.

مثلا په بیعه کې داسې شرط کیښودل شي چې عقد د هغه تقاضا نه کوي او ورسره موافق نه وي، لکه په دې شرط د یو کور خرڅول چې په کرایه به یې نه ورکوي.[50]

حکم یې:

مبیعه او مال په قبض کولو سره ملک ګرځي، تصرف په کې نافذ دی، خو هر یو د متعاقدینو کولای شي چې بیعه فسخه کړي او اخیستی مال بیرته رد کړي، ترڅو فساد له منځه ولاړ او د شخړومخه ونیول شي.[51]

د فاسدې بیعې ځینې احکام:

- په فاسده بیعه کې یواځې د عقد په کولوسره ملک نه ثابتیږي ترڅوچې له عقد سره سم د بایع په اجازه قبض شوی نه وي.
- که چیرې په فاسده بیعه کې بایع مشتري ته مبیعه تسلیم کړي، او په عقد کې دواړه عوضه (مبیعه او ثمن) مال وي، پدې صورت کې مشتري د مبیعې مالک ګرځي، او بایع د ثمن مالک ګرځي.[52]

---

۵۰ - البحر الرائق (ج ۱۶ / ص ۲۹)- مجمع الانهر - (ج ۵ / ص ۲۴۰)- رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۱۰۰)
۵۱ - الجوهرة النيرة: ۱/ ۲۹۳
۵۲ - الجوهرة النيرة - (۲ / ۲۶۹)- العناية شرح الهداية - (۹ / ۱۸۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱- فاسده بیعه **لغةً** او اصطلاحاً تعریف کړئ؟

۲- د فاسدې بیعې حکم څه دی؟

کورنۍ دنده

د باطلې او فاسدې بیعې تر مینځ توپیر څه دی؟ په کتابچو کې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلوېښتم لوست

مکروه بیعه

له منعه شویو بیعو څخه مو باطله او فاسده بیعه وپېژندله،اوس غواړو چې په مکروه بیعه وپوهېږو.[53]

د مکروه بیعې تعریف:

مکروه په لغت کې: د محبوب ضد دی ، یعنې بد ګڼل شوی.

او شرعاً: هغه بیعه ده چې اصلا او وصفاً روا وي، خو دیوه بل شي له کبله ورڅخه د دې کولو حکم شوی وي، لکه د جمعې د آذان په وخت کې اخیستل او خرڅول.[54]

حکم یې:

په مکروه بیعه کې له قبض څخه مخکې ملکیت ثابتېږي او د قیمت ورکول واجبېږي.[55]

د مکروه بیعې مهم ډولونه:

۱. نجش:

نجش په لغت کې: د جال لورته د مرغانو هی کولو ته وایې.

او د شریعت په اصطلاح کې: د دریمګړي له لورې د مال قیمت لوړول، پداسې حال کې چې پخپله یې اخیستونکی نه وي، بلکې یوازې د نورو د هڅولو لپاره یې قیمت لوړول غواړي، نجش بلل کیږي.[56]

ددې بیعې حکم: دا بیعه مکروه بیعه ده. ځکه دا د یو مسلمان ورور د ضرر لپاره یوه حیله جوړول دي، له دې امله شریعت ورڅخه منعه کړیده.

۲. د ورور په بیعه باندې بیعه کول:

ددې صورت داسې دی چې دوه کسان (بایع اومشتري) دیوې سلعې (سامان) په بیعه کولو لګیا وي، بایع خپل شی قیمت کړي ، په دې وخت کې بل مشتري راشي او ددوی په بیعه کې ځان ورګډ کړي، او هغه شی له بایع څخه یا په زیات قیمت او یا په هغو یادوشویو ثمنو واخلي.

۵۳- د امام صاحب رح په وړاندی تحریمی مکروه : هغه ده چې په ظنی دلیل چې شبهه پکې موجوده او ثابته وي، او حرامو ته ورنږدې وي. (فتح القدیر: ۵/ ۲۳۹، والبحر الرائق (ج۱۶/ص۳۰)، وتبیین الحقائق(ج۱۰/ ص۴۲۳).
۵۴ - رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲۰۶)
۵۵ - الهدایة(حاشیة) (۱۹). ۵۶ - بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۹۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې بيعې حكم: دغه بيعه مكروه ده، ځكه له رسول الله ﷺ فرمايي: (دا پكار نه ده چې يو مسلمان د خپل ورور په بيعه كې دخان لپاره ورګډ شي). او دا ځكه چې په دې بيعه كې بل مسلمان ورور ته اذيت او ضرر رسيږي. [57]

۳. د قافلې مخې ته ورتګ:

صورت يې دادی چې يوڅوک د داسې قافلې په راتګ خبر شي چې ډير سامان (لكه غنم) يې را بار كړي وي، او يو سړی ورشي او ټول هغه څه ورڅخه واخلي چې قافلې راوړي وي، او بيا يې ښار ته راوړي او د خپلې خوښې د قيمت مطابق يې خرڅوي. او يا دا چې ښاري سړی صحرايي ته ووايي: مال دې زما سره كيږده، په مناسب وخت كې به يې په ښاريانو درته په لوړ قيمت خرڅ كړم.

د دې بيعې حكم: دغه اخيستل مكروه دي، ځكه د يوه روايت له مخې رسول الله ﷺ فرمايي: (تاسو د قافلې مخې ته د تجارت لپاره مه ورځئ) {صحيح البخارى ۵/۳٦۷}، دغسې كول هلته مكروه دي چې د منطقې اوسيدونكي په قحطى اوتنګ لاسي كې وي او دا كار ورته ضرر رسوي، او كه يې ضرر ورته نه رساوه بيا ګناه نلري. [58]

۴. د جمعې د آذان په وخت كې بيعه كول:

د بيعې مكروهه وخت د جمعې د آذان څخه پيل كيږي: الله تعالى فرمايي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ }. " اى مؤمنانو ! كله چې د جمعې په ورځ د لمانځه لپاره آذان وشي نو د الله د ذكر خواته وځغلئ، اخيستل او خرڅول پريږدئ".

د دې بيعې حكم: دغه بيعه مكروه ده، ځكه لدې سره غيرمشروع شی څيرمه شوی دی چې هغه د جمعې د لمانځه او يا د خطبې نه پاتې كيدل دي.

پدې ټولو صورتونوكې بيعه مكروه ده خوعقد اوترون وربانديې نه فاسديږي.

فعاليت

ذكر شوی بيعې شرعا مكروه دي، حكمت يې وواياست چې ولې مكروه ګرځول شوې دي؟

---

۵۷ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۹۰)

۵۸ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۸۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱- مکروه بیعه تعریف کړئ.

۲- د مکروه بیعې حکم څه دی؟

۳- په لنډه توګه د مکروه بیعې مهم ډولونه وښایاست.

ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱. د نجش حکم: نجش بیعه مکروه ده ( ).

۲. د جمعې د آذان په وخت کې بیعه مکروه نه ده ( ).

۳. د مکروهاتو سره عقد نه فاسدېږي ( ).

کورنۍ دنده

د مکروهه بیعو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو څلوېښتم لوست

اقاله

محمود له يوه دکان څخه يوه جامه واخيستله، چې کله خپل کورته ولاړ د جامې په اخيستلو پښيمانه شو، نو پلورنکي ته راغې او ورڅخه يې وغوښتل چې جامه بيرته واخلي او ده ته خپلې پيسې ورکړي، د دکان خاوند دا وړانديز قبول کړ خپله جامه يې واخيسته او ده ته يې خپلې پېسې ورکړې.

د اقالې تعريف:

اقاله په لغت کې: پورته کولو، اولرې کولو ته وايي.[٦٠]

او په اصطلاح کې: د متعاقدينو په خوښه د بيعې له مينځه وړلو ته اقاله ويل کيږي.[٦١]

د اقالې د روا والي حکمت:

اقاله د دې لپاره روا شوې ده، ترڅو د خلکو لپاره آسانتيا رامنځ ته شي، ځکه کله داسې پيښيږي چې يوسړی په پيسو يو څه واخلي او بيا وګوري چې دی پيسو ته اړتيا لري، اوکله يو شی خرڅ کړي بيا وګوري چې دې هغه شي ته اړتيا لري، او په بيعه پښيمانه شي، نو اسلامي شريعت د اقالې اجازه ورکړې ده، اود عقد مقابل لوری يې دې خبرې ته تشويق کړی دی چې هغه قبوله کړي.

د اقالې حکم:

په بيعه کې اقاله جائزه ده، ځکه له رسول اللهﷺ څخه روايت دی فرمايي: { مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اَللهُ عَثْرَتَهُ }[٦٢]. (څوک چې له يوه پښيمانه انسان سره اقاله وکړي, بيعه له مينځه يوسي الله تعالی به يې ګناوې له منځه يوسي).

او بل دا چې د بيعې عقد کول د دواړو اړخونو (بايع او مشتري) حق دی، نو د دې حق هم لري چې هغه له مينځه يوسي.[٦٣]

د اقالې شرطونه:

١ - په اقالې کې بايد دواړه اړخه راضي اوخوښ وي.

٢ - مبيعه بايد داقالې په وخت کې موجوده وي، ځکه اقاله دعقدلړې کول دي، محل اوځای يې مبيعه ده.

٦٠ - فتح القدير - (ج ١٥ / ص ٢٠٠).

٦١ - تبيين الحقائق: ١١\٦٥.

٦٢ - رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَهْ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ.

٦٣ - رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَهْ، وَصَحَّحَهُ اِبْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ (٢- العنايه : ٩\٢٢٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

احمد په سلو افغانیو له محمود څخه د چای یو ترموز واخیست، له اخیستلو وروسته محمود پښیمانه شو، او له احمد څخه یې وغوښتل چې خپل مال یې بیرته ورکړي ، احمد ومنله خو لس افغانۍ ګټه یې هم ورڅخه واخیسته، اوس وواياست چې دغه معامله اقاله ده او که نه؟

د دې باب اړوند مسائل:

۱.اقاله کول د فسخې په معنا ده، مګر دا چې فسخه کول متعذر او ناشوني شي، او هغه دا چې په مبیعه کې له قبض څخه وروسته جلا زيات والی راشي(لکه کوم څاروی چې بچي وزيږوي).

۲.که چيري تر لومړنيو ثمنو په زيات قيمت اقاله وکړي، اويا د لومړني ثمنو د جنس په خلاف اقاله وکړي، پدې صورتونو کې دا عقد اقاله نه بلکه له سره نوې بيعه ده.

۳.د ثمنو ضايع کيدل او له مينځه تلل د اقالې کولو د صحت مانع نه ګرځي، خو د مبيعې هلا کيدل او له منځه تلل د اقالې د صحت مانع ګرځي.

ارزونه

آ-لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱.د(مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اَللهُ عَثْرَتَهُ) معنی بيان کړئ.

۲.د اقالې د رواوالي حکمت او ګټه څه ده؟

۳.د اقالې حکم څه دی؟

ب.لاندی تش ځايونه ډک کړئ:

اقاله په لغت کې: ....ته وايي.

او په شريعت کې: ....

ج.د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږدئ:

۱.دا شرط نه دی چې د اقالې دواړه اړخه به په اقاله کولو راضی او خوښ وي ( ).

۲.دا شرط نه دی چې مبيعه دې د اقالې په وخت کې موجوده وي ( ).

کورنۍ دنده

رسول الله(ص) فرمايي: «مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اَللّهُ عَثْرَتَهُ» دغه حديث شريف په خپلو کتابچو کې شرح کړئ؟

۶۴ - الفقه الاسلامي وادلته - (ج ۵ / ص ۴۳۶)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه څلوېښتم لوست

د مرابحې بیعه

د مرابحې تعریف:

لغتاً: مرابحه ګټې او ډیروالي ته وایي.

او شرعاً :

په معلومه ګټه باندې د مال خرڅولو ته د مرابحې بیعه ویل کیږي.

ددې بیعې د جواز سبب او حکمت:

ډیر داسې مشتریان شته چې په سوداګری کې مهارت نه لري، او یا د بازار د قیمت څخه خبر نه وي، نو دا خوښوي چې له یو چا څخه په معلومه ګټه یو شی واخلي، مثلا ورته وایي: په سلو کې پنځه افغانۍ ګټه درکوم.

نو په دې طریقه په مطمئنه توګه بیعه کولای شي.

د مرابحې حکم:

د مرابحې د بیعې عقد او تړون شرعاً جایز دی، ځکه د جواز ټول شرطونه پکې شتون لري.

د مرابحې د صحت شرط:

۱. د اخیستلو اصلي قیمت باید معلوم وي.

۲. د ګټې اندازه باید معلومه وي.

د دې باب اړوند احکام:

• په اصلي قیمت باندې د دوبي، رنګ ورکوونکي، طراز (نقش او نګار کوونکي) او مزي (تاوونکي)، او د حمل (بارولو، نقلولو)، او خوراك پیسې ورزیاتیدل جواز لري، خو د خرڅولو په وخت کې به داسی وایې: دا شی په دومره راته تمام شوی دی، او داسې به نه وایې چې ما په دومره اخیستی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• د امام ابوحنیفه(رحمه الله) په وړاندې که چیرې د مرابحې په بیعه کې مشتري په کوم خیانت پوه شو، نو دی اختیارلري که یې خوښه وي په ټولو ثمنودې واخلي، او یا دې بیرته ورکړي.

فعالیت

د مرابحې بیعه په مختلفو صورتونو تمثیل کړئ.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. د مرابحې بیعه تعریف کړئ؟

۲. حکم یې څه دی؟

۳. د مرابحې شرطونه څه دي؟

٤. د مرابحې د بیعې د جواز سبب ذکر کړئ.

۵. د مرابحې دوه حکمونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

د مرابحې د بیعې په هکله عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د توليې بيعه

په تېر لوست کې مو د مرابحې بيعه وپيژندله چې ګټه پکې کيږي، اوس غواړو چې د توليې بيعه وپيژنو.

د توليې تعريف:

توليه په لغت کې: بل چا ته د ولايت او واک ورکولو ته وايي.

اصطلاحاً: پخپل سر (په اخيستل شوي قيمت) د شی پلورلو ته وايي .

په توليه کې بايع نه ګټه کوي او نه نقصان.[٦٥]

د توليې د بيعې د مشروعيت دليل:

پِه يو روايت کې راغلي دي چې: ابوبکر ﷺ دوه اوښان واخيستل، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل (وَلِّني أحدَهُمَا) يعنى يو اوښ پخپل سر راکړه يعني په هغو ثمنو (قيمت) يې راکړه چې تا پرې اخيستى دى.[٦٦]

د توليې د بيعې د روا والي حکمت:

خلک توليې ته اړ دي، ځکه په خلکو کې داسې کسان شته چې د شيانو په قيمتونو نه پوهيږي، نو له داسې چا څخه مرسته غواړي چې هغه ورباندې پوهيږي، تر څو په ډاډه زړه بيعه تر سره کړي.[٦٧]

د توليې د صحت شرطونه:

١- عوض او بدل بايد مِثْلِي او يا قِيَمِي وي.

٢- عوض او بدل بايد د مشتري مملوک (خپل مال) وي.[٦٨]

فعاليت

د توليې د بيعې مختلف صورتونه تمثيل کړئ.

٦٥ - رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤) ٦٦- مجمع الانهر في شرح ملتقى الابحر - (ج ٥ / ص ٣٢٢)
٦٧ - الفقه الحنفى وادلته: ٢- ٥٢ ٦٨- رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تولیه بیعې احکام:

• د امام ابوحنیفه(رحمه الله) په وړاندې، که چیرته اخیستونکی د تولیې په بیعه کې په خیانت خبر شي نو بیا دې په هماغه اندازه له ثمنو څخه (قیمت) کم کړي.

• په تولیه کې موزون او مکیل شیان باید بیا له سره وزن او پیمانه شي، له هغې وروسته دې مشتري ته ورکړل شي، تر څو دواړه طرفه د هغې له اندازې څخه مطمئن شي.[69]

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. د تولیې بیعه تعریف کړئ.

۲. د تولیې بیعې حکم څه دی؟

۳. د تولیې شرطونه کوم دي؟

٤. د تولیې بیعې د مشروعیت دلیل ذکر کړئ.

۵. د تولیې حکمونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

د مرابحې او تولیې فرق په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

۶۹- مختصر القدوري: باب المرابحة والتولية

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربا (سود)

د احمد زوی ډیر سخت مریض شو، د هغه د علاج لپاره دی (۱۰۰۰۰) افغانیو ته اړتیا لري ، محمود ورته وایي: زه به دغه پیسې درکړم، خو یوه میاشت پس به (۱۲۰۰۰) افغانۍ راکوې، او که را دې نه کړې نو بیا به د هرې میاشتې په تیریدو سره ماته دوه دوه زره افغانۍ اضافه راکوې. یعنې یو کال پس به احمد د محمود څخه (۳٤۰۰۰) افغانۍ پوروړی وي.

د ربا تعریف:

ربا په لغت کې: زیاتوالي ته وایي.

او په اصطلاح کې: بې عوضه زیاتوالی ربا بلل کیږي.[70]

د ربا د حرمت دلیل:

الله تعالی ﷻ فرمایي: { وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَیْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا }.[71]

ژباړه: او الله تجارت روا، او سود یې ناروا کړی دی.

د ربا(سود) د تحریم حکمت:

په سود کې د بیوزلو او تنګ لاسو د ضعف نه ډیره ناوړه استفاده کیږي، د دې پر ځای چې په دوی باندې ترحم او مهرباني وشي او له دوی سره بډایان مرسته وکړي او یا کم تر کمه هغوی ته قرض حسنه ورکړل شي، د هغوی پاتې جایدادونو او شتمنیو ته یې هم سترګې نیولې وي، او په پای کې یې له هغو نه هم خلاص کړي، اویا داچې ټول عمریې خپل غلام وګرځوي.(دغه حقیقت د جاهلیت په دوره کې وجود درلوده)

د ربا حکم: په شریعت کې ربا (سود) مطلقاً حرام دی.

۷۰ -- رد المحتار(ج ۲۰ / ص ۹۸)

۷۱ - [البقرة/ ۲۷۵]

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربا صورتونه:

۱.کله چې په مال کې د قدر او جنس دواړه صفتونه موجود شي پدې صورت کې هم زیادت په کې حرام دی او هم نسیه، لکه: د (سل گرامه) طلا تبادله په یو سل او شل گرامه طلا باندې.

۲.کله چې په مال کې له دې دواړو (قدر یا جنس) صفتونو څخه یو (زائل) شي په هغې کې زیادت روا دی خو نسیه پکې حرامه ده، لکه: د څلورو منو غنمو خرڅول په پنځه منه اوربشو باندې چې دا لاس په لاس روا خو نسیه یې حرامه ده.

فعالیت

که یو څوک د یوه پسه په عوض کې یو پسه او یو وری واخلي، ایا دا سود بلل کېږي؟

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱.په شریعت کې د ربا (سود) حکم څه دی؟

۲.د ربا اوسود د حرمت حکمت څه دی؟

۳.د ربا څو صورتونه بیان کړئ.

کورنی دنده

د ربا او سود د حرمت او ټولنې ته د هغې د ضررونو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قرض

رسول اللهﷺ فرمايي: { څوك چې د يو مسلمان د ژوند مشكل ور آسانه كړي الله تعالى به د ده مشكل ور آسانه كړي...... ، او الله تعالى تر هغه د ده مرسته كوونكى دى تر هغه چې دى د خپل ورور مرسته كوي }[۷۲].

د قرض تعريف:

لغةً: غوڅولو او پرې كولو ته وايي، په قرض كې هم يو څوك له خپل مال څخه يوه برخه پرې كوي او بل ته يې وركوي، قرض ته سَلَف هم وايي.

شرعاً: يوه چاته د مثلي مال وركول دي چې هغه ګټه ورڅخه واخلي او مثل يې بيرته قرض وركوونكي ته وركړي.[۷۳]

د قرض ركن:

ركن يې ايجاب، او قبول دى.

د قرض د مشروعيت دليل: قرض په قرآن، سنت او اجماع ټولو دلائلو باندې ثابت دى.

۱. **د كتاب الله دليل:** الله تعالى فرمايلي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنتُم بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ}[۷۴].

"اې مؤمنانو، كله چې د كومې ټاكلې نيټې له پاره تاسې په خپلو منځو كې د پور معامله كوئ، نو هغه وليكئ".

۲. **د سنت دليل:** رسول اللهﷺ فرمايي: ((هر مسلمان چې بل مسلمان ته دوه ځلې قرض وركړي خداى به ده ته د يو ځل قرض په اندازه د صدقې كولو اجر وركوي.))[۷۵]

د دې مبارك حديث مفهوم داى چې د قرض ښځوس په سلوكې ورته د صدقې په شان محاسبه كيږي.

۳. **د اجماع دليل:** ټول اهل علم د قرض وركولو په جواز متفق دي.[۷۶]

د قرض د روا والي حكمت:

كله داسې اقتصادي ستونزه انسان ته پېښيږي چې د بل چا نقدي مرستو ته اړ كيږي، او خلك ده

۷۲ - شعب الايمان. بيهقي - (۶ / ۱۰۴). ۷۳- رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۷۴)

۷۴- {البقرة: ۲۸۲}.

۷۵- مسند الصحابة - (۲۶ / ۹۵)، ابن ماجه او ابن حبان يې عبدالله ابن مسعود څخه روايت كړى دى.

۷۶- العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۲۸۸)- الفقه الاسلامي و ادلته - (ج ۵ / ص ۴۳۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

تە پە وړیا توګە پیسې نە ورکوي، او دی هم د نورو صدقې نە قبلوي، نو یواځینې لاره همدغە ده چې د یوې مودې لپاره د چا نە پور (قرض) واخلي ، او بیا یې بیرتە ورکړي.
ځکه خو شریعت قرض رواکړی دی، او خلك یی دې تە هڅولي دي چې محتاجو او اړو کسانو تە قرض ورکړي.

د قرض حکم:

د قرض اخیستونکي ملکیت سمدلاسە پە (قرض) اخیستل شوی مال کې ثابتیږي، او د ده پە ذمە (پە غاړه) سمدلاسە د هغە مثل ثابتیږي، چې باید قرض ورکوونکي تە یې پە راتلونکی کې ورکړي.[77]

د قرض شرطونە:

۱.قرض ورکوونکي تە راجع شرط: دا دی چې قرض ورکوونکی باید د تبرع (احسان کولو) اهلیت ولري، نو کە یو ممیز هلك یو چاتە قرض ورکړي دا صحت نە لري ځکه چې شریعت ده تە د داسې تصرف جواز نە دی ورکړی چې پە هغە کې د ضرر احتمال وي لکە هبە او داسې نور.[78]

۲.قرض (قرض ورکړ شوي مال) تە راجع شرطونە دادي:

ا- قبض کول یې.

ب-قرض ورکړل شوی شی باید مثلي وي، لکە پیمانە کیدونکي، او تلل کېدونکي شیان، یا سره نژدې شمیرل کیدونکي شیان، نود داسې شي قرض ورکول چې د هغە مثل نە وي جواز نلري، ځکه هغە بیا د شخړو لامل ګرځي.[79]

۳. پە قرض باندې بە ګټە نە اخیستل کیږي، ځکه اصل پە قرض کې د ثواب او اجر حاصلول دي، او لە قرض اخیستونکي سره احسان کول دي، نو کە قرض ورکوونکی پە قرض اخیستونکي معلومە ګټە کیږدي داجواز نە لري، ځکه دا د ربا (سود) شبهه پیداکوي.

خو کە قرض اخیستونکی پخپلە خوښە لە اخیستل شوي شي ښه شی ورکړي، بیا کومە پروا نە لري، بلکې دا د قرض ښە ادا، او ښە کار دی، رسول اللهﷺ فرمایي: {خیرالنَّاسِ أَحْسَنُهُمْ قَضَاءً}[80]،" ښە او غوره د خلکو هغە دی چې قرض پە ښە توګە اداء کوي.

---

۷۷ - بدائع الصنائع (ج ۱۷ / ص ۴۲۵)
۷۸ - بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ۴۱۶)
۷۹- بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ۴۱۸)
۸۰- المعجم الکبری .طبرانی ۳۹۴/۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

۱- ستاسو په سیمو کې څه ډول پورونه ورکول کیږي، ددې لوست په رڼا کې دهغه څرنګوالی په ګوته کړئ.

۲- د قرض د شرطونو په هکله له یو بل سره مباحثه وکړئ.

ارزونه

آ.لاندې پوښتنوته ځوابونه ورکړئ:

۱.قرض لغةً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲.د قرض د مشروعیت دلیل څه دی؟

۳.د قرض حکم څه دی؟

٤.د قرض رکن او شرطونه څه دي؟

ب.د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱.د قرض رکن ایجاب دی فقط(　　).

۲. قرض په هر شی کې جواز لري(　).

کورنۍ دنده

د قرض عمده مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ څلوېښتم لوست

د صرف بیعه

د صرف تعریف:

په لغت کې: د یوشي د مخ اړول له یوی خوا نه بلې خوا ته وايي.[81]

اوپه شریعت کې: صرف د نقودو بیعه ده په نقودو باندې. که يې جنس يو وي، او يا توپير سره ولري.

او له نقودو څخه مراد: سره زر، سپین زر، او هغه څه دي چې د دې دواړو پر ځای درېږي، لکه مروجې پیسې.[82]

د نومولو وجه:

دغه عقد په (صرف) باندې ځکه ونومول شو چې په دغې بیعې کې غالباً هر جانب خپلې پیسې له یوه حالت څخه بل حالت ته اړوي، مثلاً: ریال یا ډالر یا کلدارې په افغانۍ اړوي.

د صرف د بیعې حکم:

کله چې د صرف د بیعې شرطونه پوره شي په هغه صورت کې جائزه ده.

د صرف د بیعې شرطونه:

۱. د جانبینو له جداکېدو مخکې (له یوه او بل څخه) د مال قبضول.

ځکه چې قیمتونه هره لحظه تغییر مومي او بیا نزاع او شخړې ته لاره هوارېږي.

۲. پدې بیعه کې خیار شرط وجود نه لري، ځکه چې خیار شرط اضافي وخت ته اړتیا لري، او د صرف په عقد کې تاخیر او تاجیل د شخړو سبب ګرځي.

۳. همدارنګه تاجیل به هم پکې نه وي.

د صرف د بیعې احکام:

۱. د سپینو زرو په سپینو زرو، او د سرو زرو په سرو زرو خرڅول جواز نه لري، مګر دا چې د دواړو اندازه په یو شان وي.

۲. که چیرې سره زر په سپینو زرو خرڅ کړل شي، پدې صورت کې تفاضل او زیاتوالی جواز لري، او له بیلیدو مخکې قبض کول واجب دی، اوکه چیرې د صرف په بیعه کې عاقدین د بدلینو له قبضولو

---

81 - (لسان العرب)

82 - مجمع الانهر في شرح ملتقى الابحر - (ج ۵ / ص ۴۴۶).

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې سره بیل شي نو دا عقد باطل دی .
۳. د صرف په بیعه کې مخکې لدې چې عوضین قبض شي تصرف کول پکې جواز نه لري.
٤. رایجه پیسې د نقدینو حکم لري.[۸۳]

فعالیت

په بازار کې د صرف د بیعې موجوده بیلګې او نمونې یې د حکم سره بیان کړئ.

ارزونه

۱. د صرف بیعه تعریف کړئ.
۲. له نقودو څخه مراد څه دی؟
۳. د صرف د بیعې حکم څه دی؟
٤. شرطونه یې څه دي؟

کورنۍ دنده

د دې لوست خلاصه په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

۸۳ - الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۳)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوه څلوېښتم لوست

د سَلَمْ بیعه

محمود د غنمو بزګر دی ، دی پیسو ته ضرورت لري ، احمد هغه ته پیسې ورکوي خو له هغه نه (۵۰۰) کیلوګرامه غنم اخلي،اما غنم فعلا وجود نه لري ، مګر دغنمو مقدار او نور ټول مشخصات یې معلوم کړل، ترڅو چې په راتلونکې کې د دوی ترمنځ کوم اختلاف او شخړه واقع نه شي.

د سلم تعریف:

سلم په لغت کې: تسلیمولو اوسپارلو ته وایي.

او اصطلاحاً: په عاجل مبلغ باندې د آجل [۸٤] مال تبادلې ته وایي.[۸۵]

د سلم بیعې اړوند اصطلاحات:

رب السلم مشتري ته وایي.

مسلَم إلیه بایع ته وایي.

مسلَم فیه مبیعې ته وایي.

راس المال هغه مبلغ ته ویل کیږي چې مخکې بایع ته ورکول کیږي.

د سلم د مشروعیت دلیل:

سلم په کتاب الله ، سنت مطهره، او د امت په اجماع باندې ثابت دی:

دکتاب الله د لیل: {یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِذَا تَدَایَنْتُمْ بِدَیْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ}[۸٦].

"اې مؤمنانو، کله چې دکومې ټاکلې نیټې له پاره تاسې په خپلو منځو کې د پور د راکړې ورکړې معامله کوئ، نو هغه ولیکئ".

د سنت مطهره دلیل:

روایت شوی دی چې رسول الله ﷺ (دهرهغه شی له بیعې څخه منعه کړی ده چې له انسان سره موجوده نه وي، خو سلم ته یې اجازه ورکړې ده).[۸۷]

همدارنګه پیغمبر اکرم ﷺ فرمایلي دي: که څوک سلم کوي نو باید دجنس اندازه (وزن او یا پیمانه په کې معلومه وي او همدارنګه باید د جنس د تسلیمی وخت هم معلوم وي.[۸۸]

۸٤- (هغه مال چې د یوې ټاکلی مودې وروسته په لاس ورشي).

۸۵- رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۲۲۹)- مجمع الانهر - (ج ۵ / ص ۳۹۷). ۸٦- {البقرة : ۲۸۲}

۸۷- العنایة شرح الهدایة - (۹ / ۳۸۵). تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۲۵۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اجماع دليل:

د ټول امت علماء د سلم په جواز متفق دي.

د سلم د مشروعيت حکمت:

د سلم په روا کولو کې د بايع د حاجت رفع کول په نظر کې نيول شوي دي، او د دې پر ځاى چې حاجتمند شخص سود کوونکو ته پناه ورووړي اوپه سود ورڅخه پور واخلي، هغه له وخت څخه مخکې خپل محصول د سلم له لارې خرڅوي او لدې لارې مال لاس ته راوړي. همدارنګه ممکنه ده چې مشتري د ثمن له کم والي څخه ګټه واخلي.

د سلم حکم: دبايع لپاره په ثمنوکې، او د مشتري لپاره په مبيعه کې د ملکيت ثابتيدل دي.

د سلم شرطونه:

د سلم بيعه تر هغه صحت نه پيداکوي تر څو په هغې کې اووه (۷) شرطونه پوره نشي:[۸۹]

۱. جنس به معلوم وي. (چې غنم دى که اوربشې)

۲. نوعه (ډول) به يې معلوم وي. (لکه آبي يا للمي).

۳. صفت به يې معلوم وي.(لکه اعلى او ادنى)

٤. اندازه به يې معلومه وي.

۵. وخت او موده به يې معلومه وي.

٦. د ثمن يا راس المال مقدار اومشخصات بايد معلوم وي.

۷. د مال د تسليمولو ځاى ټاکل چې بايع به يې مشتري ته تسليموي،(مخصوصاً که چيرې جنس داسې شى وي چې دهغه په انتقالولو باندې مصارف راځي).

د سلم اړوند أحکام:

•سلم پداسې شى کې جائز ندى چې هغه شى د عقد له وخته د ترون ترپاى پورې په بازارونو کې پيدا نه شي.

•سلم تر هغه صحت نه پيدا کوي تر څو چې ثمن (يا رأس المال) د عاقدينو تر جدا کيدلو مخکې د بايع له خوا قبض نه شي.

•هر هغه شى کې سلم جائز دى، چې د صفت او اندازى پيژندل يې په دقت سره وکړل شي. او

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم شی چې د صفت تعین او د اندازې پیژندل یې ممکن نه وي په هغه کې سلم جائز نه دی.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱.سلم تعریف کړئ؟

۲.د سلم د مشروعیت حکمت، او دلیل څه دی؟

۳.د سلم شرطونه کوم دي؟

٤.د سلم حکمونه بیان کړئ؟

د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کیږدئ:

۱. مسلم فیه چې د عقد له وخته نیولی د عقد تر پایه په بازارونو کې و موندل شي سلم په کې جواز نه لري( ).

۲. سلم تر هغه پورې صحت نه پیداکوي تر څو چې د عاقدینو د جداکیدلو نه مخکې بایع ثمن قبض نه کړي.( ).

کورنۍ دنده

د سلم په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رهن (ګروي)

يوه کس يو بکس په مؤجل ثمن(قرض) واخيست، ولې بايع ورڅخه غواړي چې هغه خپل ساعت ورته په ګروي پرېږدي، کله يې چې پيسې راوړي نو بيا به ورته دهغه ساعت ورکړي دغه صورت د ګروي ګڼل کېږي.

د رهن تعريف:

{رهن په لغت کې}:

د يوه شی حبس اوبندولوته وايي.

{او په اصطلاح کې}:

ديوه شي بندول دي ديوه حق د لاس ته راوړلو لپاره[91]

د رهن دمشروعيت دليل:

رهن په کتاب الله، سنت نبوي، او اجماع ثابت دی:

د کتاب الله دليل: الله تعالى فرمايي: {وَإِنْ كُنتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ}[92]. " که تاسې د پرديسی په حال کې يې اود سند ليکلو له پاره کوم ليکونکی پيدا نه شو ، نو د شيانو په ګرو اخيستلو معامله وکړئ".

د سنت نبوي دليل:

له بی بی عايشې رضی الله عنها څخه روايت دی: {رسول اللهﷺ له يو يهودي څخه طعام واخيست، اوهغه ته يې د اوسپنې زغره په ګرو ورکړه}.[93]

د رهن د مشروعيت حکمت:

د رهن د روا والي حکمت ډېور کره کول، له هيريدلو، انکار، د پوروړي د افلاس (نادارۍ) څخه د قرض ورکوونکي د مال ساتنه، ځان ته اطمينان پيداکول، او د پور د ژر ورکولو لپاره د پوروړي هڅول دي.[94]

راهن: د مرهون اصلي مالک ته ويل کيږي.

91- رد المحتار - (ج ٢٧ / ص ٢٩١)- العناية - (ج ١٤ / ص ٤٤٧)- مجمع الانهر - (ج ٨ / ص ٣١٠)

٩٢ - [البقرة: ٢٨٣] . ٩٣- {بخاری اومسلم روايت کړی}.

٩٤ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ١٣ / ص ٣٨٥)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرتهن:

هغه چا ته ویل کیږي چې مرهونه ورسره ګرو (بندي) وي.

مرهون یا مرهونه یا رهن:

هغه شي ته ویل کیږي چې په ګرو ورکول کیږي.

د رهن حکم:

د پورد پرې کیدو تروخته مرتهن د مرهون د حبس اوساتنې واک لري.[95]

د رهن رکن:

دګروی رکن ایجاب اوقبول دي، کوم چې دراهن او مرتهن تر منځ ترسره کیږي، لکه نور عقود اوتړونونه. نو رهن په ایجاب اوقبول ترسره کیږي، او په قبض کولوسره بشپړیږي.[96]

د رهن د صحت شرطونه:

۱.مرتهن باید د قبض کولو اهلیت ولري، یعنې عاقل وي.

۲.د (مرهونې) قبض به د راهن په اجازه ترسره کیږي.

۳.مرهونه باید مشاعه (شریکه) نه وي .ځکه د مشاع شي قبضول او بندول صحیح نه دي.

د رهن احکام:

۱.مرتهن دا حق لري چې له راهن څخه خپل پور وغواړي، او په همدې خبره یې بندي کړي.

۲.که چیرې راهن(اصلي مالک) د مرتهن له اجازې پرته رهن خرڅ کړي دغه بیعه د مرتهن تر اجازې پورې موقوفه ده، که هغه ورته اجازه ورکړي بیا د ده بیعه صحت پیداکوي، همدارنګه که راهن خپل پور مرتهن ته ورکړ بیا هم بیعه صحت پیداکوي.

۳.که چیرې راهن (اصلي مالک) مړ شي، نو د ده ورثه دې مرهون خرڅ کړي، او د ده پور دې وربانديې پرې کړي.[97]

دودیزه ګروي (بیع الوفاء):

په دې بیعه کې داسې شرط ایښودل کیږي چې: بایع حق لري هر کله چې وغواړي ثمن مشتري ته بیرته ورکړي او مبیعه ترېنه واخلي.

دغه بیعه خلک د دې لپاره کوي چې دګروی څخه د استفادې لپاره یوه لاره جوړه کړي.

ځکه تر څو چې بایع د مشتري پور نه وي پرې کړی، مشتري (مرتهن) د مبیعې (ګرو شوي مال) څخه بلاعوضه ګټه اخلې.

یوه ډله د فقهاوو دغه بیعه جایزه بولي.

۹۵- بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸۴)

۹۶- العنایة شرح الهدایة - (ج ۱۴ / ص ۴۴۸)- الفقه الأسلامي و ادلته - (ج ۶ / ص ۶۴)

۹۷- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۹)

فعالیت

دودیزه گروي (بیع الوفاء) له شرعي گروۍ سره مقایسه او تمثیل کړئ.

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. رهن لغةً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲. د رهن حکم څه دی؟

۳. د مشروعیت حکمت، او دلیل یې ذکرکړئ.

٤. رکن یې څه دی؟

۵. د صحت شرطونه یې ووایاست.

ب. د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کیږدئ:

۱- د رهن د قبض لپاره اهلیت شرط نه دی( ).

۲- د رهن قبضول به د راهن په اجازه ترسره کیږي( ).

کورنۍ دنده

د رهن په هکله په خپلو کتابچو کې یوه مقاله ولیکئ؟

۹۸ - رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۴۷۴)- العنایة شرح الهدایة - (ج ۱۳ / ص ۱۵۶)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه څلوېښتم لوست

اجاره

احمد یو موټر ته ضرورت درلود، خو ده د موټر د اخیستلو توان نه درلود، نو ده له یوه شرکت سره قرارداد وکړ چې هره ورځ به دغه شرکت په موټر کې خپلې وظیفې ته ځي، اوپه مقابل کې به دمیاشتې (۲۵۰) افغانۍ ورکوي، دغه عقد اجاره ګڼل کېږي.

د اجارې تعریف:

په لغت کې: اجاره اسم مصدر دی د(اجرت) یعنی: مزد او د کار عوض ته وایي.

په اصطلاح کې: د مال په مقابل کې د یو شخص او یا د یو شي نه ګټه اخیستلو ته اجاره وایي.[۹۹]

د مشروعیت دلیل یې:

د سنت دلیل: رسول الله ﷺ فرمایي: ((مزدور ته مخکې له دې چې خولې یې وچې شي خپله مزدوري ورکړئ.))[۱۰۰]

د اجماع دلیل:

د امت په اجماع سره اجاره روا ده.

د مشروعیت حکمت یې:

اجاره ددې لپاره روا شوې ده چې د خلکو اړتیاوې وربانديې پوره شي، ځکه هر یو شخص ټول هغه څه نه لري چې ورته اړتیا لري.

مستاجِـر:

(د جیم په کسرې سره)هغه څوک دی چې د پیسو په مقابل کې ګټه تر لاسه کوي.

اجیر: هغه څوک دی چې پیسې اخلي او مقابل لوری ته کار کوي او ګټه ورته رسوي.

حکم یې:

له عقد سره سم په منافعو کې د مستاجر ملکیت ثابتیږي، او په ثمنو کې د اجیر ملکیت ثابتیږي.[۱۰۱]

۹۹- درر الحکام شرح غرر الاحکام - (ج ۷ / ص ۴۵)
۱۰۰- سنن کبری –بیهقی ۶/۱۲۱
۱۰۱- تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۴ / ص ۳۳۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

رکن يې:

د اجارې رکن ايجاب اوقبول دی، پداسې لفظ سره چې په اجاره باندې د لالت وکړي.[102]

د اجيرانو ډولونه:

۱- مشترک اجير . ۲- خاص اجير.

مشترک اجير :

هغه څوک دی چې تر هغه د اجورې مستحق نه کيږي تر څو چې کار بشپړ نه کړي، لکه رنګ ورکونکی، او دوبي (جامه مينځونکی).

خاص اجير:

هغه څوک دی چې په (ټاکلې) موده کې د خپل ځان په تسليمولو د اجورې مستحق ګرځي، اګر که کار ورڅخه وا نه خيستل شي، لکه يو څوک چې د يوې مياشتې کار لپاره په اجوره نيول شوی وي. البته که کار يې نه کاوه او يا په کار نه پوهيده نوبيا دې دشرطنامی مطابق عقد ورسره فسخه کيږي.[103]

د اجارې د صحت شرطونه:

۱.د ترون دواړه اړخه بايد پرې رضايت ولري.

۲.معقود عليه (ګټه او منفعت چې اتفاق وربانديې شوی) بايد معلوم وي، څو د شخړو مانع وګرځي.

۳.معقود عليه به حقيقتاً او شرعاً د تسيميدلو وړ شی وي، او خاوند به يې د تسليميدلو وس لري، نو د داسې يو شي په اجاره ورکول چې د هغه تسليمېدل حقيقتاً ناشونی وي جواز نه لري، لکه د تښتيدلي اوښ اجاره کول.

٤.کومه ګټه چې په هغې ترون شوې وي، هغه به شرعاً رواګڼه وي.

٥.اجوره به معلومه وي.

فعاليت

اعاره له اجارې سره څه توپير لري؟ د استاذ په مرسته يې ځواب ورکړئ .

۱۰۲- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۹ / ص ۳۱۰)

۱۰۳- البحر الرائق - (۷ / ۳۰۰).

(c) ketabton.com: The Digital Library

احکام:

۱.کوم شی چی په بیعه کې ثمن کیدلای شي، هغه په اجارې کې اجوره کیدلای شي.

۲.د استوګنې لپاره د کورونو او دکانونو په اجاره نیول روا دي سره لدې چې د ګټې اخیستلو هدف یې څرګند نه وي.

۳.د کرنې لپاره د زراعتي ځمکو اجاره کول جائز دی خو تر هغه وخته عقد نه صحیح کېږي تر څو چې دکښت نوعیت روښانه نه کړای شي او یا په پیل کې داووایي چې هر څه چې زړه مې وغواړي هغه به کرم.

٤.د سپرلی او بار لپاره د حیواناتو په اجاره نیول جائز دي.[104]

فعالیت

د اجارې مختلف صورتونه بیان کړئ

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱.اجاره په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ؟

۲.د اجارې د مشروعیت دلیل، او حکمت څه دی؟

۳.د اجارې حکم څه دی؟

ب.د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗)نښه د غلطو جملو مخې ته کیږدئ:

۱.په اجاره کې باید د ترون دواړه اړخه رضایت ولري (   ).

۲.معقود علیه چې هغه منفعت اوګڼه ده باید معلومه وي (   ).

کورنۍ دنده

د دې لوست عمده ټکي ولیکئ؟

۱۰۴- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۴۷)- درر الحکام شرح مجلة الاحکام - (۱ / ۳۷۳)

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library